

Vrye Weekblad

3 - 9 APRIL 1992 R2,20 (BTW Ingesluit)

Die Nuwe Suid-Afrika is aan 't doodbloei

The Battle of Alex: An eyewitness account
Inkatha hostels the root of terror
En hoekom was ál die leiers hul hande in onskuld?

Verkragting:

Die verhaal van drie vroue

Sarafina Continua!

Boewe teiser UWK

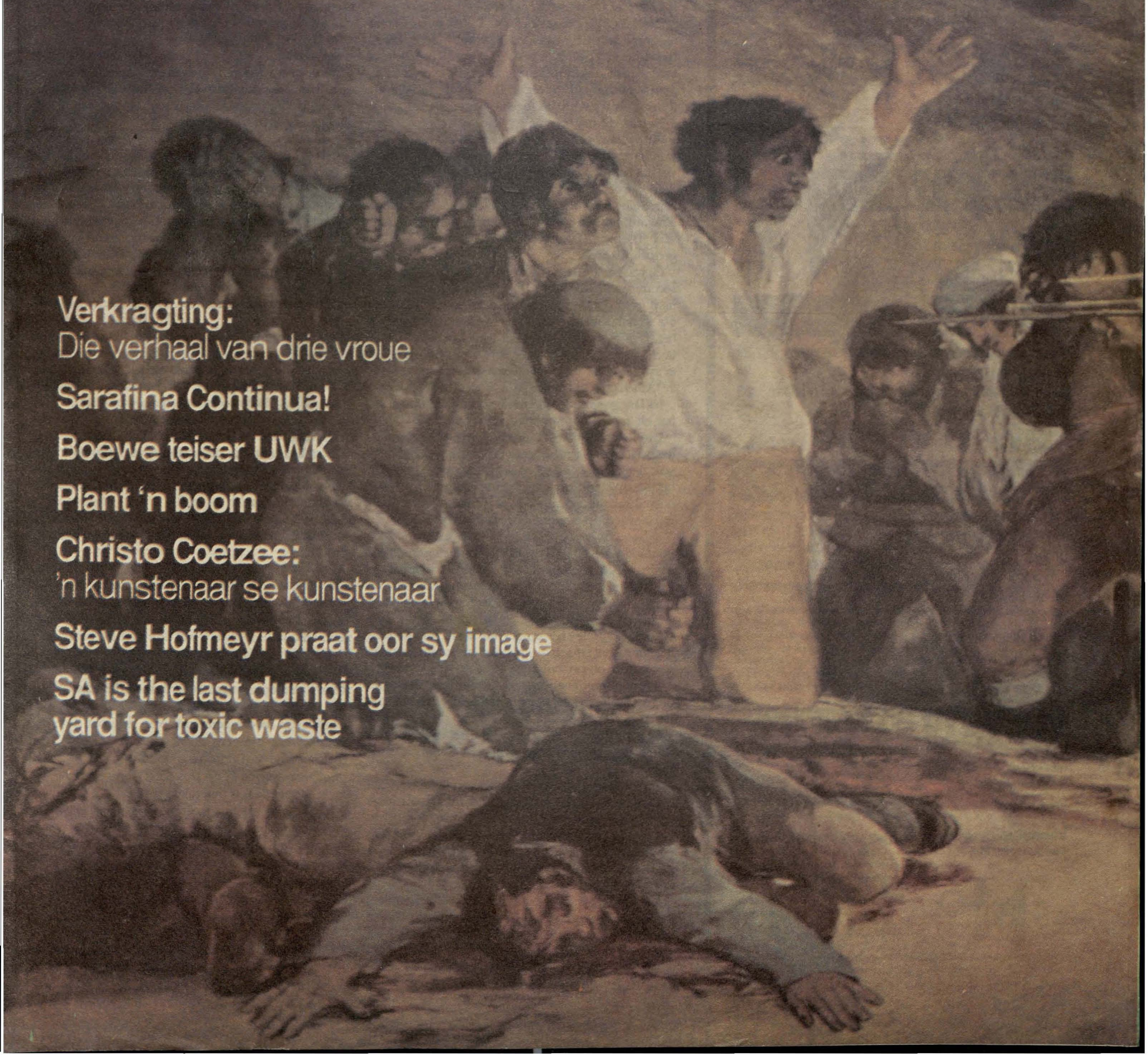
Plant 'n boom

Christo Coetzee:

'n kunstenaar se kunstenaar

Steve Hofmeyr praat oor sy image

SA is the last dumping
yard for toxic waste

AKTUEEL

Dagboek van geweld	4
Alexandra het gebloei dié week	5
Alex at war	7
Geen vrywaring aan Dirk Coetzee	8
Boewery op UWK	8
Verkragting: 'n Spesiale ondersoek	9
Tug of war over homeland vote	12
Om saam te bid of nie	13
Venda-studente dring aan op dekaan se afdanking	15
Imported toxic waste: Recycling death?	16
Boesmans in Botswana: Nou nog, as die bome groen, dan kan ons eet	20

MENSE

Steve Hofmeyr: My image is soms belangriker as my talent	34
--	----

INTERNATIONAL

Japan: Boxed in	17
What is an African?	18

BOEKE & KORTVERHAAL

Boomkoors in Kensington	23
Did you ever want to cry?	28

KUNS

Christo Coetzee: 'n Kunstenaar se kunstenaar	29
Sarafina Continua!	24
Oscar bashing: the Academy should retire or reform	33
Musiekfees in die berge	35

RUBRIEKE & MENINGS

Brolloks en Bittergal	18
Hennie Serfontein het sy Oor op die grond	19
Briewe	22
Tim Sandham oor sport	27
Davey Lewis tells why you should invade another planet	27
Elmari Rautenbach oor dié week se TV	32
Nettie Pikeur oor konfy	39

GIJSE & DIENSTE

Kleinadvertensies/Smalls	26
Rolprentgids	36
Vrye Keuse	38

VOORBLAD: Detail uit Francisco Goya se *The Execution*, May 3, 1808 (1814).

Nº 169

vrydagoggend

MAX DU PREEZ

Van Moskou en sosialisme na Washington en materialisme

DIE verkrummeling van die Berlynse Muur as simbool van die val van die kommunistiese diktature in Oos- en Sentraal-Europa en die voormalige Sowjet-Unie het demokrate wêreldwyd laat juig.

Die wêreld is besig om 'n beter plek te word met regerings wat omgee vir die gewone mense, het 'n mens begin voel. Dié progressiewe mense wat so lank teen die diktature en vir persoonlike vryheid en menswaardigheid geveg het, het van rebelle en tronkvoëls tot verkose regerings gevorder.

Helaas, dit het toe nie so uitgewerk nie.

Ek was laasweek by 'n konferensie in Washington waar redakteurs en senior joernaliste uit sowat veertig lande saamgetrek het om te beraadslaag oor Freedom of Expression and Global Media. Heelparty van hulle was uit Oos-Europa en die voormalige Sowjet-Unie, en die minister van buitelandse sake van Tsjeggo-Slowakye, Jiri Dienstbeer, was 'n genooide spreker.

Ek was verstom hoe onprogressief, selfs reaksionêr, sommige van dié joernaliste is. Dienstbeer self, 'n man wat as ondergrondse joernalis en guerrilla teen die kommunistiese regime wêreldberoemd geraak het, is 'n reggesinde buffel wie se hoogste waarde in die lewe die kapitalisme is. (Hy het byvoorbeeld in sy toespraak uitgevaar teen feminisme, wat hy sê 'n "Amerikaanse luukse" is.)

Ná lang gesprekke met heelparty van die joernaliste het ek 'n bietjie beter begin verstaan.

Die kommunistiese regerings was só korrupt en despoties dat dit alles waarvoor hulle gestaan het - ook die goeie - geheel en al gediskrediteer het. Dit het so lank geduur dat die bevolkings 'n obsessie ontwikkel het om alles wat met die regimes geassosieer kan word, ongedaan te maak.

DEKADES VAN KOMMUNISTIESE oorheersing het hele nasies onbevoeg gemaak om 'n effektiewe openbare mening te ontwikkel - in der waarheid, om hul burgerlike rol behoorlik te speel soos wat dit in demokrasieë gebeur.

Sterk sentrale regering - en sterk ideologiese regering - het streeks-, etniese en kulturele verskille geignoreer en probeer uitwis.

Die opposisie teen dié regimes was ook ideologies ongesofistikeerd en bloot 'n desperate stryd om die juk af te werp.

Die resultaat was 'n "onvolwasse" publiek wat skielik vry geword het en in beheer van hul eie lande was.

Sensuur is vervang deur algehele vryheid, wat gelei het tot 'n proliferasie van meestal minderwaardige publikasies en harde pornografie op straat.

Politieke dissipline binne partyverband is verwerp en het minstens 'n tyd lank gelei tot oneffektiewe politieke mobilisering, beleidbepaling en kommunikasie met die massas.

Sosialisme en sentrale beheer oor die ekonomie is verwerp en het plek gemaak vir 'n harde materialisme en 'n fanatieke aanbidding van die kapitalisme en die sogenaamde vrye mark.

(Op 'n vraag uit die gehoor hoekom sy nuwe

regering amnestie aan die moordenaars van die vorige regime se polisie gegee het, sê Dienstbeer byvoorbeeld dat die moorde en marteling deur die kommuniste nie die grootste misdaad was nie, maar die ondermyning van die ekonomie, en daarvoor kan 'n mens niemand vervolg nie.)

Sterk sentrale regering in 'n eenheidstaat het plek gemaak vir die groei en bloei van etnisiteit, stamverskille en militante regionalisme - en 'n opstuwung van rassisme.

Aanbidding van Moskou het omgeswaai in 'n aanbidding van Washington.

SLAVENKA DRAKULIC, 'n senior tydskrif-joernalis van Kroasië en skrywer van die internasionaal-bekroonde boek *How we Survived Communism and Laughed*, sê vir my daar is nie juis beperkinge op persvryheid in haar land nie, maar die media is heeltemal magteloos omdat daar byna glad nie 'n konsep soos "openbare mening" in Kroasië bestaan nie. Koerante lê die werklikhede van die konflik week ná week bloot met stawende getuienis, "maar dit is asof dit fiksie is - niemand reageer eens daarop nie, niks gebeur nie. Dit is net woorde op papier."

Sy sê die mense in haar wêrelddeel het afgeleer hoe om 'n nasie in die goeie sin van die woord te wees - al wat hulle nog het, is militante streeks-nasionalismes. Hulle het só oorreeger op kommunisme en diktatuur dat hulle self hard en gevoelloos geword het.

Dit alles, glo ek, hou 'n belangrike les vir ons in. By ons is daar ook 'n gevaar dat ons kan oorreeger.

Oorreeger teen die stelsel van apartheid, wit oorheersing en wat altyd hier genoem is kapitalisme. Dat ons die antitese daarvan soek en ons dan weer in die gemors dompel.

Of oorreeger, soos die res van die wêreld, teen sosialisme en kommunisme, en die antitese daarvan soek.

ONS MOET IN dié waardevolle oorgangstyd wat ons gegun is, nugter as 'n nasie kyk na al die foute wat begaan is en die -ismes wat gebruik is, en besef dat daar geen enkele ideologie is wat ons kan gebruik om 'n toekoms uit te werk nie.

Ons kan onmoontlik nie 'n suiwer kapitalistiese stelsel hier toepas waar die waardes van die sogenaamde vrye mark alles gaan bepaal nie. Nie net is ons wanbalanse in die gemeenskappe te groot daarvoor nie; dit werk nie eens elders nie. Kyk maar wat het Thatcherisme aan Brittanje gedoen.

Sosialisme soos in die Oos-Blok - en sekere Afrika-lande - toegepas, is duidelik 'n fiasko.

Waarna ons sekerlik moet soek, is 'n stelsel wat die maksimum vryheid aan die individu gee en tog ook 'n sin vir regverdigheid en menswaardigheid het. 'n Stelsel wat gewone mense ook werklike mag sal gee in die politiek en die ekonomie.

En ons moet dringend begin om dit wat ons as Suid-Afrikaners gemeen het, te beklemtoon, eerder as dit waaroor ons van mekaar verskil. Ons moet etnisiteit en streekslojaliteite erken, maar keer dat dit ons nie uitmekaar breek nie.

Rosestad vol dorings

JC Van der Merwe van Bloemfontein skryf:

Binne die bestek van 10 dae is Bloemfontein, die Rosestad, drie maal in die nuus. Twee maal sien ons egter net die dorings.

Eers word Mango Groove hartlik ontvang by die gym, maar toe die kragvarkies merk dat die hele groep nie spierwit is nie, moet hulle maar ander oefenplek soek. (Onthou die Vrystaters is gasvrye mense - solank jy net 'n wit vel het!)

Toe kom die roos (effens verlep), 'n Pannekoek (wit) wêreldrekord. Die land sien nie hoe die pannekoek van 12 meter in deursnee omgedraai word nie. Nee, die hele land moet weet die deeg was te min en moet sien hoe Vrystaatse hande en voete die deeg oor die plaat vee. En die hele land lag lekker vir die Vrystaters en die hele land grill vir die voete.

President De Klerk besluit toe 'n hammie in die Kovsiekat saam met die pragtige jong plattelandse Afrikanerjongmense sal sy Ja-safari, Yank-styl net kan goed doen. (Ek wonder of hy afslag op sy hammie gekry het - onthou dié boere kry swaar!) Die regsbesluit toe Bloem moet weer TV toe - die land het al weer van die pannekoek vergeet - en trek een van hul laagste stem-nee-propaganda-tricks tot dusver. Wow!... shame!

Na die drie "nuuswaardighede" is van die Rosestad seker net baie dorings en 'n paar verlepte rose oor. Maar glo my hier is baie pragtige nie-rassige-rose en bogenoemde is vir ons 'n groot verleentheid.

Max 'n baba, Ryk 'n swaap

Vles van Johannesburg skryf:

Julle is darem 'n oorweldigende "uncool" spulletjie.

As Max du Preez nie periodiek soos 'n stout groot vet baba sy speelgoed uitsmyt nie (soos met die Breytenstorie en die Dêrdewêreld-debakel) nie, dan vertoon hy sy afguns en eiegeregtigheid deur belastingbetalers se geld te wil vat om die koerantjie staande te hou.

Die Vinassa-vrou is so pretensieus dat ek nou al sidder om te dink aan die verbale diarree wat sy oor Wim Wenders se "Until The End Of The World" gaan kwytraak. Sisy my eintlik af van movies met haar irriterende pretensie.

Dit was ook my slegte geluk om ene Ryk Hattingh laasweek op TV te sien. Van al daardie selfaangestelde "spreekbuis vir 'n generasie" het ek Ryk die meeste aanstootlik gevind. Daardie ou stok, die ou lat... ek wou op hom gil: "Wat van die lat tussen jou bene man!" en "Gaan herdefinieer eers jouself, swaap!"

Gaan net wêg asseblief, almal van julle.

(Dis nou 'n lekker brief! Net jammer iemand watsulke persoonlike aanvalle loods is nie bereid om dit onder sy eie naam te doen nie. - Red)

Demokrasie?

Bobby Nel van Vereeniging skryf:

Die berig van Hennie Serfontein getitel "Vroom en opreg in hul ivoortorings" vra om reaksie. Die emosionele aard van die berig gee die indruk dat Vrye Weekblad sy joernaliste toelaat om met arrogansie hulle emosionele galbrakings, wat weinig substansie het, aan lesers te verkoop.

Die skrywer sit in sy joernalistieke wit ivoortoring en beskuldig ander persone van ivoortoring-denke en beweer boonop hulle hoor nie die noodkreet van dié in nood nie. En dit net omdat hulle nie sy opinie, dat dit

"reg" is om te gaan stem in 'n "net-wit" referendum, gedeel het nie.

Die skrywer van die berig meen omdat sekere leiersfigure (Nelson Mandela en Sam Buti) vra dat persone moet gaan stem dit op sigself al 'n rede is om te gaan stem. Watter vorm van demokrasie is dit waar mense aangemoedig word om nie vir hulself te dink nie, maar ander se opinies na te volg?

Gays is ook mense

Maretha van Sunnyside, Pretoria skryf:

Ek is 'n jong blanke meisie, nie gay nie, en 'n Christen. Dus kan daar in Suid-Afrika nie veel teen my gediskrimineer word nie. Ek wil as 'n "normale, stereotype, gelukkige" mens graag my mening lug oor gays.

Aangesien ek 'n verligte opvoeding gehad het met wonderlike oop, understanding ouers, en nogal 'n verligte kerk ook, het die gay-kwessie nog nooit 'n vreeslike gevoel van aversie in my wakker gemaak nie. In my kerk word ons ook geleer om, soos Jesus, nie mense te verwerp omdat hulle aan 'n sekere "tipe" of "soort" behoort nie. (Ek meen, Hy't self verkies om by die "scum" van die samelewing te bly.)

Dis nou meer onlangs wat ek self met 'n hele paar gays vriende gemaak het (ek moet erken dat dit tot dusver nog net mans was - dit gaan 'n toets wees vir my aanvaardings-meter as ek die dag 'n vroulike gay ontmoet!) en ek is aangenaam verras. Weet u, deur al hulle gay-wees ontdek ek toe dat hulle ook mense is. Ek weet dit klink soos 'n cliché, maar hulle ervaar ding nés ek, hulle gaan ook deur ups-and-downs, nés ek. Goodness, hulle ervaar soms Christenwees nés ek!

Baie dankie vir julle uiters insiggewende artikels oor gay-wees. Dit het maar net 'n paar van my gevoelens bevestig, en vir my nog 'n hele boel interessante goed

meegedeel.

As 'n Christen sal ek nooit die fisieke deel van gay-wees kan aanvaar nie, en dit puzzle my ook soms dat dit vir baie gays so belangrik is. (Volgens my beste wete is gays blykbaar seksueel promisku, en verander hulle dikwels van lover. Asseblief korrigeer my as ek verkeerd is.) En ek sal nooit so eklekties kan wees om te beweer dat daar niks met gay-wees verkeerd is nie. Maar ek is bereid om hulle as mense volkome te aanvaar. En lief te hê. En asseblief, pas op vir Aids!

Slagoffers van 'n sisteem

M Erasmus van Pretoria skryf:

Met verwysing na AH de Swart en P Lourens se brief "Gays bid ook" (VWB Briewe 20-26 Maart), wil ek graag sê ek stem op een punt met Suid-Afrikaanse kerke saam: dis moeilik om 'n Christen én gay te wees. Persoonlik vermy ek alles wat skadelik vir my selfbeeld is. Wat dié twee here in wese sê, is dat hulle sleg en sondig is maar "dis OK want julle is ook".

Die wildheid van dié stelling buite rekening gelaat, beteken dié houding vir die cause wat minirokke vir feminisme beteken. "Homoseksualiteit" behoort vir my eerder 'n vertrekpunt te wees van vryheid en 'n meer globale konsep van monisme - teenoor die dualisme van 'n afgeleefde patriargie. Julle is die slagoffers van 'n sisteem - Die Gesin, Die Seksualiteit, Die Staat en Die Waarheid - gemodelleerten koste van julle menswaardigheid. Seksualiteit is nie kastrasie nie!

nog briewe op bladsy 22

"Afrikaanssprekendes moet hul taal sonder apologie praat, lees en skryf en ook op hul regte staan om in dié taal bedien te word."

DS HENNO CRONJÉ, uitvoerende hoofampenaar van die FAK oor dié organisasie se voorneme om 'n swart lys saam te stel van sakeondernemings wat nie Afrikaans gebruik nie.

"I can't see anything good coming out of this. I've been crucified and humiliated worldwide. And socially with women."

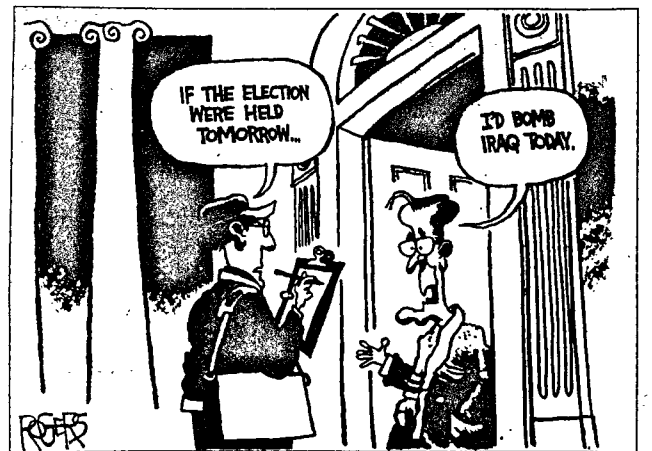
Boxer MIKE TYSON, sentenced to a six-year prison term for rape (he is appealing the conviction).

"Ek wou nog nooit terug gaan nie. Toe ek het, was ek geskok, dit was so mooi. Daar was gras en bome orals. Dit was nie daar toe ek daar was nie, want ek sou dit geëet het." NATAN DARTY, 70, 'n Auschwitz-oorlewende, tydens die 50e herdenking van die eerste konvooi Franse Jode na dié Nazi-konsentrasiekamp.

"In space there should absolutely be no protocol." Belgium's PRINCE PHILIPPE, urging physicist Drik Frimout, the first Belgian in space, to "call me Philippe".

"(Afrikaners moethulself distansieer van) rassisme, Nazisme, hater van swartes, skietbeheptheid, laertrekkers, verkramptheid, oorheersing, sanksies, sportboikotte en isolasie."

KOOS VAN DER MERWE, KP-LP vir Overvaal, in 'n pleidooi dat die Afrikaner moet onderhandel vir 'n volkstaat, maar eers van die klad op sy naam ontslae moet raak.

ROGERS IN DIE PITTSBURGH PRESS

het jy geweet

Sowat 45 persent van Suid-Afrika se ekonomies aktiewe bevolking behoort tans tot vakbonde. Teen 2000, word geskat, sal sowat 50 persent tot vakbonde behoort. Cosatu, wat in 1985 gestig is, word as die belangrikste vakbondorganisasie in Suid-Afrika beskou. Dit het 14 georganiseerde filiale met 'n ledetal van sowat 1,2 miljoen.

Vrye Weekblad is 'n onafhanklike weeklikse nuustydskrif wat uitgegee word deur Wending Publikasies Beperk (Reg. No. 88/40168/06). Wending Publikasies Beperk en Vrye Weekblad se adres is: Breestraat 153, Newtown, Johannesburg. Die posadres is: Posbus 177, Newtown 2113. Die telefoonnommer is (011) 836-2151 en die faksnommer 838-5901. Die Kaapstad-kantoor se telefoonnommer is (021) 47 8960 of 47 8819, en die Pretoria-kantoor (012) 83-4879.

Redakteur: Max du Preez
 Waarnemende redakteur: Jacques Pauw
 Assistent-redakteurs: Andrea Vinassa (Kuns), Ina van der Linde
 Politieke Korrespondent: Hennie Serfontein
 Sub-redakteur: Ryk Hattingh
 Kopleredakteur: Johannes Bruwer
 Ontwerp: Anton Sassenberg
 Kaapse kantoor: Christelle Terreblanche
 Redaksie: Pearlle Joubert, Esma Anderson, Lucky Khuzwayo,

Advertensies: Joyce Dube, Louwrens Potgieter
 Redaksie-assistent: Irene Zulu
 Kantoor-assistent: Joseph Moetsi, Vernon Zulu
 Bestuurskonsultant tot Wending Publikasies Beperk: Mark Beare

Vrye Weekblad word gedruk deur Caxton Beperk, Kommandoweg, Industria. Vrye Weekblad kos R2,20 (BTW Ingesluit) Dit kos R110 (BTW en aflewering Ingesluit) om vir 'n jaar in te teken, en R40 (BTW Ingesluit) vir ses maande. In Namibia, Swaziland, Lesotho en Botswana kos die tydskrif R2,20 plus verkoopsbelasting. Tariewe vir buitelandse Intekenare is by navraag by (011) 497 2911 beskikbaar. Probleme met verspreiding moet gerig word aan Louwrens Potgieter of Irene Zulu by (011) 836 2151.

Ons land gaan nog verdrink in al die bloed

Die wye geweldpleging in ons land is nou al jare lank rede tot ernstige kommer, maar die aard, intensiteit en tydsberekening van die nuwe bloedvergiëting die laaste weke kan die hele basis van die "Nuwe Suid-Afrika" verwoes. Hoe is dit dan dat die regering en die nasionale politieke leiers nie die erns van die krisis insien nie, wonder MAX DU PREEZ

'N GEMEENSAP wat in een maand van ekstasiese optimisme tot intense swaarmoedigheid kan verander, is 'n gemeenskap met 'n wankelrige toekoms.

As daar boonop nog aanduiding is dat dit juis die ekstase was wat die rede was vir dit wat 'n mens neerslagtig maak, dan begin 'n mens wonder of dié toekoms nie reeds begin verkrummel het nie.

Die oorweldigende ja-stem van 17 Maart het alle Suid-Afrikaners links van die AWB laat glo dit kan net goed gaan vorentoe.

Maar die ja-stem het ook beteken dat die onderhandelinge vir 'n demokratiese toekoms waarskynlik sou kon versnel. Dit, so lyk dit, het die stryd om wie die mag gaan hê in die nuwe bestel meer intens gemaak, en 'n intensivering van die magstryd het nog elke keer die laaste paar jaar tot groter geweld tussen veral Inkatha en die ANC gelei.

Die geweldpleging in Natal en in die Randse townships is nie 'n simplistiese saak nie. Onder die faktore wat dié sinnelose bloedvergiëting moontlik maak, is die erfenis van geslagte se apartheid; die kultuur van geweld en faksiegevegte binne dié gemeenskappe; armoede en werkloosheid; etnisiteit en stamgevoelens; en die onstabiliteit wat, so sê geleerdes, maar altyd hand aan hand gaan met 'n fundamentele verandering in die staatsbestel.

Maar daar is 'n paar faktore wat nou duideliker na vore tree wat makliker is om te verstaan en waaraan daar beslis iets gedoen kan word.

Soos dat hoofman Mangosuthu Buthelezi en sy mede-leiers van Inkatha weier om te aanvaar dat hulle bittermin steun buite die etniese Zoeloe-gemeenskap het, en nou al geruime tyd van brutale geweld en dreigemente van geweld gebruik maak om hul belangrikheid in die nasionale politiek en die onderhandelingsproses te probeer onderstreep.

Buthelezi het nog nie 'n vinger versit om sy bloedlustige Transvaalse leier, Musa Myeni, in die bek te ruk nie, wat 'n mens net kan laat dink dat Buthelezi in die privaat met Myeni se wilde verklarings saamstem, selfs dat Myeni dié rol speel met Buthelezi se stille aanmoediging.

Daar is bittermin twyfel dat die slagting die laaste week in Alexandra die gevolg van naakte aggressie en moord van die Inkatha-ondersteuners in die hostels is. En midde-in die oorlog sê Myeni dat die bloed sal aanhou vloei totdat die ANC se militêre vleuel ongedaan gemaak is.

Daar is bittermin twyfel dat die oorgrote

meerderheid, indien nie almal nie, van die bisarre aanvalle op treinpendelaars die laaste weke en maande die werk van Inkatha-moordenaars was.

Daar is ewe min twyfel dat Inkatha se eie "private leër", die KwaZulu Polisie, 'n aggressiewe, provokatiewe politieke leër eerder as die handhawers van wet en orde is.

Dit is ook nou duidelik dat die leierskap van die ANC onwillig of onmagtig is om deur te dring tot die plaaslike ANC-leierskorpse en gewone ondersteuners en dissipline te handhaaf om vergeldingsaanvalle en eie aggressie teen Inkatha te keer.

Maar wat nie duidelik is nie, is hoekom die regering van Staatspresident FW de Klerk nie met die beslistheid en daadkrag optree waarvoor Nasionale Party-regerings oor die jare bekend geraak het nie. 'n Mens kan nie help om die indruk te kry ná al die getuienis van die laaste tyd dat daar selfs op Kabinetvlak na die geweld gekyk word as "swart-op-swart-geweld" nie, 'n houding amper van "dis mos hoe dit maar in Afrika gaan, en hulle moet dit nou maar uitbaklei".

Die veiligheidsmagte se gruwelike versuim om daadwerklik op te tree ná die eerste vlag treingeweld en al die beloftes van stasiebeheer en troepe/polisiemanne op die treine, het gelei tot die groot aantal sterftes op die voorstedelike treine die laaste maand of so.

Die regering en die polisie se paphouding jeens die dra van "kulturele wapens" deur Inkatha-impis, wat terloops steeds voortduur, laat ook heelwat vrae ontstaan.

Die kabinet sy onwilligheid om die Buthelezi's en Myeni's kort te vat en die KwaZulu-polisie in die bek te ruk, is gevaarlik en onverantwoordelik.

Gaan die regering waaragtig wag tot 'n Inkatha-leier moet 'n rokende geweer voor 'n klomp lyke gevang word voordat hulle iets daaraan doen?

Die bittere werklikheid van die geweldpleging is dat die lewe van 'n swartmens minder werd geag word as die lewe van 'n witmens - deur die wit publiek, die regering, die swart publiek en die leiers van oorwegend swart politieke organisasies.

Die bloedvergiëting is 'n nasionale krisis wat nou ons almal se toekoms daadwerklik bedreig.

Ons wag op die regering en die leiers in Kodesa om met positiewe handeling te wys dat hulle verdien om 'n nasie te lei.

Dagboek van geweld

DIE aantal mense wat die afgelope twee jaar - sedert Staatspresident FW de Klerk se 2 Februarie 1990-toespraak - in Suid-Afrika gesterf het, is veel hoër as die sterftesyfer in enige oorlog wat tans geveg word - en dit sluit die burgeroorloë in die gewese Sovjet-Unie in.

Sedert 2 Februarie 1990, tot aan die einde van Maart 1992, is 5 251 mense in voorvalle van geweld in Suid-Afrika dood. Meer as 11 000 mense is in dieselfde tyd beseer. Dié syfer is meer as twee keer hoër as al die sterftes tydens die jare waarin 'n noodtoestand (1984 - 1990) in die land gegeld het.

Dié statistiek sluit alle onrusverwante-voorvalle in en nie net township-geweld nie. Dit sluit ook regse optrede in. Altesame 4 803 mense is in township-geweld dood. (Dié statistieke is saamgestel deur die Menseregte Kommissie en die Suid-Afrikaanse Polisie.)

Volgens statistieke van die polisie, staan 1990 - dié jaar waarin die geweld op sy felste was - uit in vergelyking met die vorige sewe jare. Vanaf die begin van Januarie 1984 tot aan die einde van Desember 1989 is 3 683 mense in onrusverwante voorvalle dood en 10 492 beseer - byna 50 persent minder mense as die afgelope twee jaar.

VANAF Februarie 1990 tot en met Desember 1990, is 2 674 mense dood en 4 328 beseer. In die eerste agt maande van verlede jaar is 1 398 mense dood en 1 740 beseer. Die Menseregte Kommissie sê verlede jaar het daar gemiddeld 215 mense per maand in townshipgeweld gesterf.

Vanjaar is meer as twee keer soveel mense in Februarie as in Januarie dood: 110 mense sterf in Januarie en 234 in Februarie, volgens die Menseregte Kommissie. Volgens die Onafhanklike Raad van Ondersoek (IBI) was Februarie vanjaar dié maand met die hoogste sterfte-syfer sedert die ondertekening van die Nasionale Vredesooreenkoms wat in September 1991 onderteken is. Dié raad het ook bevind daar was 'n besliste toename in geweld aan die Randse townships (Soweto en die Oos-Rand) sedert September 1991.

SEDERT DIE BEGIN van vanjaar is 20 polisiemanne dood in verskillende aanvalle - die meeste van hulle is in townships aan die Oos-Rand dood.

Net in trein-aanvalle alleen, in die eerste drie maande van vanjaar, is 123 mense dood en 228 beseer. In dieselfde aanvalle is 228 mense beseer. Drie mense is die afgelope ses dae van treine wat tussen Johannesburg en Soweto loop, afgegooi en dood.

Die afgelope week, volgens die Menseregte Kommissie, is daar daagliks gemiddeld tien mense dood. Op Sondag 29 Maart is vyf mense dood en 13 beseer; op Maandag 30 Maart ses mense dood en ses beseer; op Dinsdag 31 Maart sewe mense dood en vier beseer; op Woensdag 1 April een mense dood en vier beseer; en op Donderdag 2 April tot en met 12nm, is 15 mense dood en 12 beseer. - PEARLIE JOUBERT

The root of the terror

It is widely believed that the terror in Alexandra this week mostly came from the Inkatha-dominated hostel, reports **MICHAEL SANDERS**

Two bodies were discovered after the stampede when police fired teargas to prevent Alexandra residents marching to hostel Madala
(Pic: Dynamic Images)

Waiting for dawn

Remember the TV-clips of street battles in Beirut? Alexandra was like that this week, says Vrye Weekblad reporter **LUCKY KHUZWAYO** who witnessed the "mini civil war" in the Johannesburg township

THE SHOOTING of a young primary school boy by a mob from the M1 hostel in Alexandra on Tuesday was the first trigger to the battles that plunged the township into a war such as we have never seen before.

Pupils were immediately ordered to run home for cover. By late afternoon the emotions were already running high among the residents.

At least three people were lying dead on the street - shot by a gunman who went on a shooting spree. There are allegations that it was a retaliatory shooting spree because of the cars that were petrol-bombed by the township youth.

The police caught and saved the life of the gunman when the crowd wanted to set him alight.

JUST BEFORE 9pm the sounds of gunshots began. In our homes we wondered where the police could be when we were about to perish.

A pandemonium broke out. Footsteps. Immediately the lights go out. Others are shouting and whistling. A smoke steadily

rises up from the burning tyres. Most of the residents are out, standing on the sidewalks. The incessant rattat of guns does not scare them into their houses. Only old people and children remain indoors.

Experience has taught the residents to barricade the streets in order to disturb snipers from operating in their cars, though police complain that barricades also hamper them.

THROUGHOUT THE NIGHT petrol bombs and automatic weapons reigned the township. Gunfire is nothing new to Alexandra residents, but the sounds of guns that most admitted to have never heard before, was the talk of the township the following morning.

Everyone wished it was already dawn. Perhaps the light of day would again bring calm and clarity.

And then the first light came. We rushed into the streets to find who had been mowed down. We were told that a policeman had been burnt to death beyond recognition and that his car had been set alight. Later the police found him seated on

top of his car in 17th Avenue.

THE ABSENCE OF the normally incessant hooting of taxis signals an impromptu stay-away. On Wednesday morning there were no vehicles in sight. Those who did try to use their vehicles were stormed by angry crowds who would then drain the petrol.

The whole of Wednesday there were running battles between the stone throwing residents, mostly youths, and the police. The youths were angry because the police had stopped them from moving to the hostels to take revenge on the Inkatha-killers holed up there.

By Thursday morning more and more bodies were found. Twelve in all. Twelve people with mothers and fathers, sisters and brothers, sons and daughters, friends. Alexandra is hidden under a blanket of smoke. But this time it is not from cooking fires, it is a combination of teargas and burning tyres.

We listen to the leaders of the ANC and Inkatha explaining the violence and blaming each other.

THE death of a man shot at the gate of his shack on Tuesday, allegedly by cocksure Zulu gunmen firing at random, brought tempers to a head in this flashpoint township.

David Tshabalala, 32, staggered back behind the shelter of his outhouse toilet and died in his dusty yard in Monday's mid-morning attack.

Angry residents of Alexandra unanimously blamed Zulus from the migrant workers' hostel a few hundred metres up the road.

But for police intervention, they would have lynched a young black man who strolled past the crowd waiting for medics to remove Tshabalala's body.

Neighbours identified the newcomer as one of three gunmen they said had ambled down 3rd Avenue taking potshots at people in their front yards.

The gunmen killed Tshabalala and seriously wounded an old man before melting back into the hostel, according to Obed Bapela, local spokesman for the African National Congress (ANC).

Petrol pump attendant Iphraim Mdlletshe, 34, told AFP gunfire around the hostels had been keeping neighbours awake until after midnight every day for the past three weeks, since police stopped a funeral for a hostel dweller.

Police had objected to mourners, Zulu supporters of chief Mangosuthu Buthelezi's Inkatha Freedom Party (IFP), carrying spears and sharpened iron rods to the cemetery in contravention of a blanket weapons ban imposed in February 28.

Mdlletshe said there had been little trouble from the hostels, once housing a mixture of South Africa's black tribes, until the second half of 1990.

It was in July that year that the IFP transformed itself from a Zulu cultural organisation into a supposedly non-racial, national, political party at daggers drawn with the ANC.

Since then, Alexandra's Madala hostel had become a Zulu preserve and a source of recurrent tension, according to Mdlletshe, who said he had sent his wife and six-week-old baby to the comparative safety of her mother's house in Soweto.

TEENAGERS FROM the nearby Roman Catholic Church School, which sent its pupils home after the shooting, said Tuesday they wanted police to leave the township so they could attack the hostels and fight it out with the Zulus.

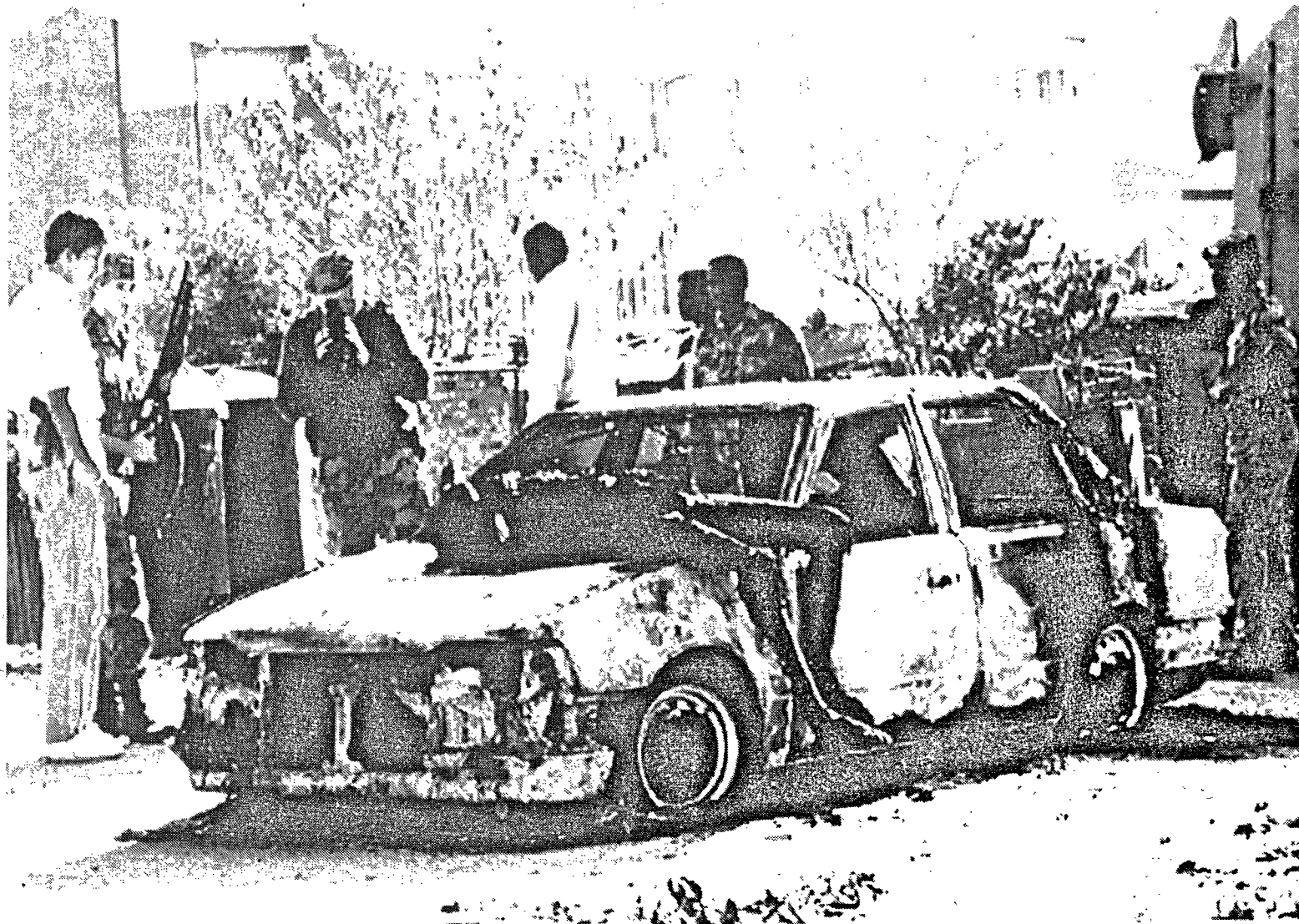
They were openly contemptuous of men they consider unskilled, uneducated, conservative peasants from Natal coming to the city and attempting to impose Zulu hegemony on educated township people working to better their lot.

And they were convinced that police who arrested the alleged gunman and bundled him into an armoured vehicle, seemingly for his own protection, would let him go when the furore died down.

And leaders seem resigned to ongoing violence, at least until an interim government of black and white leaders is in power.

ANC spokesman and executive committee member Saki Macozoma told a news conference Monday: "Violence in a changing society is an attendant consequence.

"It is not possible to arrive at a point where you can say 'violence stopped as of day X'." - AFP

Police investigate the killing of a colleague, burned to death on top of his car in Alex. (Photo: AP)

A township of terror and refugees

Alexandra, the trouble-torn township next to Johannesburg, this week experienced the worst, most sustained fighting since 1986. LUCKY KHUZWAYO, an Alexandra resident, speaks to the people of the township

HUNDREDS of innocent families in Alexandra, driven out of their homes by armed attackers in the past few weeks, have become refugees in their own township. Community halls, churches and council offices have been converted into refugee centres - and the refugees are determined to stay there until the government comes to their rescue. Meanwhile, the Red Cross and other charity organisations are giving them aid.

The source of their terror, the refugees say, is the Madala hostel - also known as the M1 hostel - which is filled with jobless inmates. Many residents who fled the attacks have found that their homes and their possessions - television sets, videos, refrigerators, etc - have been confiscated by hostel residents.

Many people have been brutally murdered and hundreds of homes have been attacked and looted in the vicinity of the hostel. People have also been sniped at by gunmen in the hostel and the road leading up to it has been declared a no-go area.

The residents in Fourth and Sixth Avenue have borne the brunt of the terror. They have all witnessed the horror of people being shot or stabbed to death in cold blood and in broad daylight.

They all tell the same story: how hostel dwellers have persistently threatened to kill them if they do not give in to their demands. Death, taunts and threats have become an inescapable part of their lives.

Many nights have passed in which they could not sleep - terrified by gunshots echoing in the darkness.

MEANWHILE, ANGER IS MOUNTING among residents because their demand that the hostel be closed down has not been met. During a stay-away organised by the local Peace Forum last Thursday the police stopped a march to demand the closing down of the hostel. A bloody clash ensued, in which scores of residents were injured.

Had the march not been stopped, however, a much bloodier clash with the hostel inmates may have occurred. Many militant youths wanted an open fight with the hostel residents, who are regarded as the cause of all the trouble.

"It is a blatant bluff that the government does not have enough manpower to stop the attacks," says one young refugee. "When a bank robber storms a bank, the police come in their thousands - why not with us?"

"We demand that the government intervene and help us," says an old man who has also fled his home. "With its forces the

government could stop the on-going carnage in two minutes."

"Had this been happening in Sandton, the government would have swiftly acted to quell the situation," an angry father adds.

"We do not know why we are attacked. It's all just confusing," adds another resident. "We are very anxious to go back and reoccupy our homes."

Names of the notorious hit men were mentioned.

Several members of the Alexandra Civic Organisation say they are under constant surveillance by people who pretend to window-shop near their offices.

"In the morning we could not pass here because they were keeping their eyes wide open in order to capture and kill us for no apparent reason," says one of the targets, peeping through the window of their offices.

"Enough is enough - I have seen people being slain like goats in my shop," weeps a middle-aged woman who has closed down her business because of the continuous slaughter of people.

A YOUTH fresh from school who lived in the hostel earlier this year, left the hostel a day before the aborted funeral which sparked off the violence. He now lives with his

brothers in Hillbrow.

The day before the hostel inmates marched to the garden of remembrance, he says, those who were still outside the hostel premises, drinking in the shebeens, were warned to return earlier as all of them had to be present when a herbalist doctored them for the planned procession to the funeral the next day.

"This muti made them leap up and down with anger," he says. "They became uncontrollable. The power of the hostel dwellers lies with the muti."

A striking parallel is that when the Inkatha Freedom Party held its controversial rally in November, a video taken by one of the workers serving in the Department of Communication in Ulundi showed a herbalist spitting the muti to the rally attendants.

On the same video the supporters are shown firing shots into the sky and their leader, Chief Mangosuthu Buthelezi, reprimanding them. On that fateful Sunday night, the whole family was gunned down by unknown gunmen.

Political rallies were suspended. In the faction fights in rural Natal muti has played an enormous role. Fighters are expected to be powerful in both muti and manpower.

the war of words outsmarts the war on the ground

As Alex burns, the leaders, it seems, are enmeshed in a battle of words that only a linguistic gymnast would be fit enough to negotiate, reports **KATHY BERMAN**

Musa Myeni at the signing of his controversial "pact" with the AWB leader Eugene TerreBlanche.
(Photo: Dynamic Images)

As the death toll for a cruel April-Fool's Wednesday in Alexandra Township amounted to some 15 deaths by midnight, with over 30 reported injured (making the total number of unrest related deaths in the townships for the past twenty months reach an unprecedented 3 000 people), allegations flew between the major players.

While Inkatha Freedom Party Central Committee member Musa Myeni claimed that "the ANC were bent on destroying the Zulus", and have "thousands of automatic weapons", the ANC's Saki Macozoma accused Inkatha of "fighting to delay voting for a multi-racial interim government".

"Lots of violence makes it difficult to hold an election," Macozoma said.

Joining the fray was Witwatersrand Regional Commissioner of Police, Major-General Gerrit Erasmus, who, in a press statement on Wednesday afternoon, main-

tained that: "The fact that both parties blame the police (for the violence in Alexandra) was proof of how extremely impartial the police are in doing their job.

"It is high time," he said, "that the ANC and Inkatha leadership, who continuously blame everybody except themselves, come down and negotiate and address the very issues of their differences purposefully in the spirit of the National Peace Accord."

Myeni rejoined that "there will be no peace until the ANC's military wing has been disbanded."

The ANC on Wednesday meanwhile accused the South African Police of failing to act against alleged IFP combatants waging battles from the hostel complexes.

The ANC's PWV spokes-person, Ronnie Mamoepa, stated that "on numerous occasions the police have been called in to curb the violence and to apprehend the perpetrators, but in vain.

"Despite the fact that the police know that the attackers come from the Madala and Nobuhle Hostels, they have not done anything to search the hostels, disarm and arrest the culprits."

Disputing these claims, SAP spokes-person, General Erasmus, said: "It is totally unacceptable that the police are still blamed

for the violence in Alexandra. Should the police refrain only for 30 minutes to perform their duties in Alexandra, I guarantee total bloodshed and a complete breakdown of law and order."

Adding fuel to the fire was the preliminary report released on Saturday by the International Commission of Jurists, who have just completed a two-week investigation into human rights issues in this country. The jurists stated that they were "satisfied that many hostels in the Transvaal are used as Inkatha barracks."

Answering the accusation that "Chief Minister Mangosuthu Buthelezi carries a heavy responsibility for the escalation of violence", the IFP's Myeni labelled the five-person team of international civil rights lawyers "just a useless bunch of Communist jurists (that) I wouldn't take seriously."

"It is flabbergasting that those people are supposed to be real jurists", he said. "They came for two weeks and didn't even interview IFP leaders.

"They didn't visit areas of violence in the Cape or the Free State, and made no comment about the squatter camps, the hostels or more than 200 IFP leaders being assassinated - with no arrests being made. They were here simply to pep up the ANC

image."

Refuting the jurists' claim that the KwaZulu Police were biased against the foes of Inkatha, Myeni maintained that "the KwaZulu police are a professional organisation," and "many IFP members have been arrested by the KwaZulu Police."

"It is just SACP-ANC propaganda. First they started with 'hostels' and 'cultural weapons', now they are on to the KwaZulu Police. What about MK and the Transkeian forces?"

While the war of words continues unabated between politicians, spokes-people and international authorities, life on the ground has become unlivable.

As one medical doctor, treating his 32nd casualty in 24 hours, likened the atrocities to a "full-scale war", the ideologues and thinkers seemed to align on just one point of agreement: Whether they were calling upon the Goldstone Commission of Enquiry, the National Peace Accord, or the community, church and political leaders in the townships, they were unified in their appeal for a peaceful solution to the existing problems in the township and a resolution to the violence disrupting the country.

Mxenge-saak sloer voort:

Vrywaring aan Dirk Coetzee geweier

Een van die mees omstrede sluipmoorde in Suid-Afrika se politieke geskiedenis, dié op die menseregte-prokureur Griffiths Mxenge in November 1981, word binnekort in 'n hofsaak herleef wanneer die vermoorde se familie die staat siviël dagvaar. Die regering se weiering om vrywaring aan oud-kaptein Dirk Coetzee te verskaf om in die saak te getuig, kan nou beteken die geding moet vir maande uitgestel word en dat die kostes honderde duisende rand kan beloop. **JACQUES PAUW** doen verslag

'N MAANDELANGE gesloer deur die Departement van Justisie en 'n beloofde brief van Staatspresident FW de Klerk wat nooit opgedaag het nie, gaan tot gevolg hê dat die langverwagte siviele geding tussen die familie van die vermoorde menseregte-prokureur, Griffiths Mxenge, en die staat weer uitgestel moet word.

Die Mxenge-familie se prokureur, Bheki Shezi, sê hy verwerp 'n "absurde en arrogante" brief van die Departement van Justisie wat weier om vrywaring aan oud-kaptein Dirk Coetzee te gee. Volgens die brief kan Coetzee na Suid-Afrika terugkeer om in die Mxenge-saak te getuig, maar sou daar weens sy getuienis in diesaak kriminele klagtes teen hom aanhangig gemaak word, hy dan moet aansoek doen vir vrywaring.

Shezi sê die Departement van Justisie het die familie die begin van die jaar beloof dat die Staatspresident 'n beslissing oor Coetzee se vrywaring sal maak, maar die familie het nooit 'n antwoord van FW de Klerk gekry nie.

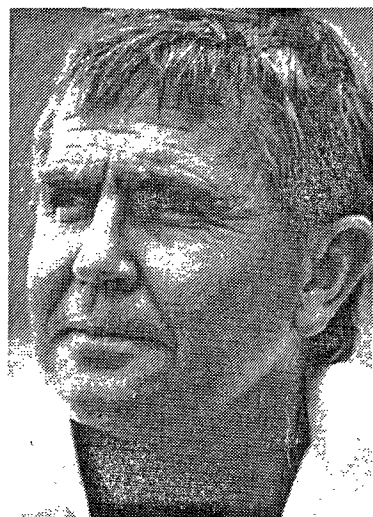
Hulle het wel 'n brief van die minister van Justisie, Kobie Coetsee, gekry dat daar nie vrywaring aan Coetzee verleen word nie, maar hy kan terugkeer om in die Mxenge-saak te getuig. Sou daar dan kriminele stappe teen hom geneem word, kan hy aansoek doen vir vrywaring.

"EK SAL NOOIT toelaat dat Dirk Coetzee onder sulke omstandighede na Suid-Afrika terugkeer nie. Hoe kan hy vir vrywaring aansoek doen as hy alreeds terug in die land is? Slegs indien hy volle vrywaring vir sy moordbende-dade gekry het, kom hy terug," sê Shezi.

Die Mxenge-familie het reeds verlede jaar met die Departement van Justisie begin onderhandel om vrywaring vir Coetzee te kry om hom in staat te stel om in die siviele geding te getuig. Hulle het aan die departement gesê Coetzee moet op 10 Maart in die land terug wees vir konsultasies om in die siviele geding te getuig wat middel April begin. Die finale antwoord van die Departement is eers op 28 Maart ontvang.

Shezi sê hy glo dis 'n opsetlike vertraging deur die Staat ten einde die familie aan bande te lê en sy deeglike voorbereiding van die saak te bemoeilik.

Hy sê Coetzee kan nie na Suid-Afrika terugkeer sonder vrywaring nie omdat dit op die ou end kan beteken dat die oud-polisieman in die tronk kan gaan sit. "Sê nou die regter wat die siviele geding verhoor, gee opdrag dat Coetzee vervolg moet word vir moord. Hy kan onmiddellik in hegtenis geneem word en in die tronk gebring word," sê Shezi.

Dirk Coetzee

Wat is die verskil of dit nou of later toegestaan word?"

DIE MXENGE-FAMILIE se geding teen die Staat draai rondom Coetzee se erkenning in November 1989 dat hy die leier van 'n moordbende van die SA Polisie was wat anti-apartheidsaktiviste vermoor het. Onder hul slagoffers was Mxenge, wat in November 1981 meer as 50 keer met 'n mes gesteek is.

Coetzee het in 1990 voor die Harms-Kommissie en in 'n siviele geding tussen VWB en genl Lothar Neethling sy bewerings herhaal. Regter Louis Hams het in sy verslag gesê Coetzee toon psigopatiese neigings, maar dat sy moordbende vir die moord op Mxenge verantwoordelik kon wees. Regter Johan Krieger het 'n paar maande later in die Randse Hooggeregshof beslis Coetzee praat in alle opsigte die waarheid.

Twee van Coetzee se manskappe in die moordbende, Almond Nofemela en David Tshikalanga, het Coetzee se bewerings oor die moord gestaaf en soet ook in die Mxenge-geding getuig. Nofemela is tans in die dodeselle weens moord, terwyl Tshikalanga in Suider-Afrika skuil.

Shezi het gesê Tshikalanga kan ook nie na die land terugkeer voor hy nie vrywaring ontvang het nie.

Coetzee het vandeeweke gesê hy sal nie sonder vrywaring na Suid-Afrika terugkeer nie. "Die staat wil maar net nie saamwerk om dié euwel tot op die been toe oop te vlek soos die Staatspresident destyds beloof het nie," sê Coetzee.

Groot onsekerheid omhul nog 'n lasbrief wat aan die begin van 1990 vir Coetzee se inhegtenisneming weens die moord op Mxenge uitgereik is. Shezi sê hoewel hy navraag oor die lasbrief gedoen het, word

Nogtans sê die Departement, wat klaarblyklik self van die lasbrief vergeet het, in 'n verklaring oor Coetzee se terugkeer: "We are consequently at a loss to understand Coetzee's reticence to return to SA unless other reasons exist to explain this."

Shezi sê Coetzee se getuienis sal moontlik in Londen aangehoor moet word, wat die koste geweldig gaan opjaag. VWB moes in

sy geding teen Neethling Londen toe gaan om Coetzee se getuienis aan te hoor, en op die ou end het net dié koerant se koste bykans R1 miljoen beloop. Indien die staat die saak teen die Mxenge verloor, sal hul die totale koste in die saak moet betaal.

Teen druktyd gister is die Departement van Justisie se kommentaar oor Coetzee se vrywaring en die lasbrief vir sy inhegtenisneming nog nie ontvang nie.

'Boewery' bars los op UWK

'n Skygbaar onoplosbare konflik tussen die administrasie van die Universiteit van Wes-Kaapland (UWK) en studente het die afgelope week tot uitbarsting gekom nadat dit sedert die begin van die kwartaal geprut het. **CHRISTELLE TERREBLANCHE** het probeer uitvind waarom "die intellektuele tuiste van die left" nou die teiken geword het van diegene wat die universiteit tot nou toe probeer tegemoetkom het

AANTYGINGs dat rassisme nou hoogty vier op die UWK-kampus en ten grondslag van die twis lê, word summier deur die rektor, prof Jakes Gerwel, verwerp. 'n Aantal dosente meen 'n dimensie van rassisme het wel ontwikkel in die voorslepende wrywing. Hulle sê dit is die gevolg van 'n gebrek aan daadwerklike optrede deur sowel die administrasie as die studente.

'n Groep studente, waar onder heelwat lede van die Marxist Workers Tendency (MWT), 'n ANC-affiliaat, het dié week die rektor se kantoor gestroop en 'n "chaotiese" toestand op die kampus geskep wat byna tot die opskorting van klasse gelei het. Dosente het hulself glo toegesluit in hul kantore en studente het begin om vroeër op vakansie te vertrek, hoewel die universiteit eers Vrydag 3 April vir die Paasvakansie gesluit het. Die betogers is feitlik deur die bank as "boewe" deur personeel en studente bestempel.

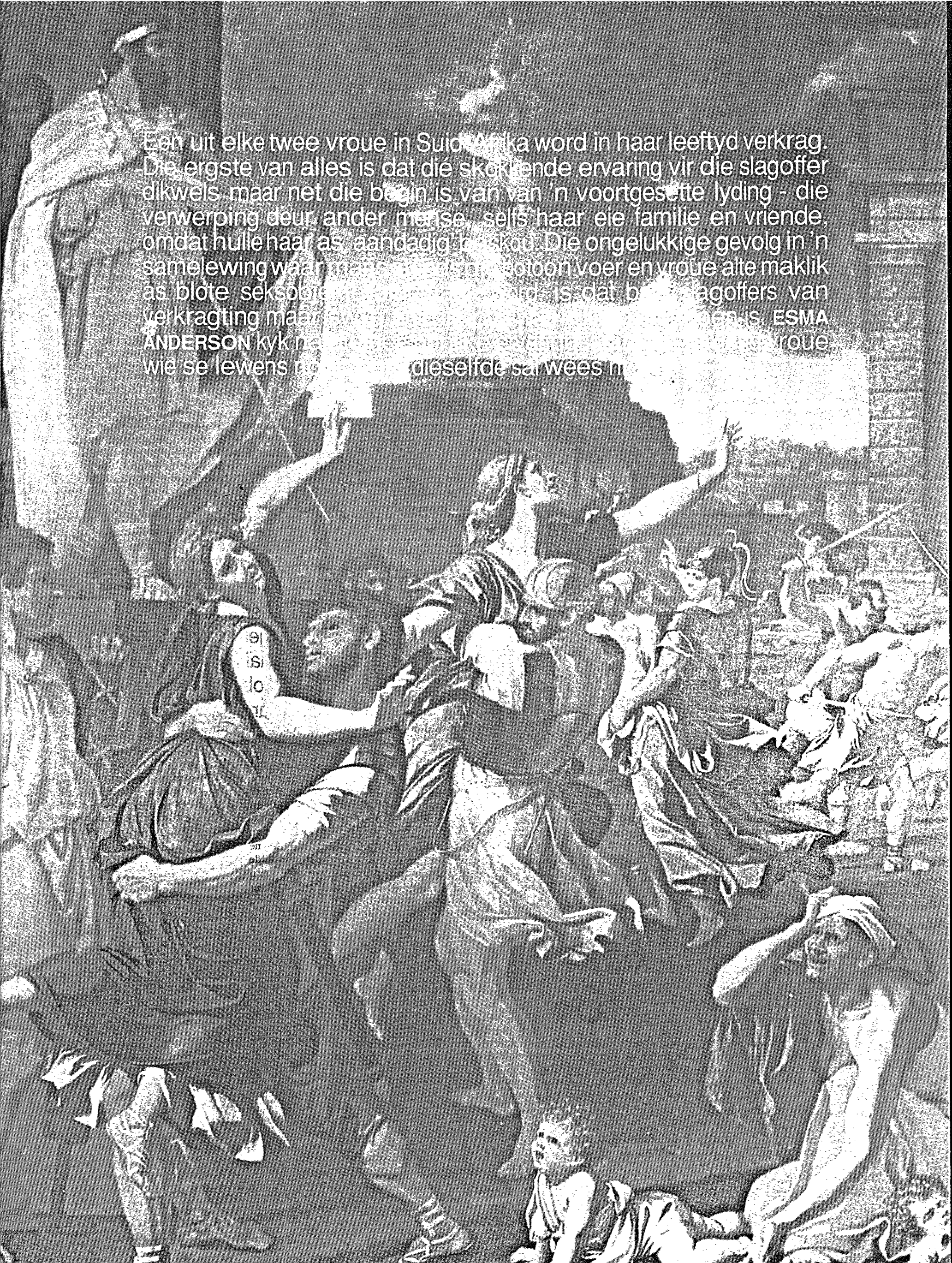
"Die administrasie sal hul voet moet neersit," sê 'n dosent, wat naamloos wil bly. Nog eens sê 'n lyn sal getrek moet word in hoeverre die universiteit op die lang termyn kan help kompenseer vir die rasseen-ekonomiese erfenis van universiteite en die onderwysstelsel. "Studente het die opvoeding ideel en redelike uit

Rektorat en die Studenteraad kon nie daarin slaag om die ontevredenheid oor regstreekse betaling van klasgeld en die langtermyn-afbetaling daarvan sodanig te skik dat die konflik bedaar nie.

Die konfrontasie van die administrasie deur 'n paar honderd studente is op die oog af die gevolg van die uitsluiting van 189 studente van toelating. Die uitsluiting is hoofsaaklik op grond van finansiële oorwegings, hoewel 'n paar individue nie die akademiese mas kon opkom nie. Die meeste van die groep is ook swart. Die Administrasie het in Januarie die Studenteraad meegedeel dat hynie studente met uitstaande fooie gaan toelaat om te registreer nie. Die SR het gevoel dat die nuwe beleid drasties en ontydig is en groot getalle studente sal uitsluit. Sowat 1 500 van die 4 400 wat geraak is, kon wel daarin slaag om hul klasgeld by te bring, terwyl onderhandelinge die administrasie laat toegee het om dié met minder as R2 000 skuld en 'n gangbare akademiese rekord te laat registreer.

Na verdere onderhandelinge en toegewings, was nog 189 studente uitgesluit en het hulle die middelpunt van die twis geword. 'n Groep studente - sowat 2 000 van die 13 000 UWK-studente - het ook

Een uit elke twee vroue in Suid-Afrika word in haar leeftyd verkrag. Die ergste van alles is dat dié skokkende ervaring vir die slagoffer dikwels maar net die begin is van van 'n voortgesette lyding - die verwerping deur ander mense, selfs haar eie familie en vriende, omdat hulle haar as aandadig beskou. Die ongelukkige gevolg in 'n samelewing waar mense se seksuele wettigheid voer en vroue alte maklik as blote seksuele wettigheid beskou word - is dat baie slagoffers van verkragting maar net die begin is van 'n voortgesette lyding. ESMA ANDERSON kyk na die lewens van twee vroue wat deur verkragting getraumeer is. Die vroue se lewens roep na 'n verskoning, dieselfde sal wees met

'dis jou eie skuld dat jy verkrag is'

Agtien maande gelede was Annette 'n onskuldige eerstejaarstudent aan die Randse Afrikaanse Universiteit (RAU) wat vol planne vir die toekoms haar Natalse geboortedorpie agtergelaat het om in Johannesburg te kom studeer. Maar van daardie planne het nie veel gekom nie, want een Saterdagmiddag in September 1990 het haar hele lewe verander. **ESMA ANDERSON** doen verslag

EEN Saterdagmiddag in September 1990 het Annette gaan flik. Toe haar vriende haar om en by twaalfuur die nag by die koshuis aflaat, wou sy nie dadelik ingaan nie. Nie een van haar vriendinne in haar gang was daar nie en ná The Music Box was sy ontsteld.

Sy wou eerder by haar sussie in Studentedorp gaan kuiervoorsyteruggaan koshuis toe. (Studentedorp is 'n kompleks met huisies vir senior studente op die kampus, wat van die koshuise geskei word deur 'n parkeerterrein en 'n klein paadjie tussen die bome deur.)

Op pad na Studentedorp in 'n donker veld het 'n man haar van agter gegryp en net daar verkrag. Hy het 'n balaklava-mus opgehad en sy kon nie sien hoe hy lyk nie. Dit was bitterlik koud en Annette, met haar klere van haar lyf afgestroop, het bibberend en verskrik daar bly lê. Sy het nie geweet wat om te doen nie. Eindelik het sy haar klere aangetrek en koshuis toe gegaan.

TE BANG OM IEMAND daarvan te vertel, het sy haarself in haar kamer toegesluit. Daardie nag het sy nie geslaap nie en die hele Sondag in haar kamer gebly, te bang om enigiemand in die oë te kyk.

"Ek het nie geweet hoe om dit te hanteer nie, ek was paniekbevange. Toe sny ek my polse met 'n skeermeslemmetjie en dink 'good riddance', maar net nadat ek dit gedoen het, het ek bang geword... toe sluit ek my kamerdeur oop. 'n Vriendin het my gekry en hospitaal toe geneem, maar steeds kon ek haar nie vertel hoekom ek dit gedoen het nie."

By die hospitaal wou niemand hulle help nie. Die siekefonds dek dit nie, is aan haar vertel. Haar vriendin het 'n dokter gebel wat Annette in haar spreekkamer behandel het. Op pad terug koshuis toe het sy haar vriendin van die vorige nag vertel.

Haar vriendin het dadelik met Annette se suster gaan praat, wat toe haar ma gebel het. Toe haar ma die Maandag opdaag, het ook sy nie geweet hoe om dit te hanteer nie.

"Ek het nie eens daaraan gedink om polisie toe te gaan nie, ek was verward en het nie geweet wat doen 'n mens as so iets met jou gebeur nie. Alles was in so 'n waas," sê Annette.

Op haar ma se aandrang is Annette uiteindelik wêl na die polisie. "Dit was aaklig. Dit was verskriklik om vir die man, wat ek van geen kant af ken nie, al die persoonlike detail van die verkragting te vertel.

"Na die verklaring moes ek hom gaan wys waar die verkragting plaasgevind het. Dit was een van die ergste dinge... ek wou nie weer daar kom nie, ek het myself belowe ek gaan nooit weer daar kom nie. Ek was doodbang om net daar te staan - daar waar alles gebeur het."

Daarna het sy nie weer van die polisie gehoor nie.

IN FEBRUARIE 1991 is Annette wêr verkrag, wêr op kampus. Dit was omtrent vyfuur die middag toe Annette, totaal onbewus van enige gevaar van 'n verdere aanranding, een middag lesings na 'n man in die Oppierif-manskoshuis gebring het. Tussen die vrouekoshuis Amper Daar en Oppierif is 'n klein wandelgang, 'n kortpad na Oppierif, langs Koshuis-administrasie se kantore verby.

"Toe ek daar verbystap, pluk hy my daar in. Hy het gesê hy gaan my kry omdat ek by die polisie was. Hy moes glo sorg dat ek nie dit nie weer sal doen nie."

Die man het haar geskop en geslaan. Haar gesig was pimpel en pers geswel, en 'n paar van haar ribbes gekraak.

"Hy't gesê ek sal die volgende keer nie so lig daarvan afkom nie... Hy't my toe weer verkrag - helder oordag, tussen twee koshuise.

"Ek was so verskrik, soos die eerste keer, dat ek nie 'n woord kon uitkry nie. Hy't in elk geval die helfte van die tyd my mond so styf toegedruk dat ek g'n woord kon uitkry nie. Die ergste vir my was die feit dat dit helder oordag was. Met die eerste verkragting het ek gedink ek hét dalk moeilikheid gesoek deur laat in die aand op kampus rond te loop soos hulle almal vir my gesê het, maar nou het ek beseft dat dit enige tyd van die dag kan gebeur, op enige plek.

"Hy moet die kampus baie goed ken. Min mense weet van die kortpad tussen Amper Daar en Oppierif. Ek het hom vir die eerste keer duidelik gesien. Hy was in sy twintigerjare, swart en taalik jonk. Ek weet nie of dit 'n student was of iemand wat vir RAU werk nie, selfs dalk iemand van Beskermingsdienste..."

Ná dié ervaring was Annette te bang om weer polisie toe te gaan. Die man se dreigement was baie duidelik. Hy het haar die tweede keer eintlik net gewaarsku...

Uiteindelik het van haar vriende haar oortuig om weer die saak by die polisie aan te meld. "Anders kom hy dalk net daarmee weg."

NA DIE TWEDE verkragting, en met die feite tot hulle beskikking, het die polisie 'n uitkenningsparade op die kampus gereël. Dit sou op die perseel van Beskermingsdienste plaasvind. Daar is aan haar gesê dat die mans in 'n kring sou staan en na buite sou kyk, sodat sy net om die kring kon loop en die skuldige uitwys.

Toe sy die vertrek binnegaan, het hulle nie in die kring gestaan soos belooft is nie. Die 30 tot 40 mans het in die vertrekke rondgestaan, gesit en gelê. Symoes tussen hulle deurloop, terwyl almal haar wantrouig aangestaar het...

"Ek was so bang dat ek nie eens werklik na hulle gekyk het nie. Dit was baie intimiderend. Ek weet nie eens of ek hom sou uitgewys het as hy wel daar was nie, ek weet nie eens of hy daar was of nie... Hulle het in sulke bondels vergader, ek was baie bang en al waaraan ek kon dink, is hoeveel my lewe werd sou wees as ek hom wel uitken.

"Ek was woedend vir die polisie oor die manier waarop die uitkenningsparade gehou is. Die polisie, op hulle beurt, was weer verontwaardig omdat ek nie hulle 'moeite' waardeer nie. Op die ou end was dit alles een te veel vir my... ek kon nie gesigte uitken nie, ek het so blootgestel gevoel, ek wou net daar uitkom."

TOEGEBEURDIE ondenkbare - Annette word vir die derde keer verkrag:

"Een middag so teen skemer was ek in my kamer besig om my hare droog te blaas. Die voorste dingetjie van my haardroër het geval, en toe ek dit optel en weer opkom, sien ek die man agter my staan.

"Dis vir my steeds ongelooflik hoe dit gebeur het. Die res van die mense in my

gang het in die kamer langsaan gesit en TV kyk, die TV was baie hard aan. Hulle het niks gehoor nie.

"Hy het my aan my hare gegryp en my kop agteroor geruk," vertel 'n sigbaar ontstelde Annette.

"Hy't my omgeswaai en teen my bed neergegooi en 'n mes teen my keel gedruk... en sulke fyn snytjies op my wang, en, en so met die mes gespeel in my nek, en later my rok oopgesny en 'n dieper sny in my sy gemaak. Hy het my weer verkrag.

"Ek voel altyd so simpel dat ek só reageer op skok, ek raak altyd bang en stomgeslaan, ek kan nie gil of iets doen nie, ek raak heeltemal lam van skok..."

"Na dié tyd het hy probeer om my in die keel te steek met die mes. Gelukkig kon ek wegrol, ek weet nie mooi hoe nie. Die mes het my net skrams getref en in my mat vasgesteek," en sy wys na 'n duidelike litteken aan haar skouer, so half in haar nek.

"Hy't gesê ek sal ook nooit leer nie. Toe staan hy op, lag en loop eenvoudig weg. Niemand het hom gesien nie. Niemand wou my glo nie..."

"Ek was só geskok, ek het net daar gelê. Later het een van my vriende my net so daar gekry. Hy was wonderlik. Hy't my kliniek toe geneem, ek het behandeling gekry vir die steekwonde, maar ek het die dokter niks vertel van die verkragting nie. "Ná die derde verkragting wou niemand my meer glo nie. Almal het gedink dis onmoontlik om drie keer deur dieselfde man verkrag te word. Ek meen, hoekom sou hy dit wêr doen?"

"Die storie het soos 'n veldbrand versprei. Mense het my skielik anders begin behandel. Die moeilikste was, hoe het hy geweet waar ek bly? Die ding is, ek weet self nie.

"Ek het toe gevra vir 'n ander kamer in die koshuis. Die primaria was gelukkig simpatiek en het dadelik vir my 'n ander kamer gereël. Later kon ek dit nie meer handle nie, en het opgeskop. Dit was net te veel vir my..."

ANNETTE IS LASTIG GEVAL deur obsene oproepe. 'n Vrou het byvoorbeeld eendag gebel en gesê: "As ek so 'n slet was, sou ek te skaam wees om daarvoor te praat."

Ander oproepe was van mans, waarskynlik mede-studente. Dit het opmerkings ingesluit soos "Ek hoor jy's 'n lekker ding," en dan het allerhande obsene voorstelle gevolg.

"Die koshuisevader en die studentedekaan, pror Hennie Pieterse het my ingeroep, individueel. Hulle het my albei gewaarsku om nie alleen op kampus rond te loop nie. En hulle het my ook gevra om stil te bly oor die hele affêre, die universiteit se naam kan in gedrang kom - daai soort van ding - maar nie een van hulle wou weet of ek orraait is nie. Hulle was net bekommerd oor RAU se 'goeie' naam.

"Hulle houding was so asof alles van my afgehang het, asof ek bepaal het of ek verkrag word of nie. Ek voel dat hulle meer kon gedoen het, ek is nogal bitter.

"Ek het toe 'n brief aan die *HeRAU* (die studentekoerant) geskryf, maar die reaksie was skokkend. Hulle het gesê meisies moenie alleen rondloop nie en hulle moet ook nie uitlokkende klere dra nie. So asof hulle my veroordeel vir die feit dat ek verkrag is..."

MAAR DIS NIE al nie. Na die eerste verkragting het Annette ontdek sy is swanger. Sy het gaan vasstel wat sy moet doen om 'n wettige aborsie te ondergaan en verneem dat sy voor 'n hele paneel moet verskyn wat haar allerlei intieme vrae oor die voorval sou vra.

"Ek het nie kans gesien daarvoor nie. My ervaring met die polisie was erg genoeg. Die polisie wou presies weet watter klere ek aangehad het tydens die verkragting. Ek kon nie onthou nie, groot dele van die hele ding is nou nog vir my 'blank' en vaag. Ek weet dit was baie koud en ek het 'n trui by 'n jean of 'n sweetpak aangehad, maar ek kan nie onthou nie. Toe skimp hulle dat ek nie vir hulle wil sê wat ek aangehad het nie. Ek het eenvoudig net nie kans gesien daarvoor om weer deur dieselfde ding te gaan met die paneel nie.

"Maar dit was duidelik dat ek 'n aborsie moes hê, toe gaan ek vir 'n onwettige een in Melville. Ek betaal nou nog die prys daarvoor... Ek het 'n ruk daarna vreeslike pyne gekry, die wonde het septies geraak.

"Nou sê die dokters ek sal moontlik 'n histerektomie moet ondergaan. Maar hulle kan dit moontlik behandel. Ek weet nie, dit raak elke nou en dan septies..."

"'n Vriend het onlangs voorgestel dat ek na People Opposing Woman Abuse (POWA) gaan oor die verkragting, want ek het nog nie daarvoor gekom nie. Dit het baie gehelp. Hulle was nie soos die res bekommerd oor wat die regte ding is om te doen nie, hulle was besorg oor wat die beste vir my sal wees.

"Dit was baie moeilik om met vreemdes te praat, ek is al so gewoond daaraan om dit alles alleen te hanteer... amper almal om my met wie ek dit bespreek het, het 'n afstand tussen ons geskep en later uit my lewe verdwyn.

"Ek is steeds bang, veral as 'n man te naby aan my kom, of onnodig aan my vat. Ek dink nie ek sal ooit weer 'n verhouding met 'n man kan hê nie, dis asof ek die hele tyd verwag dat iets weer gaan gebeur. Die intieme deel van verhoudings maak my steeds baie bang.

"Dis moeilik om net weer 'n normale lewe te begin lei. 'n Vriend wat saam met my werk, laat my darem dink dat alle mans nie ewels is nie. Dis hy wat my na POWA verwys het."

MAAR DIS NIE die einde van die voorval vir Annette nie. Sy het onlangs gegaan vir bloedtoetse, op aanbeveling van POWA. Die voorlopige toetse dui op 'n positiewe HIV-uitslag.

Al wat sy nou kan doen, is hoop dat een of ander fout met die toetse ingesluit het. Haar ouers weet nog nie van die bloedtoetse nie. Sy het pas verlede week 21 geword...

Miskien gebeur een of ander wonderwerk. Sy was Maandag vir verdere bloedtoetse om vas te stel of sy wel Aids het. Al wat sy kan doen, is hoop dat die toetse dié keer negatief is. Sy is te jonk... Dit was nie haar skuld nie...

"Dis baie moeilik, ek het gedink dit sal oorgaan, maar dit hou net nie op nie. My hele lewe, selfs my uitkyk op die lewe het verander. Veral die laaste paar dae na die eerste bloedtoets.

"Wat het ek gedoen om dit te verdien? Ek voel so magteloos, daar's niks wat ek kan doen om te verander wat gebeur het nie. As daar net iets was wat ek kon doen..."

'Ons het in die klas ontmoet'

ALET BEZUIDENHOUT gesels met twee vroulike studente wat op die RAU-kampus verkrag is

LINDA ('n skuilnaam) se verhaal vertel ook dié van vele ander soos sy. Sy het haar verkrachter in die klas ontmoet. "Hy is baie vriendelik en komplimenter mens altyd. Hy het 'n skets van my geteken en ek was nogal beïndruk met hom. Hy was sjarmant, atleties en talentvol. Ek kon sien hoekom hy 'n hartebreker op kampus is.

"Ons het lank gesels en mekaar later gereeld op kampus raakgeloop. Met elke ontmoeting het ek net meer van hom gehou. Hy was regtig baie gentlemanly."

Linda en 'n vriendin het een aand 'n braai by een van RAU se sporthuise (waar al hul beste atlete en rugbyspelers gehuisves word) bygewoon. Pieter (nie sy regte naam nie) was ook daar. Weer eens het hy baie aandag aan haar bestee, haar spesiaal laat voel en haar ná ete na sy kamer genooi om na sy sketse te kom kyk.

"Toe ons in sy kamer kom, het hy dadelik die deur gesluit. Ek het baie ongemaklik gevoel daarmee en toe begin hy sy klere uittrek. Ek wou nog verduidelik dat hy die verkeerde idee beet het - hy weet ek is betrokke in 'n verhouding - toe skel hy my uit en gooi my op die bed. Ek kon nie glo wat besig was om met my te gebeur nie. Hoe kan so 'n aantrekklike nice ou so 'n boef wees?"

"Ek het my probeer teësit, maar hy's te sterk en ek was nog heeltemal uit die veld geslaan. Toe hy klaar was, het hy sy klere aangetrek en doodluiters weer buite by sy vriende gaan sit. Hy het my daar gelos asof ek nie bestaan nie en niks gebeur het nie.

"Ek was te skaam om hom weer te sien. Ek het by die kamer uitgesluip en stilletjies huis toe gegaan. Ek het so verneder en gecheat gevoel. Ek wou so gou as moontlik daarvan vergeet. Niemand sou my in elk geval glo nie. Hulle sal net almal wil weet wat ek in sy kamer gedoen het, en almal hou van hom. Hulle sal dink ek vertel net 'n klomp smeestories."

Linda het ook nie professionele hulp gekry nie. Maande later het sy probeer selfmoord pleeg - en eers na dié insident hulp gekry om die verkrachting te leer hanteer.

"Ek sien hom nog nou en dan op kampus. Dan is hy vriendelik en maak small talk asof niks gebeur het nie. Ek weet nie eintlik wat om te doen nie."

CINDY ('N SKUILNAAM) het min of meer dieselfde oorgekom, in dieselfde huis. Dit was ook 'n braai en die man het haar ook eers gevlei en die hof gemaak. Sy het skielik met 'n skok agtergekom dat haar koshuis reeds gesluit sal wees teen die tyd dat sy daar aankom. Die man bied toe aan dat sy maar daar kan slaap. Sy het nie vir 'n oomblik gedink hy sou haar verkrag nie. Sy het selfs nie gedink hy sal toenadering soek nie, hy het te ordentlik gelyk. Toe hulle in sy kamer kom, was hy beledigend en gewelddadig.

Sy wou nie die saak gaan aanmeld nie omdat sy al 'n vorige seksuele verhouding gehad het en bang was dat haar seksuele geskiedenis opgediep sal word.

"Ek het in 'n vorige vaste verhouding seks gehad met my ou. Dit was nie goedkoop of lelik nie. Maar ander mense op kampus sal dit nie so insien nie. Hulle sal sê ek verdien dit, want as jy nie meer 'n virgin is nie, is jy 'n slet.

"Ek weet van baie ander meisies wat ook al daar verkrag is. Hulle is almal ook te bang om daarvoor te praat soos ek. Die vingers gaan eerste na ons wys, nie na die mans nie. Dit was anyway genoeg van 'n vemedering, ek gaan my naam nie deur die modder laat sleep voor die hele kampus nie."

By navraag by die betrokke huis (waarvan ons nie die naam bekend kan maak nie) het die mans geweier om hul mening te lug sonder die teenwoordigheid van hul regsvertegenwoordiger en gedreig met 'n lastersaak indien enige aantygings teen een van hulle gepubliseer word.

VWB het ook verneem van gerugte dat mans buite sit en kyk het na sommige van die verkrachtings. Dit kon nie bevestig word nie - maar studente (veral mans in sommige koshuise) praat op die kampus daarvoor asof dit algemene kennis is en bloot 'n "tradisie" is.

In antwoord op navrae, sê die Studentedekaan, prof Hennie Pieters, die universiteit kan nie optree voordat hulle weet wie die beweerde oortreders is nie. "As die dames na vore kom en die name van die mans bekend maak, sal daar teen hulle opgetree word. Daarsonder kan ons niks doen nie."

'Te veel mense weet en sê niks'

Op 'n beraad oor seksuele teistering op kampus wat pas deur die RAU se Studenteraad gehou is, is besluit om daadwerklik op te tree om verkrachtings en aanrandings te keer, skryf ESMA ANDERSON

VERKRACHTING op Suid-Afrikaanse universiteitskampusse is nie 'n nuwe verskynsel nie. Dit kom al jare lank voor en die sporadiese bekendmaking van verkrachtingsyfers en soortgelyke inligting skok gereeld dié gemeenskappe.

Op 'n beraad oor seksuele teistering verlede week op die RAU het dié studente hul skok uitgespreek met die gruwelverhale van verkrachtings op kampus. Een van die skokkendste feite wat vorendag gekom het, is dat baie mans oënskynlik al geruime tyd bewus is van dié praktyke - maar dit aanvaar as 'n tradisie. Dié verkrachtings is meestal "date-rapes".

Pauli de Bruyn, 'n SR-lid wat op die beraad oor seksuele teistering aangestel is om 'n kommissie te lei wat ondersoek sal instel na seksuele teistering op RAU, sê die SR beskou die aanklagte en aantygings in 'n baie ernstige lig.

"Daar was al in die verlede verkrachtings op RAU aangemeld, maar daar het nie veel daarvan gekom nie. Ons wil probeer toesien dat daadwerklike stappe gedoen word om dié voorvalle stop te sit."

De Bruyn sê die beraad het op drie strategieë besluit: 'n kommunikasiekanaal moet geskep word om die slagoffers van verkrachting op 'n anonieme basis by te staan; 'n veldtog moet geloods word om die erns van verkrachting by studente tuis te bring en hulle in te lig oor hoe om op te tree in geval van verkrachting; en 'n kommissie sal aangestel word om seksuele teistering en verkrachting op kampus te ondersoek en aanbevelings te maak aan die SR en universiteitsowerheid. Johan Vorster, 'n woordvoerder van SASKO-RAU (Suid-Afrikaanse Studente Kongres) sê dié organisasie hoop daar sal nou erns gemaak word van seksuele teistering en verkrachting op RAU.

"In die verlede is sake wat aangemeld is, toegesmeer en stilgehou. Ons hoop die owerheid leer nou dat dié goed nie weggaan as hulle hul oë toedruk en hulle koppe in die sand begrawe nie.

"Dit kan die universiteit se beeld méér skade doen as dié voorvalle voortduur en dit gedurig toegesmeer word as om te erken dat dit wel op RAU gebeur en optree teen die skuldiges. Dit gebeur op elke kampus in die land. Die skande is nie dat verkrachting 'n realiteit op RAU is nie, maar niks daaromtrent gedoen word nie."

Vorster sê wat hulle egter die meeste skok, is hoe ligtelik verkrachting beskou word. "Mense is geskok vir 'n oomblik of twee, maar dan trek hulle hulle skouers op en sê 'so what?' Ek dink baie mans verstaan nie hoe vernietigend verkrachting kan wees en wat die impak daarvan op 'n vrou se lewe is nie. Omdat hulle nie in vrees hoeft te leef nie, en dit nie somer met mans gebeur nie, word hulle nie werklik daardeur geraak nie.

"Ons hoop net studente kan die erns van verkrachting en seksuele teistering begin insien. Nou is dit amper aanvaarbaar - juis omdat niemand werklik sterk standpunt inneem daarteen nie.

"Juis omdat baie mense daarvan weet en niks sê nie, beskerm hulle verkrachters op kampus," sê Vorster.

KOMMENTAAR

Waarom die slagoffer verder verkrag?

VERKRACHTING is een van die mees barbaarse skendings van menswaardigheid denkbaar.

Die geweld in ons land kring baie verder uit as net die townships, soos die artikels hiernaas bewys. Want verkrachting is nie onbetuende wellus nie, dit is geweld in sy aakligste vorm.

Suid-Afrika is een van die lande met die hoogste verkrachtingsyfer ter wêreld. Een uit elke twee Suid-Afrikaanse vroue word in haar leeftyd verkrag.

Met die minderwaardige posisie wat die vrou in byna elke faset van ons samelewing beklee en die argaïese houding van die wetgewer, die polisie en die howe jeens verkrachting is dit ook geen wonder nie.

En hoe langer die vlag van verkrachtings in ons land toegelaat word om voort te duur, hoe meer bevestig dit juis weer die dominante posisie wat mans in ons samelewing oor vroue het en die siening van vroue as blote seksobjekte. Dit geld nie net die verkrachter nie, maar ook baie mense in ons samelewing se houding jeens die slagoffers van verkrachting.

Ons kan onself nie 'n beskaafde land noem voordat ons nie die nasionale minagting van vroue in al ons bevolkingsgroepe en die epidemie van verkrachting hokgeslaan het nie. 'n Minimum-vereiste is ook abortieklinieke in elke groot sentrum.

'n Paar van die dinge wat baie mense nie in ag neem nie is:

• Ongeag 'n vrou se seksuele ervaring (wat terloops meer gewig dra in 'n verkrachtingsaak as die verkrachter se seksuele geskiedenis) beteken haar "nee" presies dít - "NEE", en nie "miskien" of "ja" nie. Selfs as 'n vrou deelneem aan

liefkosing voordat sy verkrag word, bly dit verkrachting nadat sy "nee" of "stop" gesê het. Tog wil slagoffers van verkrachting dikwels nie die saak aanmeld nie - omdat hulle te maklik daarvan beskuldig word dat hulle aanleiding gegee het tot die verkrachting.

- Vroue van alle ouderdomme word verkrag - van jong meisies tot ou vroue van sewentig en ouer. Juis daarom kan mens argumenteer dat vroue nie verkrachting uitlok nie, maar slegs weens hul vrou-wees potensiële slagoffers is.
- Die kleredrag van die slagoffer - "sy het 'n kort rokkie gedra, so sy het gesoek daarvoor" - is nie werklik relevant nie. Kleredrag is net so min 'n verskoning vir verkrachting as wat dit 'n verskoning vir 'n sakkeroller sou wees om te sê hy het 'n sakeman beroof omdat dié 'n duur pak klere aangehad het.
- 'n Vrou se seksuele ervaring behoort geensins ter sake te wees in verkrachting nie. 'n Prostitue kan ook verkrag word.
- Uitkenningsparades in Suid-Afrika is steeds baie intimiderend. Ten spyte van wat ons in fliks sien, word die slagoffer se identiteit nie beskerm nie. Die slagoffers van verkrachting moet steeds die man fisiek uitwys, deur aanraking.
- Vroue behoort dieselfde vryheid van beweging te geniet as enigiemand anders in die samelewing. Hulle moet laat in die nag alleen kan loop sonder om verkrag te word - of sonder om bang te wees dat hulle verkrag word.

Dis 'n groot jammerte dat vroue bang of skaam is om na die polisie te gaan as hulle verkrag is. En dit is nog 'n groter jammerte dat hulle dikwels selfs te bang of te skaam moet wees om hul eie familie of vriende te vertel.

- ESMA ANDERSON

Volgens die administrasie het die studente-vertegenwoordigers deurgaans die onderhandelinge gekompliseer deur hulle eise van vergadering tot vergadering te wysig en verskillende verteenwoordigers te stuur. "Wat nou moet gebeur, is dat 'n vaste agenda vir onderhandeling geskep moet word, sodat die sake eerste opgelos kan word," het 'n woordvoerder aan VWB gesê.

'n Monstervergadering Maandag wat sowat vyf uur geduur het en deur 3 500 studente bygewoon is, het 'n voorstel deur die administrasie dat die Raad van die universiteit die strydbyle neerlê, verwerp. Studente het besluit om hul protes te verskerp en die SR het hom daartoe verbind om hul saak te lei.

SR-woordvoerder, Oupa Nrombele, het die SR egter later gedistansieer van die "boewery" wat na 'n kort "sit-in" uitbreek het. Intussen het ook die rektor en vise-rektor, prof Njabulo Ndebele, hulle skerp oor die optrede uitgespreek.

AS GEVOLG VAN DIE gewelddadige aard van protes het meer konserwatiewe studente, van alle bevolkingsgroepe, hulle nou teen die protesmakers begin uitspreek en krete soos: "Gaan terug Fort Hare toe", is die week gehoor. Dosente glo dat dit tot langtermyn-verdeling op die kampus kan lei, as daar nie nou "lyne" getrek word van billike protes en toelatings-vereistes nie.

Sedert Augustus 1990 het die politieke hoogspanning wat sedert die laat sewentigs op die kampus geheers het en gereeld tot botsings tussen die polisie en studente gelei het, begin bedaar.

Nou sê dosente dat ondanks die politisering van die kampus oor nasionale kwessies, daar geen kultuur bestaan van mobilisering onder studente oor studente-kwessies en strukture nie.

"Ek blameer die silent majority," sê een dosent. "Daar het 'n apatie onder hulle ontstaan, hoewel hulle genoeg seggenskap het om in te gryp." Ander meen weer die rektor, wat hom al baie kritiek op die hals gehaal het met UWK se toelatingsbeleid, moes lankal sy voet neergesit het teenoor die SR, omdat die universiteit nie alles vir almal kan wees nie. Daarbenewens is daar aantygings dat die SR in elk geval uiters ongewild is en dat hy wal gooi teen die hou van referendums omdat dit hom uit die stoel kan lig. Die SR kon nie vir kommentaar opgespoor word nie.

Gerwel sê die studente-leiers het nie die optrede gesteun nie, en kan daarom nie verantwoordelik gehou word nie. "Maar hulle moet verantwoordelikheid vir sekere aksies hier aanvaar. Die aard van dinge hier was nie nie-gewelddadig nie. Daar was dade van boewery."

Nog vergaderings tussen die administrasie en studente-leierskap is die afgelope paar dae gehou, maar volgens Michael Doman, skakelbeampte van die administrasie, sal die situasie kwalik genoegsaam bygelê kan word voor die heropening van die universiteit vir die tweede kwartaal.

tug of war over homeland votes

The ANC wants the 10 million voters in the TBVC homelands to be able to vote in the elections for an interim government, but the SA Government is doing its best to prevent this, writes HENNIE SERFONTEIN

Pik Botha ... using technicalities as a smoke-screen.

AT the root of the present growing dispute and confrontation between the ANC and the Government at Codesa about the future of the TBVC homelands, is a bitter battle of power. The question is who will dominate the proposed interim Parliament and/or the Constitutional Assembly.

In essence the dispute is about whether the estimated nearly 10 million black voters of these homelands will be able to vote in the elections for an interim Parliament/Constitutional Assembly.

Matthew Phosa, the ANC representative on Working Group 4 dealing with the homelands, told VWB: "All those people should vote and participate in the creation of bodies such as an interim government and/or Constituent Assembly. The terms of reference agreed upon by all parties at Codesa provide for it."

But Pik Botha, Minister of Foreign Affairs, at a press conference this week was adamant: Before the TBVC countries can participate in an interim government, the will of their people should first be tested, and agreement reached about all the legal, administrative and financial implications of their possible reincorporation into SA.

Botha is the Government representative at Working Group 4. It is clear that Botha, an experienced veteran of the protracted Angolan-Cuban-Namibian issue, is using all the above technical legal problems as a smoke-screen to complicate and delay the issue of reincorporation.

WHILST IN PRINCIPLE the Government has no objection to reincorporation, on condition that the homelands agree, this should only happen after an interim Government has been elected and established.

In practice it would mean that a NP alliance - perhaps known as the Christian Democratic Alliance (CDA) - will be in a much more favourable position vis à vis the ANC, if these four countries were to be excluded from the voting.

This explains why Stoffel van der Merwe,

the Secretary General of the NP, has been predicting that a referendum or elections for an interim government could take place well before the end of the year.

Because the basis of NP strategy is clearly that Codesa decisions on the interim Government and related issues be pushed through and be implemented as speedily as possible in the hope that because of technical and other dragging the feet tactics, the issue of the TBVC countries will not have been finalised yet.

However, it seems that the Government strategy is in serious jeopardy at the moment, as it is trying its best behind the scenes to prevent one of the four TBVC states from jumping the gun and unilaterally declaring its wish to be reincorporated forthwith.

The one reason is the swiftness with which Working Group 3, dealing with the issue of an interim Government, has moved to reach consensus.

NEXT WEEK THE Government will submit its revised proposals to explain that the proposed transitional councils will have full executive powers, thus removing the last serious obstacle to an agreement on the issue.

As the ANC view is that such an interim government must also have control of the homelands, the steering committees of Working Group 3 and 4 met last week, as number 3 expressed concern that number 4 was delaying the whole process, because of its inability to come to swift decisions.

As a result Working Group 4 has decided to postpone its next meeting for two weeks. Then the governments of South Africa and the TBVC countries should present their final proposals.

The ANC continues to keep up the pressure. Its proposals for a constitutional Assembly, tabled this week, stressed that all those living within the 1910 borders of South Africa must be able to vote.

A Key Question in the ANC-NP dispute

is the question of citizenship. The Government argues that SA citizenship of the TBVC residents can only be restored after their reincorporation.

This of course fits in with the Government's delaying tactics by skillfully exploiting the technical complications.

No, says the ANC. The SA Government can unilaterally pass a bill granting citizenship to all those living in the homelands, thus allowing them to vote, with the actual reincorporation a separate issue.

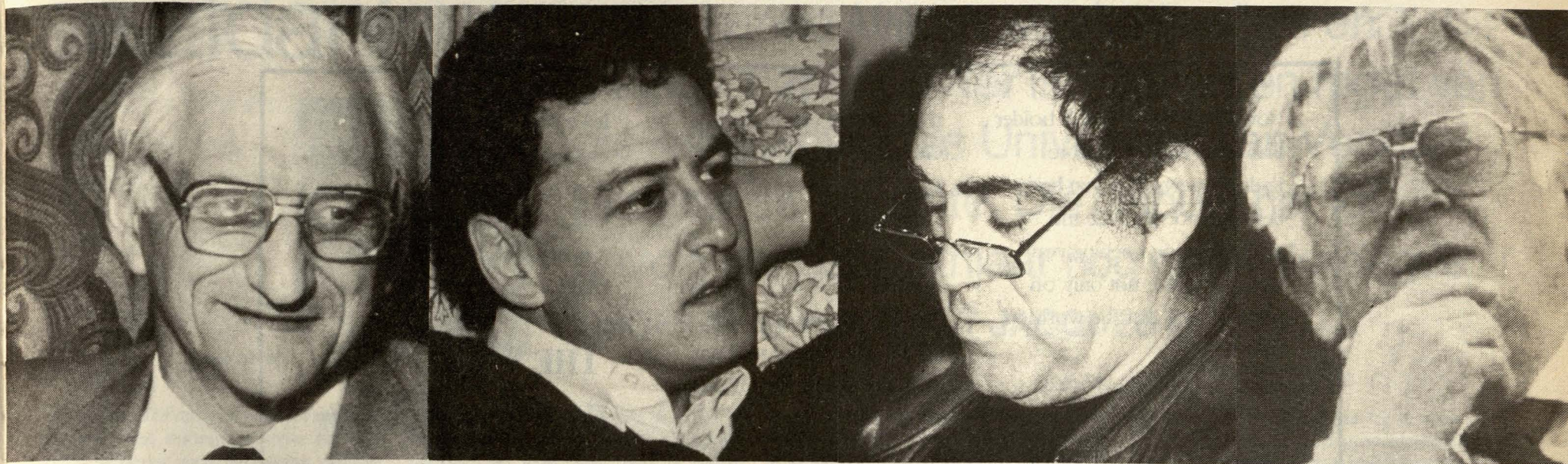
Phosa rejects the explanation of Botha and the Government, he told VWB: "All that is needed is a simple political decision. Arrangements to honour agreements and to allow for an adjustment period involving administrative and other matters must obviously be made. But that is a separate, minor and secondary matter."

Phosa says nothing prevents the Government from unilaterally reincorporating the homelands, even against their wishes.

He adds: "But the Government is clearly in cahoots with Bophuthatswana, who wants to remain independent. One must remember that the Government never asked either white or black South Africans to approve when these countries were given independence."

ACCORDING TO THE MINUTES of a sub-group of Working Group 4 the positions of the various homelands and the SA Government are as follows:

- Transkei and Venda want immediate reincorporation, with Transkei asking for a referendum.
- Ciskei qualifies reincorporation on the understanding that there will be strong regional government and a constitution for a federal state.
- Bophuthatswana still rejects incorporation, but says it is keeping its options open.
- The SA Government rejects the TBVC countries being part of an interim government and also rejects the concept of dual citizenship.

Johan Heyns

Tony Leon

Ronnie Kasrils

Joe Slovo

Om saam te bid of nie

Dat gelowiges van verskillende godsdienste saam by Kodesa bid, is vir baie mense 'n besielende gebaar van eenheid. Maar ander, veral onder Afrikaanse Gereformeerdes, is boos oor dié kwessie, skryf **INA VAN DER LINDE**

DAAR is sterk sprake dat die gesamentlike gebede van verskillende godsdienstige groepe by die openingsplegtigheid van Kodesa nie herhaal gaan word by die opening van Kodesa II nie. Dit lyk of dit gaan plekmaak vir 'n paar minute van stilte.

Dit volg nadat wit regses 'n emosionele politieke kwessie gemaak het van die gesamentlike gebede deur Moslems, Jode, Christene en Hindoes by die openingsplegtigheid en vroeër by die Vredesberaad.

Tydens die referendum-veldtog het regses die saambiddery gelykgestel aan "n Baäl afgodediens" en ander onnoembare sondes. Die saambiddery is voorgehou as die rede vir die droogte, armoede en geweld in die land; die begin van die einde, die uitdelging van die Christendom aan die suidpunt van Afrika.

Terwyl die meeste Engelse kerkblaaie met hul veel ruimer siening van ekumene geen fout gevind het met die openingsplegtigheid nie, was dit veral Afrikaanse Christene uit Gereformeerde kerklike kringe wat die debat gevoer het.

So klim die blad van die Gereformeerde Kerk, waarvan FW de Klerk 'n lid is, sommer vroeg in - nog voordat daar sprake was van 'n referendum. Die redakteur van Die Kerkblad, prof GJC Jordaan, bekend vir sy regse menings, skryf op 29 Januarie: "Ons leef immers in 'n samelewing wat godsdienstryheid omgeskep het in godsdienstryheid: Christen, Islam en Hindoe word oor een kam geskeer. En godsdienstryheid lei tot godsgelykheid: die God van die Bybel word op een vlak met Allah van die Koran of met die voorvadergeeste van Afrika geplaas... Dit kan tog nie - nie as ons erns maak met ons Gereformeerde geloof nie! Die Here God het self gesê: 'Jy mag geen ander gode voor my aangesig hê nie'."

PROF JOHAN HEYNS - wat saam met biskop Stanley Magoba van die Metodistekerk namens die Christene gebid het - het herhaaldelik verduidelik: Hy het voor die gebed sy geloof in die God van die Bybel as die enigste God verklaar, en het in die naam van die Drie-enige God gebid. Maar dit het geen hond haar-af gemaak nie.

Vir die regses was dit die geleentheid om

die teologiese "moral high ground" terug te vat wat onder hul voete uitgeslaan is met die skuldbydenis oor apartheid deur onder meer die NG Kerk.

Dit kon hulle nie heeltemal regkry nie. Die ongeluk met die debat was dat selfs regeringsondersteuners in die Afrikaanse kerke 'n ongemak gehad het met die saambiddery.

Soos Johan Heyns dit stel: "Onder gereformeerdes is daar 'n hiper-sensitiwiteit vir die Calvinistiese beginsel dat die eer van God nie aangetas mag word nie. Dit het waarskynlik ook te make met die min kontak met mense van ander godsdienste en oortuigings. Ons weet hoe om die Evangelie te verkondig en hoe om ander mense tot 'n sendingveld te verklaar, en tree dan aggressief op om ons standpunte te stel. Die Afrikaner se eiland-bestaan van die afgelope aantal jare weens apartheid op etniese en kerklike gebied, het bygedra tot die ongemak wanneer ons mense van ander oortuigings ontmoet."

DIE REDAKTEUR van *Die Kerkbode*, dr Fritz Gaum, skryf: "Meteens wou dit egter voorkom asof die uniekheid van die

Christelike geloof prysgegee word, en volgens sommige kritici, 'n 'veelgodedom' by Kodesa erken en aanbid is. Godsdienstryheid het hier godsdienstrygelykheid geword, is geargumenteer... Met godsdienstryheid het ons almal vrede, maar as daar enigsins toegegee word dat die Christelike geloof gelyk staan met die ander gelowe, en nie uniek is en die enigste ware weg tot God aandui nie, is ons besig om die hart uit die Christelike geloof te skeur."

Dr Louw Alberts, mede-voorsitter van die Rustenburg-kerkeberaad, skryf ook in *w*: "Die gebede van ander godsdienstige groepe saam met 'n Christelike gebed het vir baie mense verwarring en teleurstelling geskep. Dit het vir mense gelyk asof die God van die Bybel gelykgestel word met ander groepe se godsbegrippe met 'n gevolglike degradering van wat vir 'n Christen heilig en onaantasbaar is."

Hoewel Alberts 'n onderskeid tref tussen kerklike byeenkomste en politieke byeenkomste, meen hy tog dit sal beter

vervolg op bladsy 15

Now The Weekly Mail is bolder than ever, with even more in-depth news than you had before. And this time the emphasis is on keeping you well-informed, not only on South Africa, but the world as a whole. From now on The Weekly Mail will contain the 32-page

international edition of the Guardian, one of Britain's most important quality newspapers. It's a change that makes the new Weekly Mail & Guardian Weekly truly international, containing special sections from The Washington Post and Le Monde.

It's a powerful news combination that brings you in-depth reporting from the world's most respected and informed newspapers. It puts the world's news in your hands.

THE WEEKLY MAIL
The Guardian Weekly

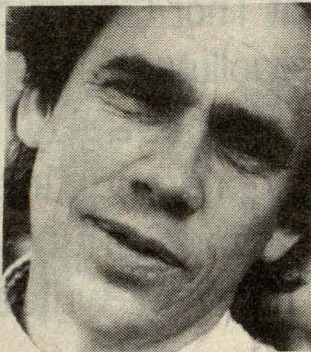
Now The Weekly Mail has even more guts.

3438/00

Venda-studente dring aan op dekaan

se afdanking

Fanie Olivier

Die bekende Afrikaanse akademikus en skrywer **Fanie Olivier** is 'n rassis en moet van die kampus van die Universiteit van Venda padgee, sê studente. Dié dispuut het tot gevolg dat daar vanjaar nog geen akademie beoefen is nie, skryf **JACQUES PAUW**

DIE Universiteit van Venda het tot stilstand gekom nadat studente geweier het om klasse te hervat voor die dekaan van die Fakulteit Lettere en Wysbegeerte en bekende Afrikaanse skrywer, prof Fanie Olivier, nie afgedank word nie. Die studente beweer hy is 'n rassis.

Olivier is 'n bekende anti-apartheidsaktivis en beywer hom die afgelope vyf jaar om die studente groter inspraak in die bestuur van die universiteit te gee. Dié universiteit was een van die eerste akademiese inrigtings in Suid-Afrika wat die Studenteraad sitting op die senaat gegee het. Dit blyk egter of Olivier nou self 'n slagoffer van die demokratisering van die universiteit geword het.

Nog bykans geen klasse is vanjaar by dié universiteit aangebied nie weens die dispuut tussen die Studenteraad en die Akademiese Personeelvereniging, wat Olivier ondersteun en weier om die akademiese program te hervat alvorens hy nie terug op sy pos in die Afrikaanse Departement is nie. Olivier is tans op verlof.

Die Universiteit van Venda is sedert sy totstandkoming gekortwiek deur finansiële probleme en korrupsie deur sy vorige rektor.

DIE RAAD VAN die universiteit het verlede Vrydag Olivier onskuldig bevind aan enige onbehoorlike optrede, maar die studente sê hul aanvaar nie die Raad se besluit nie en weier steeds om klasse by te woon.

Die studente sê hul sal klasse hervat indien die Raad weer vergader om hul besware te bespreek. Die Raad het gesê hul vergader eers weer op 24 April en sal dan weer na die saak kyk.

Die studente het onlangs op 'n massavergadering 'n resoluë aanvaar dat Olivier 'n rassis is en het reeds 'n optog na sy kantoor georganiseer om hom fisiek van die kampus te verwyder. Hy was dié betrokke dag nie op die kampus nie.

VWB verneem dat die veldtog op die kampus nie net teen Olivier gevoer word nie en dat verskeie ander akademiese, onder meer in die Departement Geografie,

doodsdreigemente ontvang het.

Die dispuut tussen Olivier en die Studenteraad draai rondom die studente se eis dat alle persone wat matriek met universiteitsvrystelling geslaag het - ongeag hul simbole of akademiese prestasie - tot die kampus toegelaat moet word en dat die studentegetal by die universiteit van 3 500 tot 5 000 vermeerder moet word.

Die Studenteraad het sedert verlede jaar sitting op die senaat van die Universiteit en het hul besware daar te berde gebring. Olivier het die Studenteraad aangeval dat hulle die gesag van die Senaat ondermyn, dat die toelating van studente akademies beheer moet word en daar net geriewe vir 3 500 studente is.

Op grond daarvan is Olivier, 'n uitgesproke teenstander van apartheid, uitgekryt dat hy 'n "swak element" in die senaat is en tot orde geroep moet word. Hoewel die studente gevra is om hul klagtes behoorlik te formuleer, het hul tot dusver in gebreke gebly om dit te doen.

Die studente weier sedert die tweede

week van Maart om klasse by te woon nadat die Senaat die Studenteraad oor hul eise oor toelatingsvereistes gekritiseer het. Olivier is kort hierna as 'n rassis uitgekryt en vyf minute kans gegee om die kampus te verlaat. Die optog na sy kantoor het hierna gevolg.

Die Studenteraad het vroeër vandeemaand geweier om 'n uitvoerende komiteevergadering van die Senaat by te woon. Olivier het onder meer die rektor, prof Pieter du Plessis, gevra om 'n Hooggeregshof-interdik aan te vra om die Studenteraad te verbied om die personeel te intimideer.

Die studente het verlede week gesê hul is bereid om klasse te hervat en Du Plessis het die akademiese personeel gevra om met die akademiese program voort te gaan. Die Akademiese Personeelvereniging het egter geweier om aan die versoek te voldoen. Die Studenteraad het eweneens geweier om te onderneem om akademiese personeel nie verder te intimideer nie.

vervolg van bladsy 13

wees indien die verskillende geloofsgroepe in verskillende vertrekke vir Kodesa kan bid. Hiermee stem Gaum saam. "Sulke gesamentlike gebede kan alte maklik beleef word as 'n gelykskaking van godsdienste, al sien die Christene dit ook nie so nie. As Kodesa sy toekomstige sessies met gebede wil open, behoort al die geloofsgroepe vir dié doel afsonderlik te vergader. Die uniekheid van die Christelike geloof sal dan nie in gedrang gebring word nie."

Die moontlikheid dat daar afsonderlike byeenkomste vir die verskillende gelowiges moet wees, het egter min steun onder Kodesa-ondersteuners.

'n Uitsondering is oud-dominee Boy Geldenhuys, LP vir Brenthurst. Hy beweer die jongste sensussyfers dui daarop dat 90 persent (sic - dit is 90 persent van die witmense in die land - IvdL) van die bevolking aangedui het dat hulle Christene is, wat heelwat meer is as die 77 persent wat in 'n vorige sensus aangedui is. Dié aspek moet by Kodesa weerspieël word en hy sou wou sien dat die vergadering geopen word met net 'n Christelike gebed. Hy was ongemaklik met die openingsplegtigheid en boonop was die 45 minute wat aan gebede afgestaan is te lank en te formalisties. Maar hy sal saamstem

met 'n afsonderlike bidbyeenkoms vir Christene.

HIERTEENOOR Sê Ebrahim Ismael Ebrahim, 'n ANC-afgevaardigde en 'n Moslem, dat hy glad nie sal toestem tot die godsdienstige skeiding van groepe nie. Godsdienste behoort 'n eenheidsimbool te wees en nie die reeds verdeelde gemeenskap verder verdeel nie. Hy meen ook dat 'n paar oomblikke van stille gebed vooraf die simbool van eenheid verlore sal laat gaan. "Moslems wil hardop uit die Heilige Koran aanhaal."

Jacob Zuma, ook van die ANC, sê vir hom was die verskillende gebede "die gevorderdste uitdrukking van politieke eenheid" waaraan hy kan dink. Dis nie Kodesa se taak om te kies watter godsdienste voorkeur moet kry nie. Dit is 'n geleentheid waarby mense van verskillende gelowe toegelaat moet word om vir Kodesa te bid, en alle godsdienste moet dieselfde beskerming en regte geniet. Hy sluit die moontlikheid van afsonderlike byeenkomste vir verskillende geloofsgroepe heeltemal uit, maar wou hom nie uitspreek oor die moontlikheid van 'n paar minute van stille gebed nie.

Joe Slovo, bekende SAKP-leier en 'n atëis, meen "die gebede van die duiwelontduikers (geestelikes) het ons nie kwaad gedoen nie. Dit is sekerlik na die tradisie van die ANC om verdraagsaam te wees

teenoor alle gelowe. My persoonlike reaksie is dat dit goed is dat almal saam bid."

OOK RONNIE KASRILS, bekende SAKP-leier en 'n atëis, meen godsdienste behoort 'n verenigende faktor te word, en nie 'n verdelende faktor nie. "As 'n nie-gelowige vind ek dit heel verbasend dat gelowiges van watter oortuiging ook al nie as 'n simboliese gebaar saam sal wil aanbid nie."

Albert Mncwango van Inkatha sê: "Hoekom is ons hier? Om brûe te bou oor sosiale, godsdienstige en kulturele verskille heen. Om afsonderlik te aanbid sal net die verdeeldheid verder beklemtoon. Ek is 'n Katoliek. Dit maak nie van my minder van 'n Katoliek om mense van 'n ander geloof hardop te hoor bid nie."

NM Mtsetdene van Gazankulu, 'n Christen, sê hy het effens ongemaklik gevoel oor die gebede van ander godsdienstgroepe. Maar dit beteken nie dat hy hulle sou wou uitsluit nie. "Ek hoef nie na hulle gebede te luister nie, en dit raak nie die wese van my geloof nie. Ek sou nie wou sien dat ons in afsonderlike groepe vergader om te bid nie."

Tony Leon van die DP sê: "Ek glo sterk in die skeiding tussen kerk en staat. Die probleem ontstaan die oomblik wanneer ons die twee begin vermeng. Die gesamentlike biddery is nie sentraal aan

wat in Kodesa aan die gang is nie. Diegene wat 'n debatspunt hiervan maak, is soos mense wat soek na redes vir oorlog. Dit is 'n saak wat op die periferie lê. As daar nie ooreenstemming hieroor bereik word nie, moet daar glad nie gebed word nie. Dis so eenvoudig soos die keuse is.

En dis die keuse wat dr Gerrie Lubbe, president van die World Conference on Religion and Peace (WCRP) in Suid-Afrika, wat betrokke was by die reël van die openingsplegtigheid van Kodesa, wil voorkom. "Aan die een kant moet daar begrip wees dat dit vir party mense 'n sensitiewe en vreemde ding is. Aan die ander kant loop mens die gevaar dat, as dit 'n dispuut word, Kodesa sal besluit om heeltemal geen gebed te hê nie. Dit is nie vir my aanvaarbaar nie."

Hy sê dit blyk dat die openingsplegtigheid van Kodesa I nie aanvaarbaar was nie. Die alternatief dat die verskillende godsdienste afsonderlik byeenkom, is nie vir hom aanvaarbaar nie omdat dit die eenheid van die oomblik sal versteur. Hy het 'n voorstel gerig aan dr Gerrit Viljoen, wat ook aan die Bestuurskomitee van Kodesa voorgelê is, dat die openingsplegtigheid van Kodesa II begin met vyf minute van stilte, toewyding en gebed.

Na verneem word, is dit die voorstel wat op die oomblik in Werkgroep 4 bespreek word.

recycling death?

The poisoning of workers with imported toxic mercury waste at Thor Chemicals in Natal is a warning of worse to come. The World Bank thinks Africa is "underpolluted" and the South African government is hurrying in their quest to redistribute this perceived inequality. While European lawmakers have put the squeeze on their own dangerous waste generating industries, they are encouraging them to relocate elsewhere. A classic battle of North and South is looming and the pre-New South Africa is clearly on the side of the North. There is hope yet, writes **CHRIS ALBERTYN**

WHILE the industrialised world is bursting at the seams with hazardous wastes, economically and politically less powerful countries in the South are desperately trying to plug the numerous unwanted, and semantically camouflaged, leaks spewing onto them.

The implementation of stringent waste disposal and pollution control regulations in Europe and the USA during the 1980's resulted in more than 1 000 schemes to ship toxics to countries with less protection for their people and the environment upon which they depended. In many cases the choice for economically strapped governments became poison or poverty.

International exposure of this dumping and the related health and environment atrocities mobilised groupings of Third World countries to join ranks in not only condemning industrialised nations but banning all such imports. The Organisation of African Unity (OAU) was at the forefront, calling such dumping "a crime against Africa and all its people". In 1988 the Economic Community of West African States (ECOWAS) made the links between social justice and pollution clear when they said: "We cannot accept that at a time when industrialised nations refuse to buy our commodities at reasonable prices, these same countries are selling us death for ourselves and our children."

Pres Daniel Arab Moi of Kenya was equally hard hitting: "Africa has rejected all forms of external domination. We do not want external domination to come in through the back door in the form of garbage imperialism."

THIRD WORLD OUTRAGE led to a gathering in Switzerland in 1989. On the agenda of Third World countries was an outright ban of all exports of toxic wastes from industrialised countries. However, given the strength of US and European interests, the Basel Convention, as it became known, ended up becoming a treaty that legalised a controlled trade in toxic wastes.

Not satisfied with this, sixty-eight countries from Africa, the Caribbean and the Pacific, collectively known as the ACP countries, pressured officials from the European Economic Community (EEC) into banning all radioactive and hazardous exports from the EEC to ACP countries. This has become known as the Lome IV Convention. At the same time many individual countries were quickly closing the sluice gates. Eighty-three countries outside of Western Europe and the US have now banned waste imports. South Africa is the only African country to allow toxic waste imports.

DUMPING BY ANOTHER NAME

As the noose tightened on Western dumpers, so they began to seek legal loopholes. Voila, traders soon found they could still ship their toxic wastes halfway around the world as long as they said it was for recycling purposes.

The British owned Thor Chemicals plantation saga is but one example. The mercury "recycling" plant at Thor in Cato Ridge is the world's largest. More than half of the toxic waste burnt there comes from Europe. While recycling in itself makes environmental sense, where toxic waste is concerned it is a very deadly and dirty business that is not allowed in industrialised countries.

Earthlife Africa (ELA) has copies of official documents showing that the toxic waste imported from the US by Thor is high in dangerous organic compounds, between 30 and 40 percent by volume. There are five mercury recycling plants in the US but not one of them will touch waste with an organic content of higher than three percent. This is why workers at Thor are landing up comatose in hospital, and why the Mngceweni River is so laden with mercury. The stuff is not only too hot for the most advanced countries to try and recycle, but also too expensive for them to just dump. It is just cheaper for them to build a so-called recycling plant in a country with fewer controls.

There are of course non-mercury substitutes that could be used, but that would up the internal economic costs to the producer rather than, as presently is the case, externalise them to unsuspecting workers, the public and a voiceless environment.

THOR CLAIMS TO import only those wastes that are generated from products they sell to overseas buyers. However, both ELA and Greenpeace are following up reports that foreign companies are solving other toxic waste problems by diluting the mercury waste with anything and everything. By Thor's own admission their Cato Ridge plant is the only one in the world that can deal with "small amounts of mercury in large amounts of waste".

Government departments are protecting Thor by refusing to release information to the public. It would not be good for investor confidence if they were seen to be hampering the free trade of a multinational company. What is more, so-called experts advise that investments like Thor's are environmentally desirable. In June 1990 the Wildlife Society requested the President of the Institute for Waste Management, Ray Lombard, to investigate why ELA was making all this fuss over Thor

Chemicals. Lombard didn't talk to ELA but visited the plant and released a press statement in the name of the Wildlife Society, one which commended Thor for their exemplary standards and encourage them to expand their operations.

Amongst other praises Lombard sang, he said: "The Wildlife Society carefully evaluated the situation before taking a stand... Occupational health and safety enjoys a very high priority at this factory." All the while, government, Lombard and others knew that Thor was exceeding, by at least four times, the mercury/urine danger level recognised by South Africa, The World Health Organisation and the International Labour Organisation - 50 micrograms of mercury per litre of urine. Lombard even claimed that standards set by Thor - 200 micrograms per litre - were "superior".

WHAT ARE THE IMPLICATIONS of all this? While markets and movements of investment capital are global in scale, social and environmental standards differ from country to country. In raising the level of standards in the US and Europe, lawmakers are forcing corporations to relocate to countries with lower standards. Greater profit is possible if they can externalise, or pass on the environment and health costs to the local people.

The Thor case indicates that the present government, in looking the other way, is using economic externalities like people and environment as a major sales pitch. Trends in the present global political-economy of pollution point to the New South Africa as the ideal investment for multinational corporations who are being squeezed back home, particularly in a unified Europe.

But why, you may ask, is Europe allowing capital to profit from double standards which in essence translate to mean that mercury is 25 times less poisonous to an African than a European? Economic self-interest is the only answer. It is exactly these dynamics which prompted the OAU to say: "Africans realised that we would have to take the responsibility for protecting our own continent as it was clear that many industrialised nations were unwilling to help us do so."

Africa has taken responsibility. Becoming aware of the pollution transfer loopholes, the OAU convened in January 1991 to draw up the Bamako Convention. This forty-five page convention is the most comprehensive yet in that it not only bans the import of toxic wastes but imposes extremely strict controls of the movement of dirty industries to Africa.

"The issues of preventing the transfer to

Africa of polluting technologies shall be kept under systematic review by the Secretariat of the Conference and periodic reports shall be made to the Conference of Parties."

It is significant that in March this year the OAU representative to the European Parliament, Cheikh Niang, attended a press conference in Brussels to hear what ELA had to say about European toxic waste exports to South Africa.

THE EUROPEAN COUNCIL was called upon by the Polish and Czechoslovakian governments, as well as Greenpeace and ELA to ban all exports of toxic waste. "Poland has banned the import of hazardous waste even for recycling processes," said the Chief of the Polish Environment Inspectorate, Wojciech Swiatek. "But it is very difficult to enforce such a ban without the cooperation on both sides of the border. Both import and export bans must be introduced. This is what we need from the European Community, not toxic waste," he said.

However, bowing to pressures from industrialists, the European Council not only approved continued exports to lesser developed countries outside of the ACP alliance, they angered many parties by removing any controls on a whole group of toxics. Amongst this group are toxic and cancer-causing chemical wastes that even the US Environmental Protection Agency recognises as highly toxic and in the case of cadmium and beryllium are cancer-causing. Also amongst this list of 22 dangerous wastes are "spent catalysts", which is what Thor claims to import.

No wonder then that the OAU realised that they could not rely on the EEC to protect them. The present South African government, advised by its "experts", is modelling its policies on those of the EEC.

THERE IS HOPE yet though. The ANC has publicly stated that it would implement an outright ban on the importation of toxic wastes. What is more, it is very likely that South Africa will, at some stage, become a member of the OAU. This affiliation would have to force a new government to look after African interests first, rather than trading its people and environment in the interests of short-term economic gain.

The question now is, how long will the present administration keep moving in the opposite direction to what must ultimately come about? Unless the public makes noise now, we can only sit back and count how many workers will die and rivers become toxic sewers until sanity prevails with a new government concerned with Africa first.

(Chris Albertyn is a spokesperson for Earthlife Africa)

What does it help to be the second strongest economy and the largest creditor in the world, if you have to live like rabbits in a hutch? LOURENS ACKERMAN, who is currently living in Japan, asks this question...

boxed

Space is scarce in Japan.

Rent is expensive. It is higher in Japan than in any other country. The Japanese have crammed themselves into the edges of their islands, the thin strips of coastal flat that can receive the myriad of tiny wooden houses they inhabit.

The rest is mountainous. Four-fifths of Japan is cliff and gorge, volcanic ridge with dense underbrush and forest, and august mountains like Fuji - which every Japanese person can tell you is 3 776 meters high.

The Japanese plan to create more space. They are planning to build artificial islands. Already the world's first floating airport is under construction, complete with its own terminal buildings. But until then they will have to keep living on top of each other, a fact of life they endure, if not with happiness, then with resignation and Roman-like stoicism.

Their unit of measure is not the square foot or meter, but the "tatami" mat. This closely woven rice-straw mat measures perhaps one yard by two yards. Here a bachelors flat is a one room apartment of about six tatami mats, a tiny kitchen and a sort-of-bathroom. Sort-of because often there is no bath or shower. Instead they have devised a contraption for cleaning themselves which consists of a plastic tub, square, and about waist high, and a gas element to heat the water. The tub is filled three-quarters with cold water. The element is turned on - it ignites with an alarming deep woofing - and the element, which stands outside and next to the tub, circulates the water, sucking it in, cold, and pumping it out steamy hot. The prospective bather will slide the plastic lids off the tub and use a small plastic scoop-bucket to douse himself. The Japanese never get into a clean bath dirty. So he will stand outside the tub, soaping, blowing, and splashing himself clean. Then, as a treat, he climbs into the tub for the first time. He can just fit in, and sits there happily, his knees tucked tight under his chin, pink and clean, beaming through the steam that envelopes him.

THE RENTING OF APARTMENTS in Japan is incomprehensible to "Gaijins" (foreigners). First there is the price. Single room apartments rarely go for under Y 50 000 (R1 000). This price will increase the closer you move to a city centre. Downtown Tokyo has the most expensive real estate in the world where shoddy little apartments rent for two or three thousand rands a month. Then there is the system. The Japanese have expanded on the deposit. They also ask "key money" and in some cases "thank-you" money. Key money is usually two months rent in advance. Why

it exists and what exactly it is, is unclear. When questioned the Japanese will shrug and give you a "we didn't ask to live on top of each other look". The Gaijins' rent nadir comes when they learn that on top of key money there is "thank-you" money. It is a "gift" to the owner for letting you have the place. For many, this is too much. Thank-you for letting me have this crummy rat infested hole for only R1 200 a month. Thank-you, thank-you, thank-you.

This all means that to rent a single room apartment you have to come up with R5 000 cash, in advance: that month's rent, two months' key money, one month thank-you money and the deposit, none of which you are guaranteed back. In fact most people consider it spent money.

SO WHAT GAIJINS DO is they go to Gaijin houses.

These are called "mansions". A mansion in Japan is any place with more than two rooms. Gaijin houses are a lucrative business. Because while no key, deposit, or thank-you money is paid, rent is exorbitant. Bathroom and kitchen facilities are provided. For a room the size of an average middle class South African lounge you will pay R1 000. You will also share it with four other people. You share the shower and kitchen with ten more. Your clothes hang on a pole next to your bed. You cook in shifts. You shower either very early or very late. If your room mates snore you don't sleep. If they steal you don't eat.

But there is also a sense of camaraderie. Everyone is in the same boat, together. And there are some entertaining, interesting people from all over the world.

Mr Ananda (first names are used but the "Mr" is prefixed) comes from Sri Lanka. He is married and his wife is at home with their two children. He and Mr Tissa, a large, brown, smiling ex-army sergeant, have come to Japan like many others to make the money they can't make at home. They both love cricket.

They were jubilant when Sri Lanka beat South Africa. Mr Mike is an Australian. He was not happy when, after an absence of 22 years from the international cricket scene, we thrashed them. It made the Sri Lankan jibes a little more bearable. There is Mr Hussein, one of the Iranians, whose numbers are swelling. With four of them they are the largest nation inhabiting the Miyazakidai Gaijin Guest House - known to its inmates as the Gulag Archipeligo - outpopulating the Nigerian triumvirate by one. Mr Hussein cuts hair. Mr Mouhroud, effeminate with delicate hands and feet, is exquisitely courteous. Mr Nader is slow and happy, with large hands and a larger nose. The fourth, Mr Duman, wears shiny

clothes and buys ice-cream or cool-drinks for everyone. They all miss Iran passionately and carry about them an air of atavistic longing.

THEN THERE IS MR MOHAMMED HASSAN, the "Sudanese desert fox" as he was nicknamed. A hulking man with a deep voice and scimitar shaped nose, he is a cunning chess player. He is only prevented from greatness by his inability to give up his queen. She is symbolic of something in his view of life seen through Sudanese eyes, and no-one argued with him. His day dress was mundane but he dressed for bed with sartorial elegance in either the finest sky-blue or delicate yellow pyjamas. He would rarely shed them before noon - good man. The Nigerian trio consisted of Mr Ebere - handsome and eloquent; Mr Moses - a natty dresser; and Mr Festus, a soul without malice or deceit, loved by everyone, except when he was eating. Then he would make you feel aggressive towards him. He really didn't have to lift a cup to his mouth, the suction he used was enough. His slurps could be heard in Nagasaki. His eating if possible was worse. It was exacerbated by his predilection for pasta. Festus would gather low over the plate, shape his mouth into an O, and then wolf down large

mouthfuls, wanging stray bits in with his thumbs. With his cheeks bulging impossible he still found space to slurp in some water to aid his gnashings.

"Down with the decibels Mr Festus my man, down," Mr Curtis Brown would say. A black American, he was careful about his appearance. "If I'm going to be a nigger, I'm going to be a nigger with style," was his motto.

LIVING SPACE IS THE reality of Japan. To play golf is to play a status sport because it takes up so much space. One round costs as much as what the average South African earns in a month. Someone practising an imaginary golfswing on the subway platform can only be a top salary earner.

Gaijins view all of this with a mixture of awe and disgust. The one room apartment often houses a family of three, sometimes four. It requires something to live like this all your life, they will admit, and they are right.

But what does it help, Gaijins will also point out, to be the second strongest economy and the largest creditor in the world, if you have to live like rabbits in a hutch. Here they are right too. And the Japanese agree.

what is an african?

Is a white South African also an African? **ROBIN PHILLIPS**, unsure of the answer to this question, goes in search of his roots...

"THE existential void of nothingness that is White South Africa..."

Bitterly astute, these lines from the ECC video, accompanied by images of bodies beautiful (white) on beautiful (and equally white) beaches, cut into my consciousness with a searing truth...

What do we know, what do we think? Are we connected at all to the continent we live in, or is it a mere coincidence (fortuitous or not) that we are settled on the southern tip of The Heart of Darkness?

Or is The Heart of Darkness our own subconscious inability to relate to our continent... is our continent somewhere else?

As I write this, the strains of a Mozart quartet rise simply in the background. Mozart in Africa. Shall the twain e'er meet?

The British Airways Boeing drifts over Kilimanjaro in the dark night towards Nairobi. Its new skyscrapers, brightly reminiscent of the Egoli left behind, rise up to meet us. Later, driving through the streets, the taxi driver proudly indicates his city, an African city.

The sun rises and the pace is astounding - the tumultuous surge of buses, cars, matatus (East African varigated versions of minibus taxis) all billowing ozone unfriendly fumes into the cool Highlands air. People crowding to and from work, street-walkers, hawkers, all moving. This city of commerce makes me strangely comfortable. It must show because I've never been mugged, or even felt threatened - it is tradition that backpackers and tourists are mugged on their first day in Nairobi.

After ten days of shuttling by air between cities to organise visas and other documents, I feel I've never left home - still longing to get out of the city, to uncover Africa and find a place for myself. My Passport-From-Hell still condemns me to endless inquisition and condemnation, but with a little help from my friends the Air Tanzania Boeing 737 carries me to the land of Kilimanjaro. The Mother Mountain covers herself with a cloud as we approach.

HUMIDITY HITS US as we walk out into the East Coast heat. The city sweats on the small strip of land between the sea and the deep bay which forms the natural harbour of Dar-Es-Salaam. My first night is that on which Allah is especially praised, Friday. The thick night is bent into tiny arches and symmetrically graceful Middle Eastern figures, as it languidly seeps through the balcony railings and into my consciousness. An Indian melody hangs in the air, an old woman turns, her sari describing a slow, flowing arc through the dim light. Suddenly the call to praise is heard, joining the East African Dark. "Allah uAkbar!" sails like a dhow cutting the surface of a still sea.

The small old buildings of the Indian Quarter have kept Dar's charm - no high-rise buildings in the Haven of African Socialism. However, the effects of African Socialism are not as infamous as they seem. Everyone can read (literacy rate

over 90 percent), and everyone has access to schools and hospitals, though these may have only the most basic of equipment. Though most can read, they can only do so in Swahili - everything in Tanzania is Swahili, from street signs to telephone directories.

The search for a recognisable bank is fruitless - there are none. Benki ya Taifa ya Biashara (National Bank of Commerce in Swahili) has the complete monopoly on banking services and knows it. Unfortunately for them, the thriving parallel market (black market in official terms) offers tourists vastly more attractive foreign exchange rates and speed of service. In the bank, for \$20 and 45 minutes (and two A4 forms) you are grudgingly granted 4 300 Tanzanian Shillings. On the street, for the same \$20 and only five minutes, you are paid TSh8 000. Taking into account the risk of being caught by police (you won't, if you're careful), which would you choose?

THOUSANDS LIKE YOU have made the same decision, which is why the bank rate of exchange exists only in the bank on paper. Any other payments which can be made in Dollars or the Shilling equivalent, use the unofficial rate of exchange.

Tanzania is a quintessential example of the problems of post-independence Africa. A colonial economy built around two closely related commodities: tea and coffee. An infrastructure developed solely to service the particular areas of interest to the colonial power, leaving large areas of the country completely under-developed. International aid agencies and banks were too keen to provide funds for social infrastructure in the 60s and 70s. Although these programmes have had clear and positive social impacts, they do not earn money directly to pay for themselves. They can thus become a huge financial burden to hard-strapped developing countries.

Development of social infrastructure should ideally exist along with development and diversification of the economy. Donor countries have released large sums in the past for various projects, of which most have been unsuccessful. Once again, the reasons for this might not be quite what one may expect.

Loans or grants don't come without strings attached. Often the donor country stipulates that all the required technology and imported material be sourced from the donor country. This often results in the importation of inappropriate technology, possibly also at a higher price than could be obtained elsewhere. The reason that countries like Tanzania accept such conditions is that they are in dire need of the foreign currency being payed as funding. Once this currency is converted to the local equivalent, the forex is then used for essential imports. One more telling fact: the British aid agency, Oxfam, estimates that for every 1 Pound of aid, 2 Pounds is repayed in interest to international banks.

The Spice Inn in Zanzibar

HOMEGROWN PROBLEMS abound as well. One of the biggest was the so-called "Tanzanianisation" of the economy in the 70s. This meant the removal of all foreigners from management positions and replacing them with Tanzanians. Naturally, due to the backlog of colonial education, many of these Tanzanians are not qualified for these specialised positions, and production drops dramatically.

Corruption has also reached nigh-unbelievable proportions. I heard of one case where a huge dam was being built by a British firm. The project cost \$250-million, and reliable sources allege that the Tanzanian minister involved was paid 10 percent of the cost of the project personally, to ensure his signature on the contract!

Although the problems are manifold, the government is committed to reviving the economy. It has embarked on the wholesale privatisation of the economy. Tanzanian newspapers report that they expect a full market economy to be in place by the end of 1992.

However, Tanzania consists of more than one state. It is in reality the Union Government of Tanzania, comprising the mainland, Tanganyika and the island of Zanzibar.

ZANZIBAR (SPICE ISLAND) is one of those magical travel names like Kathmandu or Bali. The ferry to Zanzibar leaves from Dar Harbour in the sizzling afternoon sun and heads out for the three hour, 90 kilometer journey.

Zanzibar-town-and-harbour reflect the

glowing rays of the setting sun on their white and cream buildings as the ferry nears its destination. As we leave the boat, hotel touts run their trade, desperately trying to catch clients for their employers. We leave for the Mutoni Youth Hostel, a way out of town in a residential area. We arrive back in the Old Town for dinner.

The ancient buildings stand close, allowing no motor vehicles to pass. The sweet night drifts, humidity low. The cloying fragrance of cloves hangs, enveloping the body. As we walk down, I notice the doors - beautifully carved, decorated Swahili doors. The best intricately wrought, with polished brass studs adorning them. Delicately carved balconies rest above the cobblestones, as the Muslim women sail underneath.

One picture remains with me: A Muslim woman turns an alley just as we approach. The dark walls frame the classic picture. The woman walks away towards the light, her buibui (veil) flowing in the balmy night air.

My sojourn to Africa to discover my past, my future, myself as a White African, is developing into a discovery of our continent as it is, as it was, as it may be. From Zanzibar to the Serengeti, Kilimanjaro to the Rift Valley, Mombasa to Lamu, my discovery covers East Africa, the consciousness of a continent, the mysteries of the Western perception... and hopefully the identity of ourselves, us, that existential void that is White South Africa...

The green, sweeping plains of the Serengeti appear before me as I close, Mozart silent as the journey progresses...

Ai, Winnie, Winnie

WINNIE MANDELA se eskapades raak nou te erg. Wat eers 'n juicy skinderstorie was en toe 'n skande in die hof geraak het, het nou 'n nasionale verleentheid geword.

Die openbare spektakel van Winnie wat haar mede-beskuldigde in die onlangse hofsak met klere en al die huis uitgesmyt het, kan nie sommer net oorgesien word nie.

Dat die president van die ANC in die teenwoordigheid van joernaliste by die toneel opgedaag en sy vrou se skade ongedaan moes maak, is iets wat alle ANC-ondersteuners se koppe in skaamte moet laat hang.

Hoeveel skandes moet Winnie nog maak voordat iemand iets daaraan doen? Die vrou is besig om ons hele land 'n bespotting in die internasionale media te maak.

As die ANC se leierskap enige selfrespek het, sal hulle haar dadelik skors uit die leierskap van dié beweging wat binnekort deel van ons regering gaan uitmaak.

Die Noord-Transvaler Vrydag 27 Maart 1992

Pietersburg Trek

Tel (01521) 912106 n/v Grobier- en Compensatiestraat

Blanke werkloses werk hier!

Trek waarheen?

PIETERSBURG, die enigste streek waar daar 'n meerderheid nee-stemme in die referendum was, is nou besig om homself te vestig as die laaste groot bastion van rassisme.

Dié advertensie het dié week in Die Noord-Transvaler verskyn. Die Boere-base van Pietersburg Trek kan nie eens hul eie taal behoorlik gebruik nie: "Ons diens is blank, flink vriendelik en vinnig".

As daar darem nou ooit 'n uitlokking tot 'n boikot was, is dit dié een. En wat sê Trek Petroleum, wie se naam mildelik aan dié rassisme gekoppel word, daarvan?

Paranoia o paranoia

DIE WEEKLY MAIL loods vandag 'n internasionale bylae - die *Guardian Weekly* - waarna Brolloks nogal uitsien. Van die beste internasionale joernalistiek, en lekker vars. 'n Goeie idee, en saam met die koerant wat ons nou al die laaste paar jaar ken, 'n winskoop teen R2,50. Gaan kry gerus 'n kopie.

En ná dié gratis en goedbedoelde commercial wil Bittergal darem ook net 'n bietjie wonder oor die onbegryplike xenofobie, oorweldigende paranoia en onverstaanbare arrogansie van dié koerant, die oudste van die sogenaamde "alternatiewe" koerante in Suid-Afrika.

Dit het begin met 'n artikel deur die *Weekly Mail* se mede-redakteur, Irwin Manoim, in die voorlaaste uitgawe van Rhodes Universiteit se invloedryke *Journalism Review*. Die alternatiewe pers is aan die sterwe, skryf hy met groot gesag (wensdenkery?), en sy artikel word met groot lekkerkry deur die Afrikaanse koerante herdruk.

Die artikel het die vertroue in die onafhanklike koerante erg ondermyn.

En *Vrye Weekblad* se redakteur skryf toe 'n soort antwoord daarop in die SA Unie van Joernaliste se blad, *The Journalist*, waarin hy sê die *Weekly Mail* moenie namens ander alternatiewe koerante probeer praat nie; dat die berig oor VWB en ander "alternatiewes" se dood heeltemal prematuur is; en dat dit eintlik goed gaan met dié koerante ná 2 Februarie 1990 omdat daar 'n oper atmosfeer in die land is.

En daar trek 'n onbekende klein twak met die naam Drew Forrest, 'n johnny-come-lately wat glo tot laasweek die waarnemende redakteur van die WM was terwyl die redakteur in Amerika gaan fondse insamel het, los in die jongste *The Journalist* met 'n tirade wat mense laat wonder het of dit nie eintlik 'n siek grap was nie.

Met groot leedvermaak en duidelike lekkerkry skryf die knapie hoe *New Nation* tot 'n halfmiljoen rand per maand verloor ('n oordrywing van omtrent 400 persent) en baie binnekort gaan toemaak. En in 'n poging tot snydende sarkasme skryf dié man - 'n senior verteenwoordiger van dié alternatiewe koerant wat terloops meer buitelandse miljoene as enige ander in 'n diep, donker gat afgestort het - dat die "alternatiewe" koerante nou hul moses teëgekrom het omdat buitelandse befondsing beëindig is.

Die rede agter die VWB-redakteur se verdediging van die "alternatiewe" pers, sê die WM se man dan met sy Engelse onderrokkie wat uitsteek, is "that it gives him a platform to snipe at the WM, an abiding bee in his kappie". En hy vermoed 'n "1920's style resentment of Anglo-Jewish culture and geldmag"...

(Hoekom sou hy so iets vermoed as VWB nooit enige sodanige suggestie gemaak het nie? Skaamkwaad omdat Anglo die WM moes uitbail ná hul onbekookte dagkoerant-fiasko wat miljoene gekos het?)

Maar aha! Dan openbaar Forrest die wortel vir sy paranoia en giftige verdraaiings: Dit is omdat VWB "aangekondig" het hy gaan 'n nuustydskrif in Engels loods. Seergemaak voeg hy by: "No attempt has been made to canvass the move with the WM itself."

(Daar was nooit so 'n "aankondiging" nie. Die nuus het bloot uitgelek dat VWB se moedermaatskappy, Wending Publikasies, oorweeg om ook die Engelstalige publikasie mark te betree. Met die hoogs suksesvolle TwoTone, die jazz-tydskrif, en die *Vrye Weekblad/Sowetan State of the Nation Report* het dit toe ook reeds deels gebeur.)

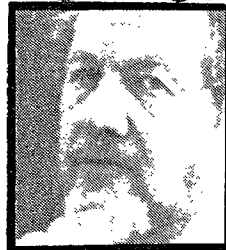
Sjoe, vir 'n arrogante "leier in die mark" het die WM darem maar min selfvertroue! En waar is die heilige vrye mark-beginsels nou waaraan die koerant glo so sterk glo? Wil die WM soos Gatscha Buthelezi ook die enigste bul in die kraal wees?

Bittergal hou van die *Weekly Mail*, al is dit soms 'n bietjie vervelig en voorspelbaar, en respekteer die koerant vir brawe en belangrike werk wat al gedoen is.

Maar in 'n tyd dat daar juis positiewe toenadering tussen die hoofstroom-pers en die onafhanklikes is, staan die *Weekly Mail* vandag soos 'n seer duim uit as die onafhanklikes se skerpste vyand.

Watter soort joernaliste is die WM se mense as hulle ander koerante, nogal dié wat saam met hulle 'n moeilike stryd gestry het, so probeer doodwens en probeer doodlieg?

oor op die grond

Illusies van mag

KODESA is beslis veel meer as net 'n forum vir onderhandelinge, en 'n mens moet nooit vergeet nie dat dieselfde partye wat nou so saamwerk as vennote in die proses en dit jaloers beskerm, ook verbete politieke opponente is.

Daarom moet dit niemand verbaas nie dat dit ook 'n plek van intense politieke manewreerdery is, waar die eerste salvo's reeds afgevuur word in die politieke stryd om mag of 'n deel daarvan in die nuwe politieke bestel te bekom.

Wat maklik vir buitestaanders as onbenullig kan voorkom, het dikwels vir die Kodesa-partye belangrike simboliese of ander betekenis. Twee onlangse voorvalle ter illustrasie:

Op Maandag 23 Maart was daar 'n angstige geskarel in die NP/Regeringskamp. 'n Perskonferensie is vir 5 uur die middag by die World Trade Centre belê om die regering se voorstelle oor 'n tussentydse regering - wat daardie oggend by Werkgroep 3 ter tafel gelê is - te verduidelik.

Maar op die laaste minuut word die konferensie na die Uniegebou in Pretoria verskuif, en heelwat joernaliste daag voor dooie mans deur by die World Trade Centre op. Die besluit is geneem op aandrang van Dawie de Villiers, 'n senior minister en leier van die NP-afvaardiging, en sy kollegas en adviseurs het blykbaar nie met hom saamgestem het nie.

Maar De Villiers het daarop aangedring, al was daar logistieke en praktiese komplikasies. Want beklemtoon hy, dis simbolies uiters belangrik dat die volk daar buite op TV die regering in die Uniegebou sien. Sodoende sal die beeld uitgedra word dat die regering steeds stewig in die saal is en oor alle mag beskik.

Maandag of Sondag

DIE ander geval was toe die bestuurskomitee vroeër die week besluit het Kodesa 2 moet op 15 en 16 Mei - 'n Vrydag en Saterdag - plaasvind.

Maar die regering het eers sterk daarop aangedring dat dit op 'n Maandag en Dinsdag plaasvind, aangesien daar ná die naweek 'n afplating in die nuus is en dit beter publiseit vir Kodesa, en natuurlik die individuele partye, sou beteken, is gesê.

Maar die ANC en van die ander partye stem nie saam nie. Nee, sê hulle, veral Saterdag is ons mense, wat in die week lang ure by die werk is en soontoe en terug moet pendel, almal tuis. Dan kan die hele land weer - soos in Desember verlede jaar - die verrigtinge op TV aanskou. Dié standpunt wat die harde werklikheid van die swart wêreld weerspieël, wys weer eens dat ondanks al die vordering by Kodesa, die meeste blankes steeds weinig kennis of begrip vir die swartmense se lewensomstandighede het.

Kleynhans afgedank

Willem Kleynhans, die kleurryke en omstrede politieke waarnemer en oud-akademikus wat 'n nee-stem in die referendum voorgestaan het as gevolg van sy wantroue in die NP en hul grondwetlike voorstelle, is blykbaar deur die Ximoko Progressiewe Party van Gazankulu in kennis gestel dat hulle sy dienste as adviseur van hul afvaardiging by Kodesa summier beëindig.

Volgens bronne het Kleynhans vir die XPP 'n groot politieke verleentheid geword as gevolg van sy uitgesproke vyandigheid jeens die ANC, maar veral die NP en die regering.

Kleynhans was lid van Werkgroep 4 wat die toekoms van die TBVC-lande ondersoek. Blykbaar was daar verskeie konfrontasies tussen hom en Pik Botha en Niel van Heerden.

Kleynhans het geen geheim daarvan gemaak nie dat hy glo "die kleiner partye" word deur die ANC en die regering mislei. Daarom was hy 'n openlike voorstander daarvan dat al die kleiner partye 'n onafhanklike alliansie teen die "twee grotes" moes vorm.

Dié strategiese flater van Kleynhans was die laaste strooi vir die XPP. Want as politieke realiste, ook pynlik bewus van hul afhanklikheid van Pretoria in alle opsigte, besef hulle terdee dat hulle met die NP of ANC moet saamwerk.

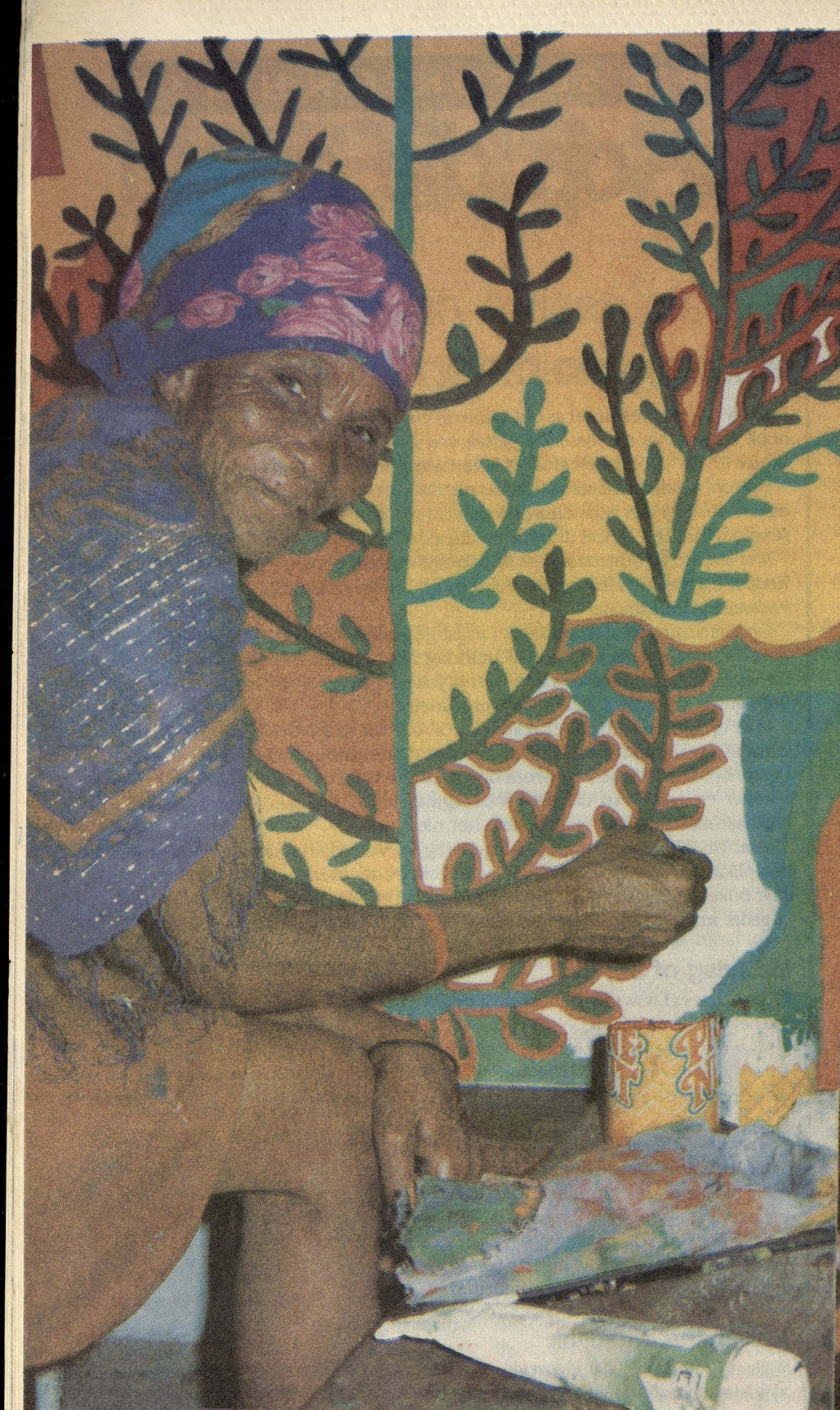
Stilte eerder as gebed

BLYKBAAR het die ANC en die regering so stilweg agter die skerm 'n godsdienstig-politieke krisis besweer.

Dit gaan oor die omstrede openingsgebed by Kodesa. Daar het 'n storm in Afrikaner kerk- en politieke geleedere losgebars nadat Kodesa 1 met 'n gebedsessie geopen is, waartydens Moslems, Jode en Hindoes saam met Christene gebid het.

Tydens 'n onlangse bilaterale gesprek tussen die ANC en regering - wat op 'n gereelde grondslag plaasvind - het die regering die ANC meegedeel dat hulle "diep in die moeilikheid" oor die hele kwessie is.

Blykbaar is ooreengekom dat daar tydens Kodesa 2 geen formele openingsgebedsessie sal wees nie, maar dat 'n twee minute stilte gehandhaaf sal word waartydens afgevaardigdes volgens hul eie geloofsoortuiging kan bid. (Sien berig bladsy 13)

Ogam "Dada" Xwexae skilder haar wêreld in helder kleure en groot skilderye. Haar werk word binnekort by die Newtown Kunstgalerie in Johannesburg uitgestal

Nxa'Dom "Antjie" Gomaxa by een van haar skilderye

Die werkloos van D'Kar... (Foto's deur Pearlle Joubert)

ANTJIE EN DADA BEHOORT aan 'n nasie wat ouer as 40 000 jaar is en wat tot onlangs toe nog vir hul voortbestaan gejag en rondgetrek het. Vandag woon ongeveer 87 000 Boesmans in Namibia en Botswana van wie ongeveer 54 000 in Botswana woon.

Eers Botswana en toe Namibia het egter 'n paar jaar gelede begin met "geregtelike" grond-onteiening en die Boesmans na reservate verskuif.

Vandag leef die meeste Boesmans in armoede, werk op plase as werkers of woon in reservate waar hulle hoofsaaklik van welsyngeld afhanklik is vir hul voortbestaan. D'Kar se bestuur, wat hoofsaaklik uit Boesmans van die omgewing bestaan, het egter verskillende projekte aangepak om dié gemeenskap so ver moontlik selfonderhoudend te maak.

D'Kar, in die noordweste van Botswana, is die enigste stuk grond in Botswana wat aan die Boesmans en nie die regering behoort nie.

Ongeveer 600 Boesmans woon op dié 3 000 hektaar grond wat in die vroeë sestigerjare deur 'n Namibia-boer gekoop en aan die Gereformeerde Kerk in Namibia gegee is om huisvesting aan die Boesmans te bied. Die grond is later jare oorhandig aan die gemeenskap self, wat D'Kar vandag soos 'n maatskappy bestuur.

Toe die setlaars in die 16e eeu aan die een kant van die Suidpunt aanstap, het die Boesmans na die ander kant getrek - tot in die Kalaharikom waar hulle tot onlangs nog gewoon en geleef het. En oral oor Suider-Afrika is die Boesmans verdryf en gejag. Die destydse Suid-Afrikaanse Minister van Naturelle Sake, kol Denys Reitz, het in 1941 in die parlement gesê: "Dit sal 'n biologiese misdaad wees as ons sou toelaat dat só 'n snaakse ras uitsterf. Hulle lyk meer na bobbejane as bobbejane self... Ons sien hulle as deel van die fauna van die land."

IN BOTSWANA is die Boesmans 'n politieke vraagstuk soos Die Plakkers in Suid-Afrika is. Weens rasse-sensitieweit - wat vanaf Suid-Afrika oorgespoel het, meen sommige Batswana - wil die Botswana-regering nie die Boesmans as Boesmans klassifiseer nie en is hulle ook huiwerig om spesiale aandag aan die Boesmans se grond-eise te gee.

Die Boesmans se "grond-eise" kom neer op die Britse regering se weiering om te erken dat sekere grond in Botswana reeds aan die Boesmans behoort en aan hulle teruggegee moet word. Met die Britse regering se onttrekking uit Botswana, is daar net met die Tswanas onderhandel oor grond tydens onafhanklikwording.

Omdat die Boesmans 'n minderheidsgroep in Botswana is, meen werkers wat in D'Kar woon, is die regering bang om spesiale aandag aan hul eise vir grond te gee omdat dit na apartheid kan lyk.

Die grootste gedeelte van D'Kar se Boesmans woon in plakkershuise en is werkloos. Drankmisbruik was vir jare een van die grootste probleme in D'Kar, maar die bestuurskomitee het 'n verskeidenheid van projekte begin - 'n groentetuin, 'n leerlooierij, 'n kunssentrum, 'n kleuterskool en 'n kombuis waar vroue kos kan maak om te verkoop. Dié projekte is begin om sosiale probleme op te los en die Boesmans te leer om selfonderhoudend te wees in die veranderende omstandighede.

"Nou nog, as die bome groen, dan kan ons eet"

D'Kar is 'n stuk grond in die noordweste van Botswana wat aan 'n groep Boesmans - hulle ís Boesmans, nie San nie, sê hulle - en nie die regering nie behoort. **PEARLIE JOUBERT** het by dié gemeenskap gaan kuier en gevind hulle is glad nie soos die mense in die Spornet-advertensie nie

"VOËL HET VIR SLANG GESIEN en ou slang het vir voël gesien. En daai voël wou vir slang steek. Maar voël maak sy vlerk só bak en hy klap sy vlerk só, want hy wil mos vir ou slang vat en eet. En met sy vlerkies vat hy vir ou slang en slang is kwaad en ssssssss en hy slat na voël, maar hy word gevat en voël vlieg doerrrrrr met hom en dan los hy vir ou slang daar. En voël maak vir ou slang baie dronk met die vlieg en met sy vlerke en dan vlieg voël al slang se gif uit hom uit en dan los hy hom daar doerrrrr."

OGAM "DADA" XWEXAE lag lekker. Sy is 'n kunstenaar in D'Kar (nee nie in Senegal in Wes-Afrika nie, maar in Botswana) en

praat Afrikaans met 'n amperse Nama-kwalandse aksent.

"Ek verf wat ek om my sien. Ek verf die bome en die plante en voëls. Dit is hier buite." Haar kunswerke is gróót en kleurryk en buite die kamer waar Dada en vyf ander mense hul skilderye maak, lê die bloedige warm vaal vlaktes en sandpaaie van D'Kar.

Haar regeringspapiere sê sy is in 1934 gebore, of miskien nie want daar is 'n vraagteken agter die datum en geen dag of maand nie.

En Dada lag net en sê sy kan nie onthou hoe oud sy is nie, maar sy is "beslis jonger" as Nxa'dom "Antjie" Qomaxa.

Dada se pa en ma en hulle se pa's en

ma's was Boesmans soos 'n mens vandag nog net op safari-maatskappye en Spornet se brosjures en advertensies sien: Little people wat met pyl en boog silhoeëtte teen die sonsondergang vorm.

Dada vee haar kopdoek oor haar voorkop en sê dat hulle nog kindertjies was toe haar ouers in die duine en op die vlaktes gejag het. Sy en haar broers en susters het grootgeword naby D'Kar op plase en Dada het nog nooit gejag nie, nog nooit rondgetrek agter wild aan nie en nog nooit tussen die duine van die Kalahari geslaap nie.

Dada, wie se kunswerke eersdaags by die Newtown Kunstgalerie in Johannesburg uitgestal gaan word, sê egter dat haar ouers, behalwe nou vir al die stories, hulle vertel het van al die veldkosse wat mens kan en nie kan eet nie. "Ons lewe was lang tyd terug net van die veldkos en nou nog, as die bome groen, dan kan ons eet, want ons ken dit. Ons ma en pa het ons vertel van die bome en wortels en die gom en die stories van die voël en slang en Jakkals en ou Wolf. En as daar nie ander kos is nie, dan weet ons wat om te eet."

briewe

Smokey King en Jennifer Ferguson

Oupa en Smokey

Sarel "Oupa" Wolmarans van Johannesburg skryf:

Ek wil net graag van dié geleentheid gebruik maak om u *Vrye Weekblad* te bedank vir die wonderlike Balade en Blues (As deel van *Vrye Weekblad* se "Breek af die Mure"-fees) wat u geborg het.

Ek stel belang in alle soorte musiekvermaak - ek is nie verniet al bykans 22 jaar in die "game" nie.

Ek het 'n kaartjie vir my en my vriend Smokey King van Germiston by Computicket gekoop en ons het drie rye van voor gesit.

Dit is moeilik om een van die kunstenaars uit te sonder, want almal van hulle - Abigail Kubeka, Jennifer Ferguson, Johannes Kerkorrel, Thandie Klaasen en David Kramer - was goed, soos in goed.

Ek hoop u beplan om meer sulke konserte te borg.

Avoid dangers

Robin Edwards of Bishops court writes:

The US State Department has quite rightly cautioned Americans about visiting South Africa. In particular I would advise them to avoid Claremont, Newlands, Rondebosch and Bishops court where there have been a number of murders over the past year and break-ins are a daily occurrence. American gays would also be advised to avoid suburban stations and cruising generally as they are likely to be done in.

Visitors must also avoid Umtata where they could be raped 24 times for minor traffic offences, and bathrooms in Soweto where there is a danger of torture and homicide. Khayelitsha and Guguletu taxis should also be treated with trepidation.

Conversely, however, South Africans should be warned about visiting America. Young black gays must steer clear of Milwaukee and teenage beauty queens must avoid Indianapolis. White female fun lovers must be careful of pickups in Palm Beach singles bars.

In Big Egg, Long Island you must watch out for women running out of dilapidated garages near the opticians billboard (*The Great Gatsby*). In Los Angeles have nothing to do with vengeful and impoverished fashion designers (*Ruthless People*), avoid South Bronx if possible, but if you have to go there keep your car locked and don't stop under any circumstances (*The Bonfire of the Vanities*). In Newport, Rhode Island watch out for wealthy Danish noblemen with insulin syringes (*Reversal of Fortune*).

Also avoid Marin County (floods), Oakland (fires) and San Francisco (earthquakes).

Sondige kroon van die skepping

RL van Niekerk van Warrenton skryf:

Na aanleiding van Riana Scheepers se Geselsrubriek, "Is die mens die kroon van God's skepping?" (VWB 28 Febr - 5 Maart), net die volgende:

Ek, of liever "ons fundamentaliste", lees ook graag u weekblad. En dan praat ek van Teologiese Fundamentaliste. Blykbaar word die naam aan ons toegedig omdat ons met 'n vooropgestelde idee die Bybel lees, naamlik nog voordat ons die Bybel oopmaak, bely ons dat dit die "Woord van God" (die Drie-enige God, Vader, Seun en Heilige Gees) is, wat deur God self aan ons bekend gemaak is, hetsy deur profete, digters of Jesus Christus self. Juis omdat ek dit glo is 'n artikel soos dié van Riana Scheepers vir my opvallend:

* Opvallend omdat die mens homself en ander deesdae meet aan sy eie maatstawwe van "goedheid" en "medemenslikheid" (hoe meer "humanity" hoe beter die mens). Die wonderlikheid ('n menslike maatstaf) van haar twee kinders neem 'n effe van haar twyfel weg of die mens die kroon van God se skepping is. Daarmee sê ek nie dat haar kinders nie wonderlik is nie, dit moet so wees, maar dit is tog geen maatstaf om te bepaal of die mens die kroon van God se skepping is nie.

* Opvallend, omdat die mens vandag homself meet in terme van "sleg" (as hy besoedel, die natuur uitroei, moor, diskrimineer, haat ens) of "siek" (hy doen slegte dinge, maar kan homself verander om goeie dinge te doen) of "goed" (as hy wonderlik is, goeie dinge vir ander doen, teen apartheid is, ook sê dat die mens kan doen wat hy wil - vry is, ens.)

Die mens is 'n sondige wese. Hy kies net die slegte, wil sy eie selfsugtige begeertes bevredig, vertrap en verwring God se skepping (die natuur) en benadeel sy naaste. Dit is die rede waarom Riana Scheepers twyfel of die mens die kroon van God se skepping is, omdat hy 'n sondige wese is. Die mens was eenmaal "goed", God sê dit ook as Hy na sy skepping kyk. Die mens sal dit ook weer wees, wanneer Jesus Christus met sy wederkoms die mens volmaak sal herskep, as grafte oopgaan, sal daar sondelose mense opstaan wat eens in Hom geglo het toe hulle nog geleef het.

Maar intussen is die aarde gevul met sondige mense, wat sonde doen teen God, sy medemens en die natuur.

Sonde is om God se gebod te oortree. Sonde is om teen God te rebelleer, jou medemens te benadeel, die natuur te vernietig...

Die mens is die kroon van die skepping, in die sin dat God hom aangestel het om die skepping te oorheers, maar hy faal in sy werk omdat hy sonde doen. Moet die mens dus nie aan standaard meet soos "goed" of "siek" nie, maar weet altyd hy is deurtrek van die sonde en daarom "sleg". Al wat ons weer "goed" kan maak, is die werk van Jesus Christus. Hy het 'n doringkroon gedra, waarmee mense sy koningskap bespot het, maar deur sy lyde, sy pad van smart en bespotting, deur die pad van die kruis en die opstanding maak Hy ons "goed". Daarmee vestig Hy ons as die kroon van God se skepping, nie volgens ons standaard nie, maar God se standaard van geloof.

Nou hier op aarde kom daar van tyd tot tyd iets goeds uit in die lewe van die mens wat Christus probeer navolg, maar eendag sal Hy ons volkome herstel om volmaak, sondeloos God, ons naaste en die natuur lief te hê.

Wie in Jesus Christus glo, kan nie twyfel dat hy die kroon van God se skepping is nie, hy kan net weet hy maak 'n gemors van sy opdrag en kan alleenlik daaruit bevry word deur sy Verlosser se bevrydingswerk.

(Brief ietwat verkort - Red)

Boesak nie 'n engel nie

Dr Marlus de Klerk van Zonnebloem skryf:

Graag wil ek hiermee toetree tot die bespreking rondom dr Allan Boesak en wel na aanleiding van Kobus de la Porte van Durbanville (VWB 7-13 Febr) en Hendrik Jaars van Heidedal (VWB 28 Febr - 5 Maart) se briewe.

In geval ek as regs of so iets bestempel word, wil ek eers sê dat ek teen apartheid was/is en teen mense soos Magnus Malan en PW Botha en al die ondinge wat met dié twee here gepaard gegaan het. Ek gun De la Porte en Jaars hulle menings oor Boesak.

Tog wil ek die volgende punte onder Jaars se aandag bring:

* Boeta, jy sê dat jy nie wil voorgee dat Boesak 'n engel is wat nie 'n voet verkeerd kan sit nie. Volgens 'n artikel in *You* (28 Maart 1991) het dit veel erger daaraan toe gegaan. Sy gewese vrou Dorothy berig as volg:

"Allan returned to me after his affair with Di Scott." Di Scott was die jong koördineerder by die Suid-Afrikaanse Raad van Kerke.

"I forgave him for the children's sake... The final straw was when the stories about Elna Botha surfaced... I was deeply hurt. My respect and faith in him were shattered... I confronted him and he told me what was going on... This time I was divorcing Allan Boesak... Lieneke, our eldest was the worst affected. She even said she was sorry she carried her father's genes... How could a church leader behave like this after years of preaching to his flock about the sin of adultery."

Die *Cape Argus* van 30 Oktober 1991 sê in 'n berig onder die opskrif "Church turns down Boesak application" dat "Dr Boesak resigned as moderator of the Sending Kerk synod and as minister last year when he had an extra-marital affair with miss Elna Boesak whom he later married."

* Dis dus nie net die bouse ou Kaapse koerant *Die Burger* wat Dr Boesak nie wil uitloos nie.

* Boeta, jy sê jy het 'n hoë agting vir sy intellektuele integriteit. Hoekom, verduidelik asseblief dié stelling. Dalk moet teologiese professore ons 'n mening gee oor sy doktorale tesis, of so iets?

* Jy sê ook dat dit 'n groot mate van dwaasheid openbaar om dr Boesak (en die Mandelas - ons sluit hulle by dié bespreking uit) te beskuldig van 'n Yuppie-lewenstyl. Hoe rym dit met wat Dorothy Boesak in *You* sê? Sy sê onder meer: "He swopped our old car for a luxury German model, that was later exchanged for one that was more expensive. I think he has begun to forget about ordinary people... But he changed with the years. He's no longer the poor boy from the platteland. He buys his suits in New York... He insists too that his food must be French cuisine."

Jy sê hy is nie 'n Yuppie nie!

* Behalwe *Die Burger* het *The Cape Times* en die *Cape Argus* berig dat Boesak in Constantia eiendom besit en daar woon. Hierdie feite is by die Akte-kantoor bevestig. So much vir die regstellende aksies van die ANC.

Ten slotte wil ek Jaars vra of dit is hoe 'n toonaangewende leier moet lyk, let alone 'n predikant van Christus se kerk? Nee wat, net so min as wat 'n mens Magnus Malan en PW Botha (en myself) as toonaangewende leiers kan beskou.

Boesak het sy eie testimonial as 't ware self geskryf, nie die koerante nie.

NICKA LORENTZ

A BEDTIME STORY FOR ADULTS - AND DEFINITELY NOT A STORY FOR FAIRIES.

CALL NOW: 087 30 22248
R6,60 per minute

GOLDI LOCKS AND THE THREE BOYS

(1) **BACKDRAFT:** Take hilarious instruction from one of the world's foremost flatulence instructors.

087 20 22210
R2,20 per minute

(2) **BURPING BONANZA:** Win R300 in this sidesplitting belching competition and demonstration.

087 20 22211
R2,20 per minute

(3) **THE BARF LINE:** A real life vomiting adventure by S.A. leading up chucker.

087 20 22212
R2,20 per minute

VERBAL DIARRHOEA: An insight into the warped mind of a certifiable Lunatic who shouldn't even have a driver's licence. 087 20 22216 R2,20 per minute

YOUR WORST NIGHTMARE: Listen to winning "Worst Nightmare" stories and then you too could win the R300 monthly prize by leaving your worst nightmare on our line.

087 20 22215 R2,20 per minute

MORNING MOTIVATION: A daily dose of Motivation and Success tips to brighten your day and increase your potential.

087 20 22217
R2,20 per minute

PHONE
MEDIA
DMR&B ST 4052

Dié wildevy op Langermanskop (Foto: Ryk Hattlingh)

boomkoors in kensington

TREES OF SOUTHERN AFRICA
Deur Keith Coates Palgrave
Tweede, hersiene uitgawe
Struik (1991)

RYK HATTINGH

TOE Johan van Wyk hier in die vroeë tagtigerjare gesê het bome gaan dood om jou, het hy dit bedoel. Bome gaan dood om ons. Maar hulle gaan nie dood van verveling of vervreemding of omdat hulle werkloos is nie, hulle pleeg nie selfmoord nie; hulle gaan dood omdat mense hulle afkap en gras plant vir die beste sodat dié kan vet word en geslag en gemaal kan word sodat die wêreld hulle tande in biefstukke en hamburgers kan slaan terwyl hulle kla oor die gat in die osoonlaag en hoe sleg besoedeling vir die vel is.

Hulle gaan ook dood omdat mense hulle afkap om plek te maak vir ander soort gewasse soos suiker en koffie en bome (van die onvriendelike soort wat nie veronderstel is om hier te groei nie maar wat goeie papier maak.) Nou sit ons in die oggend by die ontbyttafel en drink soet koffie en lees in die koerant hoe die mense besig is om die reënwoude uit te kap en hoe hulle besig is om die inheemse bome by St Lucia of waar ook al af te kap omdat daar strategiese minerale of wat ook al onder die grond is. Ons word kwaad en slaan ons oë op na die kaal mynhoop. Ons lees ook in die koerant dat vir elke boom wat in Afrika geplant word, tien afgekap word. Tien teen een gaan daar binnekort nie meer bome om ons wees om dood te gaan nie. 'n Boomlose wêreld staar ons in die gesig.

EEN OGGEND - dit was 'n Sondag en 'n huisalarm van onder uit Bezuidenhoutvallei

het letterlik sedert die Vrydagnag aaneen geneul - het ek nie eens die koerant gekoop nie en besluit om op Langermanskop te gaan stap. Langermanskop is dié koppie in Johannesburg waarteen en - op Kensington - die grootste suburb in Afrika - geleë is. Dié koppie se noordelike en oostelike hang is te styl om teen te bou (ontwikkel?) en dáár, op 'n klipperige skuinste ietwat groter as 'n man se hand net bokant Darras Centre - naas Eastgate Kensington en Bez Valley se grootste inkoopmekka - groei 'n boord inheemse vrugtebome wat sonder twyfel reeds mooi groot was toe die goudprospekteerders hier begin rondkrap het.

Van dié bome het ek geken: die stamvrugte (*Bequaertiodendron magalimontanum*) en die wildemispels (*Vangueria infausta*). Bome wat 'n leek soos ek nie juis met die Goudstad in verband bring nie, veral nie met die oostelike suburbs nie.

MAAR TOE SIEN ek 'n boom soos 'n seekat met wortels oor en deur die 2 500 miljoenjarige seebodem van ouds gevleg. 'n Boom wat 'n gesoute stedeling maklik onverhoeds kan betrap. Dié boom het my laat wonder en ek is opgewonde huis toe om boomvriend Tienie du Plessis te gaan skakel en van die boom (ek het darem geweet dis van die wildevy-familie) te vertel en te vra dat hy daarna kom kyk en my daarvan vertel. Miskien kan ek een in my tuin plant.

Toe daag Tienie saam met sy seuns op en ons is weer na die boom toe. Hy het deeglik daarna gekyk, 'n blaartjie afgepluk en later, toe ons by die tafel sit en ek verlig opmerk dat die vervloekte sirene eindelijk opgehou het, het Tienie 'n deeglik

geannoteerde en deurlêende vroeë uitgawe van Keith Coates Palgrave se *Trees of Southern Africa* gehaal. Hy het deur die boek geblaa en die boom voorlopig geïdentifiseer as *Ficus salicifolia*, ofte wel die Wonderboomvy.

HALFPADTEEN die Witwatersrandse koppie, net bokant die supermark en nie ver van die Vorster-bende se grot nie, klou 'n boom 'n nuwe millinium tegemoet en 'n skielike boomkoors het my beetgepak. Ek is Eastgate toe waar 'n nuwe onafhanklike boekwinkel onlangs oopgemaak het, en het vir my ook 'n *Trees of Southern Africa* aangeskaf. 'n Splinternuwe uitgawe (Struik, 1991) en my soeke na 'n kuur vir die koors het begin.

Ek het soos 'n nuwe bekeerling geesdriftig lyste van bome, struik en rankers se name uit my nuutgevonde boombybel begin maak; in besonder bome wat in dié geweste groei, oorspronklik hier gegroei het, of wat moontlik hier kan groei - lyste en lyste boomname soos Lettie Viljoen in 'n Wolkie so groot soos 'n man se hand in 'n Stet uit die tagtigerjare. Byvoorbeeld:

Osyris lanceolata (Bergbas)
Boscia albitrunca (Witgat)
Mundulea sericea (Kurbos)
Rhoicissus tridentata (Boesmandruif)
Grewia occidentalis (Kruisbessie)
Nuxia congesta (Wildevlier)
Buddleja salvitifolia (Wildesalie)
Rothmania capensis (Wildekattiepiering)
Dombeya rotundifolia (Gewone drolpeer)
Croton grattsistmus (Laventelkoorsbessie)

MET 'N LYS VAN om en by 47 boomname, 'n tuisgemaakte topografiese én klimatologiese kaart van my erf (soos byvoorbeeld waar ek ryp vermoed, of te veel wind, of

te min son) en, natuurlik, Palgrave se boek, het ek die Randse kwekerye begin besoek. Wat maklik kon ontaard in 'n epiese ekspedisie op soek na 'n magiese wilde boom tussen die talle mak en eksotiese plante by jou gemiddelde voorstedelike kwekery, het die volgende Saterdag net anderkant Halfweghuis, by die Witkoppes Wild Flower Nursery, Cedar Ave (Rietvalleiweg), Witkoppes (Tel: [011] 705-2703) geëindig.

Ek was aanvanklik oorbluf en ietwat bedreig deur dié potensiële inheemse woud van uiteenlopende klein boompies en struikies, maar toe ek by die eerste die beste boompie in 'n swart plastieksak kniel en sien die naam en inligting op die rekenaaretiket wat aan die stammetjie pryk is ook op my lekelys, het ek geweet 'n kuur vir die boomkoors is byderhand.

TOE, NETOM DIE leek verder bewys te maak van sy groot onkunde en ietwat oordrewe geesdrif, daag Koos Venter op. Dié oudjoernalis, maar in der waarheid die wêreldkenner en versamelaar van Suider-Afrikaanse Euphorbia en woestynplante, werk by Witkoppes (ek vermoed hy is die bestuurder) en daar is nie 'n inheemse plant waaroor hy nie lank en diep kan praat nie. Ek het my onkunde bely, my lys aan hom gewys en 90 minute later is ek daar weg met 'n geleende bakkie met tien boompies agterop. Dié tien handgekose inheemse bome is intussen geplant en ten minste een van hulle (*Ficus ingens* - 'n rooiblaarrotsvy, op Koos se aandrag) gaan oor 'n paar dekades of wat dalk ook die seebodemgesteente op my erf omhels. Danksy 'n Wonderboomvy (voorlopige identifikasie) op Langermanskop, 'n boomvriend, Palgrave se *Trees of Southern Africa* en Witkoppes-kwekery.

Sarafina Continua!

Is it a play? Is it a movie? No. Its **SARAFINA!** **KARIN BERNARD** looks at some of the issues entailed in rehashing cultural icons

IT'S ALL well and good that this FW fellow has gone and released all the detainees, unbanned the organisations, welcomed back the absent exiles, and, more recently, steered a 2-million white minority into a Jabas syndrome, but he's also managed to f-up all kinds of political agendas on the way and create complete chaos in the cultural realm.

So while the cultural commissars and their cohorts in the various Committees on Monuments, Language and Culture are endlessly consumed by debate on the future (or demise) of the oppressor's offensive icons that have brutally colonised the metaphorical and real landscape over the past 400 years, cultural entrepreneurs the likes of Mbongeni Ngema just Keep On Doing It anyway - with the same out-dated icons from yester-year - just revamped, reglitzed and re-presented. And the crowds just keep schlepping back for more.

TAKE THE OPENING of Sarafina (again) at the Market Theatre last Thursday night. The Royalty were out in their platoons:

Leading the ANC entourage - under the tungsten-bright halos of the TV lights - were the gentle elders, Oliver and

Walter, followed by the younger statesmen: Thabo and Cyril and Pallo and... And keeping them gasping (and waiting) were Mama and Zinzi and her Beau.

From the PAC, were Benny and Fitzroy and... All in one room.

Ja, it was an occasion to rival the Artes - almost as International as the Oscars. And presiding over all, like Diaghilev in his flowing winter coat, was the grande-master, Mbongeni himself - crowing and gleaming, an artistic giant in his time. In the shadows stood erstwhile Master of the Market, Mannie Manim (an original partner, and producer of Sarafina), while new Market mistress, Mary Slack took up the ...er... slack.

All that was missing was Musi and ET (sonder sy swart perd), and FW and Pik... But lets not complicate things any more than they already are. And boy are they ever chaotic!

IN A TIME WHEN the oppressor is now the liberator, and the nationalists are now liberals, the activists have become entrepreneurs, and the exiles have become cocktail queens. And the cultural commissars have got their knaters in a knot.

I mean one only has to think back to the Good Old Days when the leaders weren't yet free. Then Oppression was really Oppression and the Nats were the real Enemy. Then Mzwakhe Mbuli called the shots and the AAM reigned supreme.

Those were the Halcyon days of South African Theatre. Where the word Protest conjured up images of innovation, Voices for the voiceless and countless trips Overseas - courtesy benevolent Nordic nations. Those were the days of Woza Albert, Asinamali, Piekniek by Dingaan. And Sarafina!

It seems like just the other day that it all began. It was 1986 and Mbongeni had returned home flushed with the success of Asinamali to a South Africa floundering in the midst of the draconian State of Security. The times were ripe for theatrical intervention. Mbongeni took his cue: Word was out that the theatrical innovator-extraordinaire, was about to blow us and the world away with his entrepreneurial fore-sight, and his (and Bra Hugh's) musical prowess. And he did!

SARAFINA BEGAN with an uncannily over-disciplined, over-rehearsed and under-

schooled troupe of eager Young Things. It never ended. Like the Struggle it depicts, even today, Sarafina Continua!

But let's not gloss over it all. Even then Sarafina was fraught with problems. If it wasn't being lambasted for the alleged abuses meted out to the cast by its director, it was causing ever-so-slight a headache for the putative theatre goers.

For even then, the ideologues were sceptical: Here was a serious subject, or catalogue of subjects - the 1976 riots, the death of Victoria Mxenge, the release of the leaders - turned into a bravura musical - delivered with melodramatic zeal that at once bowled over the audience with its flawless style but horrified the thinking spectator with its political verneukery and fictitious resolutions. No matter. While the politicos languished in hunched rectitude over their word-processors - scowling their lives away at jumping green letters, Mbongeni went on to greet the world.

From Lincoln Centre to Broadway to Japan, Germany, Australia he went, his young cast serving him well in the saccharine stakes. To quote the programme notes: "The rest is history". Indeed!

From Sarafina 1 was forged a step-clone

Sarafina 2, and an all-new politically risqué strike-musical Township Fever. (Theatrical far superior to its predecessor, Township Fever set the political commissars seething this side [You strike SARHWU, you strike a rock!], and somehow never quite captivated the vacuous imaginations of theatre-goers in the Northern hemisphere - a pity).

NO MATTER, SARAFINA and its double were doing alright Over There: I mean there's nothing nicer to a bunch of jaded musical theatre voyeurs than an exotic troupe from Africa titillating with their prowess while tantalising with their Message. (And then boogying back off to Africa from whence they came - leaving Brooklyn to the Brooklynites - as soon as they were done).

With Sarafina 1 and 2 circling the world, Mbongeni joined forces with another far less flashy, but no less visionary, exponent of indigenous culture, film producer Anant Singh. This year - for those of you who haven't picked up an entertainment page lately - saw the lensing of SARAFINA, The Movie - with Whoopi Goldberg providing the Box-Office catch (and with Miriam Makeba thrown in for Local-International star-status). Yebo, yebbobbo, yebbobbo, yebbobbo, as that other New American Import Mahlatini would put it.

All of which brings us back to Sarafina and last week's 500 millionth Opening. What with Sarafina the Movie currently waiting on line at the esteemed Cannes Film Festival, and Sarafina 499 million playing Down Under, and with the old Market Theatre standing begging, who could blame old Mbongeni for being tempted. I mean there he was with an entire cast sitting idle, an internationally acclaimed hit on his hands, and with a whole new audience to captivate: the formerly absent or imprisoned leaders and the returning exiles! (It did after all -

between song, dance and histrionics - deal with the children of the nation and the absent leaders!) So whammo. Opening night preem with Oliver and Walter and....

WELL TO ALL INTENTS and purposes - judging by the roars of approbrium that emerged from the theatre that night - our Leaders loved it!

Ja well no fine. Let's hope they were simply flattered, or even more simply polite - bowled over by the extraordinary skill of the performers, the precision of their execution, but as for the work itself... Now, some five years later, and on the twentieth vieweing: It is still fraught with problems! For it's all well and good to celebrate our musical heritage; to revive theatrical artefacts; to re-write history; to re-claim for the people that which rightfully is the People's. But what about self-criticism, re-assessment, de-construction? What about anachronism?

For while Mbongeni can never be criticised for the rigidity with which he TECHNICALLY re-works his pieces, somehow this rigidity does not always extend to his assessment of the CONTENT of the work - something that always asserts itself at the most inopportune dramatic junctures.

TAKE THE OVER-SUSTAINED, over-dramatised over-the-top funeral finale in the first half - the sequence that sent even the most crystallised saccharine sussie into a state of advanced hyperglycaemia - even in those days: It is still a source of amazement that no-one has been able to persuade Mbongeni that at times Less can be deemed More. Even in musical theatre. One tear is indeed enough! But perhaps that's just a question of personal taste.

For there's something far more fundamental that we are grappling with here than just dramatic portrayal. It's the issue of historical re-construction, historical

ressurrection, so to speak. (And if we don't get in there now, we are doomed to an endless succession of theatrical revivals in the future as nauseating and vacant in their way as Joseph re-runs at the Civic.)

WHILE INDEED THE struggle of the kids will never be forgotten, there is a time when even The Struggle as a sacred abstraction begins to lose its allure: To the trying realities of Time. 1976 was almost two decades ago. In the time that has elapsed, Apartheid has indeed begun to crumble, but so too, alas, have the townships. The townships, in the main, have not only become, but remained, ungovernable; generations of the youth are unschooled, un-skilled and unemployed. These are some of the realities we're all grappling with.

And so while indeed the bravery of the youth can never be ridiculed, the landscapes and contexts of the Struggle have more than altered somewhat.

So then on to Act 2 of Sarafina, where the kids stage an Year-End Concert, and Leleti-Khumalo - as Sarafina is chosen to portray Sarafina-as-Nelson Mandela on the Day of Liberation.

All well and good. Except in a strange way, in the reality of 1992 South Africa, the Day of Liberation, has, in part, come and ... gone. And no, it wasn't really a Day of Liberation, after all. Just a brilliant political sleight of hand by a visionary leader few would've considered a contender in the Liberation Day Line. So, although February 2, 1990 would herald a change so profound in this country as to prove immeasurable, it was nothing like the fairytale myth that our Mbongeni created.

FOR WITH THE release of the prisoners and the return of the exiles, the cries of exultation became muffled by the realities of transition; the pains of transformation; and

the impediments to reconstruction.

And so too the mythic theatre: Where formerly the Year-End-Concert proved to be far more than a moment of supreme theatrical joy as dramatic myth-making was joined with realistic hope-bearing - an expression of collective desire - at Thursday night's premiere, this same climactic cathexis - played out in the presence of our (liberated) leaders - became a bizarre act of theatrical contrivance, reduced, through the cruel operation of historical process and real time to an anachronistic icon, a bathotic and grotesque collection of gesticulations and caricatures.

So, together with its original generic problems - the expression then (in 1987) of a real, pain-filled contemporary historical issue within an old-world musical form - Sarafina now sits in a more precarious position - somewhere between historical fact and historical fiction - a curiosity of a by-gone decade, and a living memento to an ongoing mythology of oppression. And it's teetering.

To survive as a contemporary statement of our times then, this vital piece of musical protest theatre - half-fiction and half-fact - must alter with the times - unless it is to be consigned to the same kind of sentimental storage rack as those accorded to an ancient artefact or bijoux from a bygone age.

And if it is to become another icon from an age of protest, then perhaps it must be allowed to die gracefully (only to be revived for theatre festivals after the new dispensation). Or perhaps it should continue to be exported to far off lands where the myth may continua. For here and for now though, the time has come to look for new myths and new creations for a new (chaotic, confused and even more desperate) cultural era.

kleinadvertensies

PERSOONLIK/PERSONAL

Die Takhare vir Vrede sê onthou julle nog die jaar 1092? Tien eeue draai nie sonder vreemde voorvalle nie.

Z: Ek is lustig, nat en koud. Kom lê by my.

CM: Sonder sedes, norme en die Calvinistiese fallus? RH.

Liesl: Die Prince van Pretoria se moer - die Koningin het arrivee Disneyland is nou beter as Stellenbosch en Swakopmund. Liefde, Robert.

Wilma B en Elsa K: Geniet julle VWB en die lang roomys - Lolie.

Awie: ek hou nou op soek na myself omdat dit voel asof ek straks nie bestaan nie - alle mense moes soos jy gewees het - J.

Brah Hoppie, my stil Dalton broers, Gus, Hoffies/organisers, dragons: ek mis julle baie, sien julle een van die dae - swerwerskind Wiekie van Pietersburg.

C.M. : gaan speel met jousef - R.H.

Elizabeth: Morals of geen morals, ek laaik jou nogsteeds MOERSE - LSD

Corné: jou K het een - liefde speen

Tuks Kuns en Kultuur - Ons wil net sê: Johannes Kerkorrel en Bloudruk maak hul opwagting op die kampus op 24 April 1992

VERBLYF/ACCOMMODATION

SUNNYSIDE - PRETORIA

Professional/post-graduate required to share flat. R350 per month. Phone (012) 343-8725 (after hours).

DIENSTE/SERVICES

MAKE UP/MARKET PARTIES HAPPENI

Strange guests. Happenings. Catering. Celebrities. Hosts. MC's and Strippers. Theme evenings. Musicians. Video projection/Karaoke. "Hollywood" Openings. Phone PARTY POLITICS (011) 614-9371

Aromatherapy

3-Day, countrywide Certificate Course. Learn the healing, gentle art of a full-body Lymphatic drainage massage. Cost R650. Contact Len Evans (011) 705-1138

Aromatherapy; Shiatsu (full body treatment); metamorphic foot, hand and head massage to restore equilibrium and assist with stress management. Telephone Paul (011) 642-0885

Reiki-treatment

Channeling healing energy to strengthen immune system, rejuvenate and revitalize. For a free introductory treatment contact Herman Coleman (011) 648-4136.

Redigering, proeflees, vertaal- & tikwerk op rekenaar - Bel Nico Roos by (021) 948-8456.

Let us help you with your washing & ironing. See Ethel, 7A Hendon Street, Yeoville (just after the Harrow Rd intersection). We are open 7 days a week, 7am to 7pm. Our prices are reasonable, our service is excellent - especially for single people.

FLOTATION TANK: relax body and mind in a warm peaceful zero-gravity environment. SHIATSU THERAPY - Japanese therapeutic system - improves health, by removing fatigue causing elements and stimulating the body's innate recuperative powers. Tel Jen (011) 435-7721.

TIK- EN VERTAALWERK

Bel Louise by (012) 46-6577.

DIENSPILIG ADVIESDIENS

Vir gratis en onafhanklike advies op enige navrae oor dienspilig, skakel: Durban - (031) 301-5663 Richard (w)
Pietermaritzburg - (0331) 944079 Mark (h)
Kaapstad - (021) 689-1194 (5:30nm tot 7:30nm)
Grahamstad - (0461) 26067 Rudi (h) of gaan na die Metodistekerk, Pritchardstraat 79 op Dinsdae vanaf 4:30nm tot 7:00nm.

VISUAL ART COURSES

Learning to see. Eye training to look at shape, form, colour, dimension translated into drawing, painting, sculpture and crafts. Classes available day and evenings for children and adults. Phone Maggie van Wezel at 614-7297 after 5pm.

EVENTS/GEBEURE

IRENE VILLAGE MARK

Smuts Huis-museum, Irene.
Is jy op soek na iets anders of voel jy lus om net in 'n rustige atmosfeer te kuier. Besoek ons die tweede Saterdag van elke maand vanaf 9vm - 2nm. Vir verdere besonderhede skakel (021) 667-1659.

UBUNTU COUNTRY MARKET

Every Saturday 9am - 3pm. Bio-dynamic & organic farm produce, as well as leading craftsmen exhibiting & selling wares. Live entertainment and good food - take the N4 Highway to Witbank and the Boschkop/Donkerhoek turnoff, or phone (012) 802-0733 for more information.

MARK/MARKET

PHAMBILI BOOKS:

Huge selection of Academic Titles

22 Plein Street

Tel: (011) 29-4944

WANTED: Second-hand, Left Wing Books in good condition. Phambili is buying

Open:

Mon-Fri 9h00-17h30

Saturday 9h00-13h00

Sundays 13h00-17h00.

F U T O N S

Genuine 100 percent pure cotton mattresses. Finest quality and SA Cotton Mark. Bases, side tables, screens, therapy pillows, and other accessories available from THE JUNGLE BOX (011) 487-3530

Om 'n advertensie op dié bladsy te plaas, bel vir **Louwrins Potgieter** by (011) 836-2151, stuur 'n faks na 838-5901 of skryf aan **Kleinadvertensies, Posbus 177, Newtown 2113.** Dit kos R16.50 vir 25 woorde of 'n gedeelte daarvan. Persoonlike advertensies korter as 25 woorde word gratis geplaas. Die spertyd is Dinsdagmiddag voor publikasie om 12 uur die middag.

Ons tyd het aangebreek

Die jaar 1988 was 'n donker een vir Suid-Afrika: vasgevang in die brutale bewind van PW Botha en 'n streng Noodtoestand. Op 4 November dié jaar het 'n nuwe publikasie die lig gesien wat dié nasionale swartgalligheid uitgelag en uitgedaag het: *Vrye Weekblad*, die eerste Afrikaanse koerant wat hom vir 'n volwaardige demokrasie en 'n oop, nie-rassige gemeenskap beywer het. ("Die Nuwe Stem vir 'n Nuwe Suid-Afrika", het ons ons self toe al genoem - meer as twee jaar voor die FW de Klerk-weergawe daarvan populêr geword het.)

Miskien was ons ons tyd 'n bietjie vooruit. Maar ons het bly vaskleef aan ons beginsels en ons reguit styl, en vandag kan ons met trots en met reg sê: Ons tyd het aangebreek.

Geen denkende Afrikaanssprekende - regs, links of op die draad - kan regtig meer sonder die prikkeling, inligting en vermaak van die nuwe *Vrye Weekblad* klaarkom nie.

En hier is nou 'n laaste geleentheid om dit goedkoop in die hande te kry, want ons verkoopprys styg binnekort.

Teken in op *Vrye Weekblad* vir net R110 per jaar, of probeer dit net vir ses maande teen R60 (BTW en aflewering ingesluit). Vul dié vorm vandag nog in en stuur met 'n tjek of poswissel aan:

VWB Verspreiding, Posbus 177, Newtown 2113

Naam.....

Adres.....

.....

..... Poskode.....

why you should invade another planet

DAVEY LEWIS' 1992 guide to a new age of discovery

FACED with a world recession, the intrepid explorer will have already noted the warning signs. The success of a new mission to the stars is eminent. Yes, its that time of the millennium folks, Earth's population is malnourished, dissatisfied and bored. Clearly something drastic needs to be done. Even the neighbours are entertaining disturbing thoughts of an anxiety-riddled future. The cold war may have ended but the New World Order is already foreclosing on its Coca Cola and MacDonalds promise. Its time to explore the new frontier.

Quietly allow yourself a moment to marvel at the coincidence 1992 brings us. Yes, the discovery of the "New World" by an inhabitant of the Old, that father of modern American travel, Christopher Columbus, is now prime time news. Unfortunately todays space-age bureaucrats are no different from the bureaucrats of the Spanish Inquisition. Innovation and expedition little more than broken promises in the NASA dream. Without taking a second breath, listen as you realise that technology has reached democratic proportions as predicted. Arch economic rivals of Yankee gee-wiz technology, Japan, enjoy a space program and even tin-pot nations like South Africa are dabbling with rocketry. It is time for you, dear explorer, to make use of all that cyberpunk junk.

SO WHICH PLANET shall it be? Preferably a celestial body within reach, not too far out there in the void. Your chosen planet should have vast mineral riches. Even better, a large indigenous population that could help with the labour that you wouldn't be able to take over. OK, I realise that nothing in our solar system fits this discription right now but aren't you just a little guilty of being over-cautious with space travel? Think where we would be if the "fall over the edge of the earth" mentality had prevailed in the 17th Century? Like primitive voyagers of old, our astronaut pioneers have been little more than a bunch of ninnies, sticking to the safe coast-like areas, afraid to venture further than the nearest TV camera. Reaching the moon was no big deal, more symbolic than anything else. Any simpleton can imagine a trip across a small river. Now what we need is something with guts. Sailing off in the modern equivalent of the Sante Maria, into the unknown astronomical ocean, Star Trek-like.

Once you've made the leap of faith necessary to renew your spirit of adventure, find yourself a patron. A modern Isabella. This might be a little tricky, so nerdy space adventurers need not apply. Try someone with political clout, even better, a royal pedigree, but remember, its financial backing that you're after. A blessing from the queen of England would be perfect, it certainly helped Sir Walter Raleigh, or perhaps the emperor of Japan now that he's a mortal. If all else fails try Barbara Bush, close associate of Winnie, who might put in a good word if you don't let on that its not Mexican aliens you want to fleece. Promise them the stars, you wouldn't have to lie about that, include some bilge about riches, fame and as a last resort, romantic interest.

ONCE YOU'VE RECEIVED your Swiss bank account number, find yourself a trusty spaceship. In this case you could probably buy a Soviet made Space Shuttle, the Buran, in exchange for a months supply of bread. Give your tin-can interplanetary capability. You could hustle some decommissioned MX missiles or perhaps an entirely new technology would be more romantic. Using a renewable fuel would calm any environmental considerations. So find an equivelant to the trade wind. Base your designs on Solar Sail technology or at a long shot use the unlimited supply of hot air churned out by second rate economists on the global economic malaise. Here contacts in the IMF would be useful, but you could try hanging out at any pay channel business talk show.

Whatever you do, have faith in it. A lesson from the late PT Barnham would be appropriate - aliens are suckers too! Getting hung-up on directions will only waste time. Remember it won't matter if you're out by a couple of light years because its not the science that you're after. Besides, if you strike it lucky, no one will care, but avoid at all costs naming the locals after the wrong planet.

ONCE YOU'VE DISCOVERED that distant alien shore and proverbial pot of gold, be sure to either make extraterrestrial friendship immediately or you might have to try out a spot of intimidation. Here it might help to cast yourself as a "god from the heavens". Read up on Hernando Cortez and a thorough knowledge of Machiavelli wouldn't do any harm. If things turn sour, rest assured that any psychotic aliens you encounter will undoubtedly have weak immune systems. HG Wells will vouch for this.

After handing over those trinkets to the aliens, (What! You mean you didn't know why Sandton City was an important stop on Earths evolutionary shopping list?) ruthlessly beat them into submission, by spreading the gospel of Codesa and the need for medical insurance. Ask to be taken to their leader then capture the unfortunate individual and return to Earth. This example of alien life and samples of untold wealth will come in handy when raising venture capital for a return colonisation tour.

Sell television rights to CNN before you go. Some more geographical advice: don't make the same mistake as Columbus and leave the naming of new colonies up to others. Name an entire galaxy after yourself like Walt Disney and then sell bumper stickers to the Japanese. Also remember to will the proceeds from a future tercentenary "New Galaxy" celebration year, to your corpse. You'll enjoy the profits from the sale of space junk memorabilia for years once you've unthawed from your cyrogenic funeral.

(Davey Lewis is a freelance writer from Cape Town and serves on the editorial collective of Kagenna)

gaan die keurders 'n rice op naas trek?

vra TIM SANDAM in dié week se Sportrubriek

NAAS BOTHA is 'n seker keuse vir die Springbok-rugbyspan wat later vanjaar teen die All Blacks en die Wallabies gaan speel - net soos Clive Rice 'n seker keuse vir ons Wêreldbeker-krieketspan was.

Nes Rice is Naas se loopbaan in beseringstyd. Verlede jaar was dit al duidelik dat die jare teen hom begin tel. Sy beste vertonings het ons aan die Naas van ouds herinner, maar sy af dae moes koue rillings langs Blou Bul-ondersteuners se ruggrate afgestuur het.

Boonop lyk dit of sy plek in die Bokspan vanjaar uit twee oorde bedreig gaan word.

Die dae van jong loskakels wat vergeefs probeer om klein Nasies te wees, is genadiglik verby; Jannie de Beer en Hennie le Roux is individualiste met die talent om internasionale rugby te speel - op hul eie manier.

Dit sou geen oordrywing wees nie om te sê die loskakel-posisie is dié een waarin Suid-Afrika die meeste diepte het.

Le Roux en De Beer het albei meer talent as die doodvervelige Grant Fox en Michael Lynagh, wat wêreldrugby die afgelope dekade oorheers het.

As Le Roux se insluiting in die junior Springbokspan aan die einde van verlede seisoen 'n aanduiding is, word hy hoër deur die nasionale keurders aangeslaan as De Beer.

Hy het vanjaar al 'n paar skitter-vertonings vir Transvaal gelewer, en kan moontlik nuwe slaankrag aan 'n Bok-agterlyn gee. 'n Loskakel wat reguit hardloop, se snellers druk drieë. Vra maar vir James Small.

Nietemin maak De Beer my baie meer opgewonde. Hy het alles: 'n Breekslag wat g'n duim vir Le Roux s'n tru staan nie, goeie verdediging en - vergewe my dié ketterry - 'n loskakel se grootste bate: 'n skoen wat vir niks skrik nie.

Le Roux sou beskryf kon word as 'n hardlopende loskakel wat kan skop; De Beer as 'n skoppende loskakel wat kan breek. Nie een sal sleg lyk in die Groen en Goud nie.

Maar as daar iemand is met die vermoë om persmanne hul woorde te laat sluk, is dit Naas. Vir al wat 'n mens weet, spoor die toetse wat wink hom weer tot sy ou hoogtes aan.

Naas op sy beste sal ons terugkeer tot toetsrugby baie vergemaklik. Maar moet hom in hemelsnaam nie om emosionele redes kies as daar beter jong spelers is nie.

Verdien die krieketkeurders krediet?

DIE NASIONALE krieketkeurders kan maar ophou om hulself op die skouer te klopp oor ons spannetjietjie die halfeindronde van die reeks om die Wêreldbeker gehaal het. Die span het so ver gekom ondanks hul foute.

As Mark Rushmere werklik beter as Jimmy Cook is, sou hy sekerlik meer wedstryde in die reeks gespeel het. En sou 'n alsydige speler soos Corrie van Zyl nie meer werd gewees het as Tertius Bosch of selfs Richard Snell nie?

Bosch is 'n skitterende skokbouler, maar die enkele wedstryd waarvoor hy gekies is, het nie sy insluiting regverdig nie.

Om alles te vererger, het die keurders geweier om die tekortkominge van die Wêreldbekerspan aan te spreek deur 'n onveranderde span vir die Windie-toer te kies.

Die groot probleem in Australasië was ons vyfde bouler.

Adrian Kuiper se twee paaltjies in een boulbeurt teen die Aussies was een van die toernooi se hoogtepunte uit Suid-Afrika se oogpunt. Maar dan was daar sy een en enigste boulbeurt teen Nieu-Seeland, waarvan 18 lopies geplunder is.

Die feit is, ons kan nie meer op hom reken nie.

Die oplossing? Corrie van Zyl ten koste van 'n spesialis-kolwer. Die man wat in die slag sou moes bly, is Hansie Cronjé. Hy is 'n uitstekende kolwer, maar op nommer sewe - waar Kepler hom om die een of ander duistere rede in 'n klompie wedstryde ingestuur het - kom hy nie tot sy reg nie.

Daar kon 'n groot slaner soos Van Zyl dalk selfs meer vir die span werd gewees het. En van Zyl kan regtig boul.

Na McMillan se besering kry Van Zyl nou wel sy kans, maar Suid-Afrika bly 'n bouler kort.

Kuiper kan self nie meer te gerus voel nie. Net sy reputasie hou hom in die span.

Bosch en Omar Henry was op die toer slagoffers van die gebrek aan alsydige spelers in die span.

Bosch sal altyd lopies afstaan, maar sy vermoë om vroeg in 'n beurt groot gate in sy teenstanders se top-orde te ruk, vergoed daarvoor. Op die lewendige Aussie-baanblaai kon hy straks amok gemaak het.

Richard Snell het 'n paar redelike wedstryde gehad, maar is ook 'n keer of wat liederlik gestraf. En hy kon, soos in Indië, nie paaltjies kry nie. Net die feit dat hy 'n bietjie kan kolf, het hom van 'n plek ten koste van Bosch of Henry verseker.

did you ever want to **CRY** fiction

The narrow tar road to Roossenekal crawls without punctuation through the yellows and ochre of the Transvaal plateau. Then, just as you begin to forget where you came from, a crossroads looms.

A left turn takes you to Tonteldoos, a right to Hartelus. Or perhaps it is the other way round, it does not matter. What matters is the windmill, standing in the veld somewhere to your right. Old and rusted now, it once belonged to Peet Janse.

At the time of the story Peet was forty-five. A solitary bachelor living with his eighty-year-old mother in the yellow sandstone house with the faded red tin roof his father had built after the Second Boer War. Rumour had it Peet shared his mother's bed too.

The only other female on the farm was their Sotho servant, Maria, herself deep in the seventies.

Nobody really knew why Peet never got married, but it was not surprising. He was a shy man that kept to himself, only coming to church for Nagmaal and confining his visits in town to the Koöperasie. A big, ruddy man, imposing in his khaki, he got his share of not-so-bashful looks, but none ever managed to catch his eyes.

As each generation of pretty young things left for the city in a flurry of dated new dresses, never to return, the widows would mutter "Ag shame" when yet another Nagmaal had passed without the reading of Peet Janse's banns. This was the only judgement ever passed until the terrible events of one winter.

It began the previous summer when Maria, whose knees finally gave in after years of polishing the yellowwood floor, retired and sent her niece, Liesbeth, as replacement.

Liesbeth was just sixteen, with high, round breasts and full, firm buttocks. She walked with the hip-swinging sauciness of a woman wearing ankle-bells.

Having been surrounded by the sagging flesh and wrinkled skin of old women for so long, Peet couldn't help relishing in the visual delights of this young creature.

He began to find excuses for being in the same room when Liesbeth was polishing the floors, so that he could satiate his eyes on the round oval of her behind, the pink soles of her delicate feet, the gleaming brown skin of her strong thighs. He started to neglect his farm and got indigestion from the endless cups of coffee he drank watching her in the kitchen.

How Liesbeth was affected by this, we do not know, but as the heat of summer grew, the erotic tension in the house reached fever pitch. Then, one oppressing afternoon, the dam burst.

Peet was sitting in the kitchen, legs thrown cowboy-style over the little blue bentwood chair, ostensibly sipping his coffee, watching Liesbeth kneading the dough rhythmically.

Outside huge cumulus clouds were building stormy cathedrals. Even the hadidas were silent. Liesbeth's round forehead was beaded with pinpricks of perspiration. The only sound in the room was the pounding of her hands as she worked the dough in the faded yellow mixing bowl. Left, right, left, right, left, right, fold.

Peet became almost hypnotized by the rhythm, letting the sensations spread from his groin to the sensitive tips of his fingers.

Liesbeth lazily lifted a hand to wipe away a fly on her forehead. Still almost in a trance, he observed the soft curve of her upper arm, the vulnerable inside of her wrists, slightly lighter than the rest of her dark body. He imagined the contrast of it against the parts of him that were as white as a Fries cow's milk. He saw the slight movement of her breast under the starched uniform and felt the sharp sweetness of it travel to the pit of his stomach.

At that moment the yellow kerchief fell from her head and, as she bent to retrieve it, he had the full view of two inviting breasts swinging free, their nipples hard and erect.

He took her there, on the green linoleum floor while Anna Janse was enjoying a peaceful afternoon nap. For a fluttering moment Liesbeth's flour-covered hands tried to resist, but then she gave in to the electric

release of all those warm days charged with erotic possibility.

Outside the storm broke with a thunderclap.

As autumn threw its first copper on the trees, Liesbeth could no longer hide the swelling of her body from the sharp old eyes of Anna Janse and all was revealed. The old woman was furious.

That evening she confronted Peet with the news of his immanent paternity. Under no circumstances would she tolerate a bastard of her unfaithful son to walk the earth.

It became a long evening of heated arguments and wounding accusations. For the first time in 45 years, mother and son were brutally honest with each other.

Eventually Anna proved to be the stronger and she convinced Peet there was only one possible course to follow. A devious plan was hatched.

The next morning they told the tearful Liesbeth the child would be accepted, but she must have proper medical care. Therefore they were sending her to the Molokeng Hospital. She was to leave that day, by train.

With the unquestioning acceptance born from generations of servitude, Liesbeth duly got on the train and that was the last her people ever saw of her.

About three months later old Anna woke up with the firm conviction that her end was near and called the dominee.

Whether it was jealousy and anger at her son's betrayal that prompted her, a conscience that was making her life hell, or just that in the face of death she wanted justice to be done so she could face her own judgement, we would never know. Lying on her dark oak bed under a starched crocheted cover, with the faded curtains drawn against the sun, camphor and lavender scented the air, Anna Jooste told Dominee Fouché about Liesbeth's fate and begged that justice be done.

The story, as revealed in court, was as follows:

The train that was to take Liesbeth to the mythical Malokong Hospital stopped at every little wayside station and at one of these Peet was waiting. Claiming that he wanted to drive her to the hospital himself, he told her to get on the back of his bakkie and gave her a can of Coke. Afterwards Peet maintained he saw her going into spasms in his rearview mirror. She was dead by the time he could stop and, scared of the repercussions, he drove into the veld and buried her.

Anna confessed before her death that she borrowed some strychnine from a neighbour and laced the Coke with it. Peet finally showed the police where he had buried Liesbeth's body and the autopsy revealed a large quantity of strychnine in the body.

Peet Janse was found guilty of first degree murder and sentenced to hang from his neck.

The autopsy also revealed that Liesbeth was not pregnant at the time of murder.

b
y
c
h
r
i
s
t
i
a
n
d
p
r
e
s
s
i
s

Pompeian Lady, 1988,
'n olieverfskildery
deur Christo Coetzee.

'n kunstenaar se kunstenaar

Danksy sy gedurige soeke na vernuwing, na 'n herdefiniëring van die aard van die skilderkuns, bly **Christo Coetzee** se werk 'n altyd boeiende en soms opwindende ervaring vir die aanskouer, sê **JOHANNES BRUWER**

'n Taamlieke omvattende beeld van wat die skilder Christo Coetzee, een van die hooffigure van die Suid-Afrikaanse beeldende kuns, sedert die vroeë jare tagtig tot vandag gedoen het, word gegee deur die oorsigtentoonstelling wat tot 10 April in die Intersaal in die ou Lettere-gebou by die Universiteit van Pretoria gehou word.

'n Mens kan Coetzee, nou in sy vroeë sestigerjare, 'n kunstenaar se kunstenaar noem. Hy is minder betrokke by die weerspieëling van 'n bepaalde samelewing as by l'art pour l'art. Naas die menslike figuur - veral die gesig - wat 'n deurlopende tema in sy werk vorm,

is sy ander hooftema die daad van skilder self. Danksy sy gedurige soeke na vernuwing, na 'n herdefiniëring van die aard van die skilderkuns, bly sy werk 'n altyd boeiende en soms opwindende ervaring vir die aanskouer.

Kop van 'n Egiptiese Vroue, 1988, 'n beeld in gemengde media (voor) met 'n ongetitelde werk in olievern en perspektief, 1988, as agtergrond. "As die kop 'n poging tot parodie is, is dit ongelukkig. 'n Mens kan nie kitsch deur middel van kitsch parodieer nie."

Anubis, 1987, olievern en perspektief.

Dink maar aan die keer in 1975 toe hy by sy tentoonstelling in Kaapstad ingestap en sy eie skilderye aan flarde gesny het. Dié impulsiewe daad het waarskynlik aan die een kant wel sy ego gestreel (dit het heelwat opspraak gewek, veral omdat sommige van die werke al verkoop was) - maar die intellektuele motivering wat hy vir dié optrede gegee het (dat dit nie net teen 'n oningeligte kunstpubliek gemik was nie, maar ook teen die "mak" aard van die werke self) was nietemin geregverdig.

VERAL VERFRISSEND was die manier waarop dit die burgerlike siening van die kunstwerk as 'n "voltooide produk", 'n verhandelbare "besitting", ondermyn het. Kan 'n mens werklik 'n kunstwerk as "voltooi" beskou en kan 'n kunstversamelaar die kunstwerk losmaak van enige verdere skeppende ingryping deur die kunstenaar deur dit te "koop"? Het die kunstenaar nie die reg om te eniger tyd sy skilderye van die verlede te wysig en te verander nie? Die besware watter dié uitgangspunte ingebring word, het meer met die kapitalisme (onder meer die konsep van "besitreg") te doen as met kuns of kreatiwiteit.

Die kunshandel vereis dat die

kunstprodukt 'n afgeronde "einde" bereik, dat die tydperk van skepping uiteindelik binne sekere grense moet "stol". Die skeppende kunstenaar, daarenteen, neig om grense te ontken en is bewus van die gedurige veranderlikheid van tyd en die subjektiewe skeppingsproses. (Anders sou kunstenaars immers nooit ontwikkel het nie.)

'n Uitloeiing van die kerf-episode - waarin "destruksie" eintlik neergekom het op herkonstruksie - was 'n reeks skilderye wat eers geskilder, dan in stroke opgesny en hersaamgestel is om 'n nuwe beeld te vorm. 'n Voorbeeld op die tentoonstelling is die ongetitelde skildery van 1984.

DEUR DIE OPKERF van sy skilderye het Coetzee egter ook, uit 'n suiwer formele oogpunt, die aandag gevestig op die verskillende maniere waarop dieselfde "ruimte" - die ruimte wat deur die grense van 'n skildery omraam word - gestruktureer kan word. Dié aspek word telkens in Coetzee se werk ondersoek, onder meer in werke soos die olievern-skilderye *The Couple* (no 8, 1987) en *Anubis* (no 9, 1987).

In dié en ander werke word die ruimtelike struktuur van die basis-skildery gewysig

en aangevul deur 'n tweede skildery op deursigtige perspektiefplaat wat daarvoor gesuperponeer is. Die lyne van die gesuperponeerde skildery wysig - en weerspreek soms - die buitelyne van die onderliggende figure. Die ruimtelike strakheid van die onderliggende skildery word daardeur op 'n oorspronklike manier dinamies verbreek en verlewendig, wat in 'n werk soos *The Couple* tot 'n lewenskragtige ruimtelike ekspressiwiteit lei.

Die superponering van 'n tweede struktuur wat die onderliggende beeld dinamies herstruktureer, gaan nie altyd met die gebruik van perspektiefplaat gepaard nie. Die skildery *Blue Boy* (no 18, 1988), waarin die onderliggende beeld van 'n jongeling wat sit en wyn drink andersins as 'n stukkie kitsch bauermalerei sou aandoen, verkry eweneens deur die wit buitelyne van 'n reusekop, wat regstreeks bo-oor die beeld geskilder is, 'n lewenskragtige diepte en emosionele trefkrag. ('n Jukstaponeering van verskillende ruimtelike oogpunte in dieselfde kunstwerk word ook gevind in Coetzee se telkens voortgesette spel met gevonde objekte, soos in *Fan*, 1991, waarin die fisieke drie-dimensionaliteit van die

skuimrubberbal en die plastiekwaaier illusionêr verenig word met die tweedimensionale skildervlak.)

'n Werk soos *Anubis* is egter minder geslaag en onderstreep verskeie swakhede wat van tyd tot tyd in Coetzee se werk na vore tree. Sy intelligensie en liefde vir filosofiese nadenke, byvoorbeeld, wat aan die positiewe kant aanleiding gee tot sy gedurige besinning oor die aard van die skilderkuns, verlei hom aan die negatiewe kant soms van 'n skildery 'n intellektuele traktaat te maak: om té droogweg met jou verstand te "praat", eerder as om sensueel te skilder en jou emosies te betrek.

DIE WISKUNDIGE FORMULES en mitologiese simbole wat in dié skildery (en verskeie dergelyke werke) as "verwysings" betrek word, het geen visuele of skilderkunstige seggenskap nie - 'n mens kan hulle alleen deur verbale kommunikasie ontrafel. 'n Mens kry die indruk dat Coetzee die skilderkuns en die kunstenaar soms oormatig "mistifiseer"; dat hy die klem lê op die "verhewe" filosofie, eerder as die aardse kuns.

Dié neiging tot 'n intellektuele eerder as 'n emosionele aanslag veroorsaak ook dat

LINKS:

Head Picasso ... een van die reeks kop-studies in gemengde media op papier wat Coetzee die laaste paar jaar geskep het. Die superponering van beeld op beeld word hier op 'n ander manier benader as in die perspektiewerke.

ONDER:

'n Ongetitelde olieverskildery van 1989. Die wit lyne verbreek die buitelyne van die kop om 'n groter ruimtelike ekspressiwiteit te bereik.

van Coetzee se werke - byvoorbeeld die olieverskilderye *Naomi* (no 15, 1988), *Head Ulysses* (no 58, 1985) en *Bruild* (no 5, 1991) - in 'n leë, gevoellose dekoratieweital verval. Die beskilderde beeldhouwerk *Kop van 'n Egiptiese Vrou* (no 61a, 1988) verval - wat ook al die intellektuele betekenis daarvan kan wees - by gebrek aan 'n selfstandige beeldende seggenskap selfs in ongebreidelde kitsch. (As dit 'n poging tot parodie is, is dit ongelukkig. 'n Mens kan nie kitsch deur middel van kitsch parodieer nie.)

'n Neiging tot formele swierigheid (in aansluiting by Coetzee se verwysings na die Barok) sonder dat die formele versiering deur 'n emosionele betrokkenheid onderskraag word, kortwiek ook werke soos die ongetitelde groot skildery van 1987 (no 53), wat die indruk van 'n Bacchanale wêk, maar min uitbundigheid of selfs losbandigheid oordra, en die karikatuuragtige *Philosopher*, (no 48, 1991).

HEERLIK, DAARENTEEN, is die reeks baie sensuele werke in gemengde media op papier waarin Coetzee die laaste paar jaar gekonsentreer het op die menslike kop.

Al dra sommige - soos *Head, Mark* (no 38, 1988) met sy plesierige strook swart pels vir hare - 'n individu se naam, is dié gesigte benader as "universele" gesigte waarin elke aanskouer sy eie weerspieël kan sien. Hulle beklemtoon nie die fisiese gelaatstrekke van bepaalde enkelinge nie, maar gebruik die gesig eerder as snelskrif-teken van 'n introspektiewe, onpeilbare gemoedstoestand. 'n Peinsende stilte, eerder as uitgesproke emosies, kenmerk dié gesigte.

Ook in dié koppe herondersoek Coetzee gedurig die formele aspekte van visuele taal - die verbrekking van buitelyne en die superponering van beelde in *The Couple* word byvoorbeeld in *Red Head* (no 43) weerspieël, maar op 'n heeltemal ander manier. Maar die formele aspekte word nie aan die aanskouer opgedring nie: 'n gevoelige emosionaliteit word deurentyd behou deur die vereenvoudigde, maar fyn gespanne lyne.

Dié gesigte op papier, gestroop van alle ornamentasie en oordadigheid, is die werk van 'n ware meester en van Coetzee se menslikste stukke nog.

* Dis jammer dat die werke op dié boeiende en belangrike tentoonstelling nie met inligting toegelig word nie - selfs net 'n paar tersaaklike besonderhede sou al help, veral vir die studente wat inloer. Hoewel die werke genommer is, is byvoorbeeld geen katalogus aan die besoeker beskikbaar nie. (Ek was gelukkig dat een van die organiseerders ná 'n uurtoevallig opgedaag het en die enkele katalogus wat in haar kantoor opgesluit was 'n rukkie aan my kon leen.) Bel ook maar gerus voor jy gaan (012) 420-2977, want met my eerste besoek het ek die middag te staan gekom voor 'n dooimansdeur met 'n briefie daarop: "weens onvoorsiene omstandighede". Die tentoonstelling is weksdae van 9vm tot 4nm te sien.

market theatre

8 3 2 - 1 6 4 1

NEDBANK presents

SARAFINA met Anant Singh en Videovision
Die finale SA-weergawe opgevoer deur Mannie Manim en Mbongeni Ngema se Committed Artists
Mon-Fri; 8nm Sa 5.45nm & 9.15nm

UPSTAIRS AT THE MARKET NIGHT SKY

With Kate Edwards, Graham Hopkins, Russel Savadier, Charlotte Butler, Warrick Grier, Cheryl Gow
By Susan Yankowitz
Directed by Janice Honeyman
Mo - Fri 8.15pm, Sa 6.15pm & 9.15pm

THE LAAGER

ITALIAN TRADE FAIR - Italian craftsmen will be presenting a selection of objects representing the different regions of Italy

Kippies at the MARKET
JAHNITO

MARKET GALLERIES

Kunstenaars op DTP van 15 Maart

VLOOIMARK - Die oorspronklike een elke Saterdag-oggend

orkney se flair vir die komiese alledaagse

OUBOET koop vir hom 'n "besigheid": GT Take Aways, waar hy hotdogs, boereworsrolls, pap, sosaties, cooldrinks en salted peanuts wil verkoop - peanuts omdat dit die mense dors sal maak en meer drinkgoed sal laat koop. Ouboet is nervous voor die opening van sy groot besigheid. Al die spaargeld vir Yollie se nuwe freezer is daarin...

Hierna ontvou egter 'n storie wat nie Ouboet, die res van die Van Tonder-gesin óf die TV-kyker sou kon uitdink nie: dis die verhaal van Ouma Gous wat Ouboet help hotdogs verkoop, die spietkop, die bol pap, die trigger-happy security guard en 'n verdwaasde skare wat skielik besef dit reën hotdogs... *Orkneysnork nte* het al sy juwele gehad. Maar dié episode in die derde reeks wat oor twee weke begin, is sonder weerga. Soos Frank Opperman, wat die dom, maar dierbare Ouboet speel, sê: "Ek weet nie wat Willie Estherhuizen drink of rook nie, maar hy's briljant."

Miskien sou 'n beter omskrywing van Willie se besondere talent chutzpah wees: die vermoë om, kom wat wil, te doen waarin jy glo. *Orkney* was iets waarin Willie van die begin af geglo het: 'n komediereeks vir die doodgewone Afrikaner, geskryf in die (meestal ongrammatikale, gemengde) taal wat die doodgewone Afrikaner praat, wat handel oor situasies wat die doodgewone Afrikaner sal herken en snaaks vind. Sy maatstaf? As iets vir jou snaaks is, skryf jy dit so - al slaan die helfte van die Afrikaanse establishment op hul rûe neer.

Willie se geloof was aanvanklik nie genoeg nie. Die SAUK het bra langtand gebyt aan die eerste *Orkney*. Keurpaneel is saamgestel. Sulke gemengde taal? Maar soos die eerste reeks al vinniger teen die gewildheidsleer uitgeklim het, dit die middelpunt geword het van hewige polemieke en besprekings oor hoe die gewone Afrikaanse spreektaal dan lyk, en *Orkney* ere-burgerskap aan die spelers toegeken het, was daar geen keer meer aan die SAUK-base se geesdrif nie. 'n Wenner bly 'n wenner. Reeks 2 is aangevra, in spitsyd geskeduleer en uitgesaai, reeks 3 is voltooi en begin volgende Dinsdagaand, en nou word selfs gepraat van 'n moontlike vierde *Orkney*.

Dis inderdaad so dat *Orkney* se taal by tye die meer verfynde oor laat tuit. Maar die vorige twee reekse is gered deur die spontaneïteit waarmee dié lappies-Afrikaans gebruik is. Die gewone man sê nou een maal nie roosterbrood en skyfies nie. En moedswilligheid is hoeka inherent aan die aard van die situasiekomedie. (Kyk maar na waarmee weggekomp word in *The Golden Girls*!)

WAAR DIE GEVAARLIGGIES vir die skrywer egter moet begin flikker, is wanneer Engelse woorde doelbewus in-geforseer

word om op 'n amper kunsmatige manier 'n situasie meer ontspannende laat voorkom. En in die jongste reeks is daar oomblikke waar 'n mens wonder of mense regtig so praat. Dit kan *Orkney* se doodskoot beteken, want geforseerdheid - op watter vlak ook al - is waarskynlik die enkele grootste rede hoekom bykans ál die Afrikaanse situasiekomedies tot dusver in die stof gebyt het.

Nogtans is dit moeilik om te dink dat *Orkney* nie sal werk nie. Willie het die wonderlike gawe om karakters te skep wat amper teen 'n mens se sin onder jou vel kruip. Kyk maar na Ouboet. Dom tot amper sertifiseerbaar onnosel en vir baie kykers aanvanklik onaanvaarbaar as deel van 'n gesin wat tog taamlik intelligent voorkom. Maar Frank Opperman speel die rol so deksels goed dat 'n mens besef hoekom Ouboet daar is. Vir sy vermaaklikheidswaarde. Ouboet mag dom en naïef wees, maar Frank se deadpan gesig kan 'n hele storie met net 'n paar woorde vertel en só snaaks soos nie een van die ander karakters met hulle dikwels oorspeelde manerismes kan nie.

Dieselfde geld Zack du Plessis met sy rubbergesig, wat met net die lig van sy wenkbroue verklap dat hy sy kolhou vir etlike ure saam met die manne op die negentiende putjie gevier het.

Dié minlike karakters en Willie se flair om die alledaagse bestaan in 'n nimmer-eindigende komedie te omskep, maak van *Orkney* 'n onmiskenbare wenner. En welkome ontvlugting in 'n tyd waarin verandering, onvoorspelbaarheid en ontwrigting die wagwoord is.

krieket dinsdag regstreks op TV1

Die eerste episode van *Orkney* was aanvanklik vir eerskomende Dinsdagaand geskeduleer, maar ná die besluit om die eerste een-dag internasionale krieketwedstryd tussen Suid-Afrika en die Wes-Indiese Eilande Dinsdag regstreks op TV1 uit te saai, begin die reeks 'n week later.

Die uitsending van die wedstryd, wat op Kingston in Jamaica gespeel word, begin om 4.30nm, word om 6nm onderbreek vir 'n kort nuusuitsending, om 6.07nm hervat en om 8.15nm tot 9nm vir die hoofnuus onderbreek. Daarna duur die uitsending tot aan die einde van die wedstryd. Programme wat wegval en die volgende week herskeduleer word, is *Santa Barbara*, *Rustelose Jare*, 6 op 1, *Alf II*, *Orkney*, *Agenda* en *Rescue 911*.

M-Net se egoli vol passie en intrige

Die groot nuus van die week op M-Net is natuurlik die begin van Suid-Afrika se eerste plaaslike middag-soap - of soos M-Net dit noem, tele-vervolgverhaal, Maandagmiddag (Stigtingsdag) om 5nm

Frank Opperman

net vóór *Loving*. En al die tekens is daar dat die reeks 'n reuse-sukses sal wees. Soos iemand by die kort persvoorskou opgemerk het: daar was net een oorspronklike opmerking en hy hoop dit word uitgeredigeer vóór uitsending. Oorspronklikheid is taboe vir dié genre...

Interessant is dat Franz Marx, skepper en vervaardiger van *Egoli*, al gespeel het met van die storie-idees lank voordat M-Net hom genader het; trouens, hy wou 'n rolprent van een van die stories maak. Ook het hy jare gelede aan die SAUK genoem 'n daaglikse vervolghverhaal behoort op TV1 gewys te word, maar dit was "voordat die tyd daarvoor ryp was".

Egoli verteenwoordig vir Franz 'n hele nuwe konsep van draaiboek-skryf. Dit is onmoontlik vir een skrywer om jaarlikse 260 episodes te lewer, sê hy. Daarom moes 'n paneel saamgestel word met hom

as die hoofskrywer. *Egoli* het begin met vier, maar meer skrywers later is 'n moontlikheid.

Ook vir die toneelwêreld beteken *Egoli* 'n heel nuwe ervaring. Vir die eerste keer sal Suid-Afrikaanse akteurs gewoon moet raak aan 'n kontrak vir een rol wat jare kan duur, aan die intieme saam-leef met mede-akteurs dag ná dag, maand ná maand, (jaar ná jaar?), en aan die regime van 'n nuwe episode wat elke dag geskiet word - soos nou die geval met *Egoli* is.

Daar is ook die gevaar van stereotipering. Sal relatiewe nuwelinge soos Chantelle Stander en Illse Roos ná *Egoli* in 'n ander rol aanvaar of geglo word? Sal Christine Basson ná *Agter elke man* of *Egoli* ooit weer as iets anders gesien kan word as die lydende huisvrouw? Ons sal maar moet sien.

ander hoogtepunte

- Die begin van *MacGyver* vanaand om 7nm op TV1, 'n standaard-wenresep met Richard Dean Anderson as die ondernemende amateur-speurder met die flink hande en alom-teenwoordige Switserse mes;
- Kideo elke Maandag tot Vrydag om 11vm op CCV en om 2nm op TSS, 'n reeks vir die voorskoolse kind soos deur Louise Smit uitgedink en vervaardig, met die klem op vermaak en opvoeding;
- *Heidi* (die flik) Sondagmiddag om 3nm op TV1, met Eva Maria Singhammer as die Alpe-dogtertjie;
- *The Grammys Legends Show* Maandagaand om 7nm op M-Net, met legendes in aksie soos Aretha Franklin, Billy Joel en Quincy Jones; en
- Die begin van 'n nuwe mini-reeks, *Rose against the Odds*, Dinsdagaand om 7nm op M-Net, die verhaal van Australië se legendariese bruin bokser, Lionel Rose. Die hoofrolle word gespeel deur Paul Williams, Telly Savalas en Tsurutaro Kataoka

oscar bashing

memo to the academy on its 64th birthday:

retire or reform

Oscar fever gripped the world this week. But lending a touch of cynicism to the broohah was *Rolling Stone's* Peter Travers

Anthony Hopkins and Jodie Foster - this year's winners of the Best Actor and Best Actress Oscar awards.

THE Oscar telecast on March 30th is an occasion to dis the Academy of Motion Picture Arts and Sciences for 64 years of consistent obtuseness. Though it's probably just a nasty rumor that the median age of the academy's 4 993 voting members is also 64, the membership's racist, sexist, elitist and resolutely old-fart mentality is self-evident. Only one woman director (Lina Wertmuller) has ever been nominated, only one black actor (Sidney Poitier) has won for a leading role, and no independent film has won Best Picture. The academy's exclusionist practices have become embarrassing. *Dances With Wolves*, *Driving Miss Daisy* and *Rain Man* win Best Picture Oscars while *Do the Right Thing*, *Drugstore Cowboy* and *Blue Velvet* are not even nominated. Why not just ignore the fossilized academy? Because Oscar nominations get a boost at the box office, prosper on video and win their creators other jobs; the more progressive rejects might as well be wearing toe tags. The time for an overhaul of voting procedures is now.

IT'S IRONIC THAT the outcry over this year's nominations centers on Oscar's commendable snub of Barbra Streisand. How gratifying to think that the academy overlooked her because her direction of the lachrymose *Prince of Tides* was as grating as her fingernails, er, performance. But the seven nominations for *Tides*, including one for Best Picture, indicate that the academy boy's club is once again feeling its manhood squeezed. More disturbing is the omission of Agnieszka Holland (*Europa, Europa*), Martha Coolidge (*Rambling Rose*)

and Jane Campion (*An Angel at My Table*), gifted women directors working outside the studio system.

As things stand, promotion decides who gets nominated. Disney littered the trade papers with ads to get a well-deserved Best Picture nomination for the animated *Beauty and the Beast*; the release of *The Silence of the Lambs* on video helped keep Jonathan Demme's stunning thriller in voters' minds. Streisand overcame her reclusiveness to launch a blitz of *Tides*, and Warren Beatty, a bigger press hater than Streisand, topped her on the chat-show circuit ("Warren and Annette talk about the baby on tomorrow's *Today*"), helping the stylish *Bugsy* win ten nominations (the year's record). But even Beatty took a back seat to Oliver "Free The Files" Stone, who did every show but *Sesame Street* to sell his compromised *JFK* as the hottest crusade for truth since Geraldo opened the Capone vaults on TV.

GRANDSTANDING LIKE Stone's often hits home with the academy, which likes to reward movies with important subjects because then it seems important too. Never mind that Martin Scorsese's *Cape Fear*, Joel Coen's *Barton Fink* and David Cronenberg's *Naked Lunch* were more effective cinema. Never mind that such independents as Gus Van Sant's *My Own Private Idaho* (with the superb River Phoenix), Mike Leigh's *Life Is Sweet* and Jennie Livingstone's *Paris Is Burning* were left to languish for lack of big-studio backing.

Oscar defenders point to the academy's nominations of *Boyz n the Hood's* John Singleton - at 24, the youngest Best Direc-

tor nominee, as well as the first black one. But the gesture smacks of tokenism. *Boyz* wasn't nominated as Best Picture, and Larry Fishburne, Ice Cube and Cuba Gooding Jr. didn't make it in the acting categories. In fact, Oscar found no room for a single black actor in the twenty acting slots, not even Samuel Jackson, whose *Jungle Fever* performance won him prizes at Cannes and from the New York Film Critics Circle.

Clearly, the academy needs to open its shop to more women, more minorities, more independent artists and especially more voters whose idea of innovation

doesn't stop with the advent of sound.

THEN WE MIGHT see a Best Actress nod for Jane Horrocks's nuanced portrayal in *Life Is Sweet* instead of Bette Midler's star turn in *For The Boys*; a Best Screenplay spot for the inventive *Naked Lunch* instead of the indigestible *Fried Green Tomatoes*; a Best Song nomination for one of Stevie Wonder's exciting varied songs from *Jungle Fever* instead of Bryan Adams's insipid ballad from *Robin Hood*. Oscar doesn't need to blow out the candles on March 30th; he needs to blow away the cobwebs and win a stake in the future.

CONGRESS OF SOUTH AFRICAN WRITERS (COSAW)

is a non-racial, non-sexist organisation for all writers. It works at promoting literature and writing in all its forms.

NATIONAL PROJECTS CO-ORDINATOR:

COSAW invites experienced applicants whose general responsibility would include:

- * Overall co-ordinating, implementing, supervising and documentation of all aspects of projects nationally and in the regions.
- * Promoting COSAW projects and networking with other community based organisations.
- * Organising seminars, workshops, conferences and meetings.
- * Problem solving and taking strategic initiatives.
- * Communication with founders.

APPLICANTS FOR THE POST MUST HAVE:

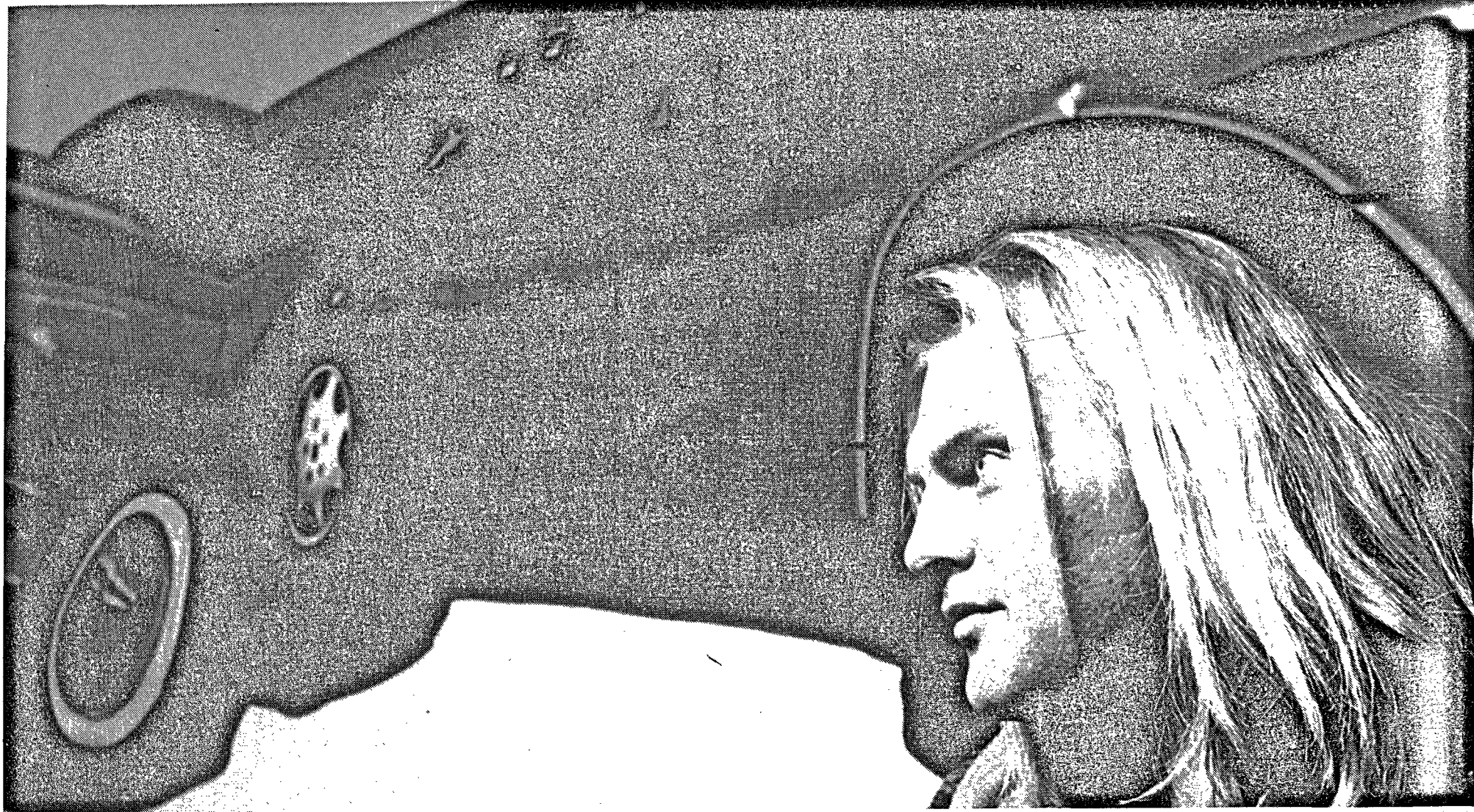
- * Public relations, research, planning, project management, organisational, administrative and marketing skills.
- * Proficiency in at least one African language.
- * Strong interest in literature.
- * Clear commitment to community-based work.
- * Ability to work creatively and effectively with people.
- * Willingness to travel and work irregular hours.
- * A valid driver's licence.

Closing date for applications: 30 April 1992.

Please send applications, CV's, two references to:

The General Secretary, Congress Of South African Writers, PO Box 421007, Fordsburg 2033.

Tel: (011) 833-2530/1/3 Fax: (011) 833-2532

(Foto: Andrew Bannister/Southlight)

my image

is soms belangriker as my talent

Steve Hofmeyr is merkwaardig cool, jhonnk en jhikkerig. Hy dra skoene sonder sokkies, lyk permanent of hy pas klaar geswem het, jol graag, eet Cream Caramels en Whispers, hou op die eilande vakansie, hou partie soos enige ander ou en het derduisende swetende tienerjarige bewonderaars. **PEARLIE JOUBERT** ontdek dat hy dit maar tough vind in die trenches

Dink jy jy is mooi? Hoekom kry jy ongeveer 1 500 briewe per maand van bewonderaars?
Sjoe. Man. Dit is alles seker maar die image - 27 jaar oud en ek sing en dra geskeurde klere en so aan. Ek weet nie. Ek is eerlik. Ek wil erkenning hê vir my talent. Ek is nie 'n model nie. Ek speel toneel en perform. Ek is daar vir die musiek.

Jy is 27, ongetroud en is die objek van duisende tieners en studente se seksuele fantasieë. Is dit lekker?

Daar is hierdie kroniese konflik oor hoe lekker dit aan die een kant is en dan wat ek aan die ander kant daaraan moet doen. Die meisietjies wat my posters teen hul deure opplak - dis baie nice. My image, het ek gesien, is soms baie belangriker as my talent.

Is jy 'n macho?
Hoe is 'n macho?

Iemand wat in fone hyg: I'm your worst nightmare. Groot biceps en girls en bier en

so aan - 'n macho. Is jy een?

... nee. Ek is sensitief. Ek dink kunstenaars is almal te sensitief om macho te wees. Ek soek erkenning en ek hou daarvan, maar ek's nie 'n luidrugtige ou nie. Ek wil goed wees in my werk. Die gehyg en sweet en macho-goed is deel daarvan, maar dis oor my werk. Ek hou van rustige liefdesliedjies komponeer in my kamer met blommietjies in die tuin.

Wat is jou image?

Man, ek's Steve - ek sal nie weird klere dra en so aan nie. Ek dra my eie jeans en denim en leerbaadjies en so aan. Dit is ekke, jy weet. Ek is mal oor Elvis - hy het ook nie geweet wat hy doen wat hom gewild maak nie. Hy het net geweet dat dit reg is. Wat ek op die verhoog is, is maar net 'n extension van wat ek altyd is.

Hoekom het jy jou broek al op die verhoog afgetrek? Dink jy jy het 'n mooi...

Ek het dit gedoen as deel van die show. Ek wou vir die gehoor wys hoe chaoties dit

soms agter die verhoog kort voor 'n vertoning gaan. Toe hardloop ek op en trek my broek uit - nie my onderbroek nie - en trek 'n ander broek aan en hardloop en begin sing. Dit was 'n grap en ek doen dit nie meer nie.

Geniet jy al die gewildheid en gillende melsies?

Dit inhibeer my. Ek is 'n gewone ou. Ek hou partie soos elke ander ou. Ek hou van jol en disco's toe gaan, maar ek doen dit nie meer juis nie omdat ek nie altyd van die aandag hou nie. Om uit te gaan, is nie meer ontspanning vir my nie. Daarom bly ek maar liewer by die huis. Ek vra nie om die aandag nie - daarvan kry ek genoeg. Maar as ek uitgaan, is daar altyd die een of ander insident van iemand wat kom kak maak of vir my iets kom tune. Ek hou nie daarvan nie.

Wat doen jy met sulke mense? Donder jy soms iemand?

Nee. Ek is 'n pasifis. Of nee wag. Ek hét al

en sál iemand donder wat aanhou. Mense wat reguit na my kom en iets sê of vra, is OK - maar hulle moenie van agter uit die hoeke skree op my nie. Ek laaik dit nie. Ek stap nooit sonder 'n mes rond nie. Jel, dit klink rof, maar ek het al baie moeilikheid gehad. Daar het al een oggend drie-uur 'n dronk vrou by my huis ingekom en sy wou partie. Ek het al moes wegjaag in my kar van mense wat my herken en my agtervolg. Ek stap nie meer en windowshopping doen nie. In supermarkte het ek al gesien dat 'n vrou alles koop wat ek koop - selfs dieselfde soort toilet papier. Jy weet, in Amerika stuur jy iemand om jou shopping vir jou te gaan doen. Hier staan ek self in die Checkers-ry en dis nie nice nie. Dit raak te erg.

Jy het pas nog 'n film voltooi en het jou debuut in Agter Elke Mangemaak. Hoe het jy in toneelspel beland?

Ek het drama geswot in Pretoria en toe sien Frans Marx my raak in Kampus. Ek het baie mense só ontmoet en het toe 'n rol in Agter

Elke Man gekry. Ek was mos ou Bruce - die baddie. Ek het nog baie min geweet en soms dink ek dat ek dit bietjie opgedonder het. Die film wat ons pas klaargemaak het, *No Hero (Maar Ook Nie Engeltjies Nie)* gaan oor 'n rock-musikant wat op 'n Cupid-date uitgaan en so aan. Die klankbaan van die film het ek onder andere self geskryf en dit sal ook my vierde plaat wees. In *No Hero* speel ek sommer maar net myself.

Jy het persoonlik vyf Inbel-lyne. Op een van dié lyne sê jy jy hou van toneelspel omdat jy ander karakters kan speel want jy verstaan nie altyd jou eie karakter nie en omdat jy jousef somms verveel...

Ek speel 23 uit 30 dae toneel in al die konserte wat ek oral hou. In my musiekkonserte vind ek 'n uitlaatklep vir al my acting desires. Daar is harde oomblikke vol heavy rock en heavy harmonies en distortion pedals en rookbomme en ook stil diep oomblikke - dis 'n outlet vir al die drama in my. Eers wou ek act en toneelspel juis vir dié behoefte, maar nou kan ek dit alles in my musiek doen. As ek by die huis is, is ek ek. Dan luister ek na heavy metal music en ek kuier saam met my honde en so aan. Dit is ek. Dan relax ek en hoef niks te bewys nie. Ek is nie die hey, lekka Bruce tipe ou nie.

Hoekom skryf en sing jy ... dit wat jy sing en skryf? Jou musiek is al verskeie name genoem - kitsch ook.

Man van daai eerste goed wat opgeneem is, het ek al geskryf toe ek so 14, 15 jaar oud was. Ek kan nie die intellektuele goed skryf wat byvoorbeeld Coenie De Villiers skryf en sing nie. Ek is nie deel van die alternatiewes nie. Ek skryf en sing die goed waarvan ek hou en wat ek kan doen. Die alternatiewe ouens sê dat ons compromise... nou ja, dit is wat hulle dink. Ek het my musiek en ek sing dit en my plate verkoop en dit is my luck. Ek is hier vir die musiek. Ek laaik nie mense af nie.

Is jy ryk?

Ek het geld, maar ek dink nie ek is ryk nie. In elk geval, as ek arm was, sou ek dit nooit sê nie. Ek dink nie kunstenaars behoort te kla nie. Ek is baie sleg met geld. Ek het 'n Cadillac by my pa geërf en ek het 'n motorfiets en 'n skoolbus en 'n Audi en nog 'n kar en as ek 'n kar sien waarvan ek hou, dan wil ek dit koop. Ek kan, maar ek is beslis nie ryk soos byvoorbeeld Paul McCartney nie. Ek het die skoolbus gekoop nadat ek *Summer Holiday* gesien het. Ek kan die ding nie eintlik self gebruik nie. Maar ek het die meeste van die geld wat ek tot dusver gemaak het, teruggesit in my beroep.

Hou jy van toer? Hou jy van al daal dorples waar jy gaan optree?

Ja. Ek is mal daarvoor. Dit is heerlik. Ek verkies nie die klein dorpie nie. Soms loer ek deur die gordyn en dan sien ek klomp tannies en ooms en ons verander dan so bietjie aan die vertoning en soms staan die tieners daar en lank voor die vertoning kan mens al sien dat hulle wil jol en dan begin ons met die distortion pedals en die rookbomme en so aan. Ek hou daarvan. Ek word soms verras deur dié plekkies - ek het gedink Springbok is die gatkant van die wêreld, maar toe is dit 'n baie nice plek en Sweise Renecke, het ek uitgevind, is beslis my nuwe gatkant van die wêreld. Daar was hulle baie bekommerd oor ek dalk mag vloek op die verhoog, oor my stukkende klere, oor die buite-egtelike kind wat ek het en so aan.

Hoekom het jy nie getrou met die ma van jul kind wat nou al vier jaar oud is nie? Wil jy

eendag die trou-kindere-huis-ding doen?

Man, ons was stout studente. Dit het gebeur. Ons is nie getroud nie en is vandag drie baie gelukkiger individue as wat ons sou gewees het indien ons wel getrou het. Ek glo anyway nie dat mense net oor daardie redes moet trou nie. Trou is nie vir my die volgende stap nie. Mense moet bymekaar wees omdat hulle wil - kontrakte en 'n huweliksertifikaat gaan nie maak dat mense by mekaar bly nie.

Dit lyk, volgens jou Inbel-lyne, asof jy baie betrokke is by dwelmiddels - die bekamping van verslawing en gebruik en so aan. Hoekom? Is jy 'n ex-druggie?

Nee. Dit het taamlik toevallig gebeur - ek het agtergekom dat die kinders meer na my luister as na hul ouers en onderwysers... seker maar omdat die kinders kan relate tot my. Ek dra klere soos hulle en hulle luister na my musiek. Ek het op dramaskool, soos al die ander outrageous studente wat saam met my geswot het, ook eenmaal of so probeer en nie van dwelms gehou nie. Mense dink altyd, omdat my hare lank is en ek geskeurde klere dra, dat ek dwelms gebruik. Dit is nonsens.

Jy praat, ook op jou Inbel-lyne, van al die mool girls in Suid-Afrika. Praat jy altyd van girls - verwys jy na tieners of is alle vroue girls?

Bedoel jy nou feministies? Nee man. Soms praat ek van girls sommer so in die Bruce-vibe, jy weet. (Bruce was die karakter wat hy in *Agter Elke Man* vertolk het). Ek het eintlik nog nie so opgelet nie. Ek dink tog dat ek sensitief is vir sulke goeters.

Op jou Inbel-lyne hoor ek ook dat jou hulswerker vir jou baas sê...

Man jy weet... dit is darem belaglik. Ons probeer maar net die realiteit weerspieël. Dit is so 'n klein ding en dit is 'n totale weerspieëling van die realiteit. Ek het nog net die Nuwe Suid-Afrika in Johannesburg gesien. Ek het gelees dat VWB geskryf het oor my bediende vir my baas sê. Ek lees alle tydskrifte en koerante - joernaliste kan dus nie sommer kak oor my skryf nie. Dit bereik my altyd - of hulle kan, maar ek sal daarvan weet. Dit maak my de moer in as mense so te kere gaan oor só iets. Dit is mos die realiteit dat mense so praat!

Daar was 'n jaar of wat gelede groot drama omdat jy blykbaar anti-moffie grapples op die verhoog vertel. Is jy homofobes?

Nee, jirre glad nie. Ek het dan drama geswot en al daai. Ek is altyd een wat sê: Never judge a book by its cover. Moffies én straights wat dink dat homoseksualiteit aanvaarbaar en normaal vir almal is, is dom moffies. Nataniël is 'n slim moffie - hy kan spot en lag daarvoor. Gays pla my glad nie. Ek gee nie om wát mense is, sê en doen nie.

Wil jy eendag as jy oud en lelik of selfs dood is, onthou word as 'n soort legende?

Ja. Fullstop. Ek wil Jack Lemmon en Frank Sinatra wees. Ek sal dit laaik as hulle sulke tributes vir my doen - nogal jammer dat ek dalk al dood sal wees en nie daar om bietjie van die vrugte te proe nie (nudge nudge wink wink).

Dink jy jy sal dit oorsee kan maak?

Ek sal self moet gaan kyk. My drive is in groot mate erkenning. Plaaslike erkenning is lekker. Nasionale erkenning is bemoers en internasionale erkenning moet seker orgasmies wees. Ek sal nog eendag gaan probeer - nie nou al nie.

Jy het geweler om saam met ander kunstenaars die Ja-stem in die referendum

te ondersteun. Hoekom? Is jy regs?

Nee, ek het net nie die ja-stem in die openbaar ondersteun nie omdat ek glo dat dit 'n persoonlike en privaat saak is. Daai mense wat hul gesinne skiet en vroue verkrag en kinders aanrand by die huis en dan in die openbare lewe so aangaan oor demokrasie en die nuwe Suid-Afrika, gee my 'n pyn in die gat. Ek glo dat mens jou huis agtermekaar moet kry en dan begin werk aan die goed daarbuite. Ek het 'n ekonomiese besluit geneem. Ek skaar my nie by die een of ander groep en sny my beroep se keel in die proses af nie.

Is jou gehoor dus hoofsaaklik regs? As 'n kunstenaar én 'n gewilde een daarby, het jy tog sekerlik 'n openbare plig ook...

Dies wat altyd die politiek oral insleep, moet geklap word. Ek glo in die linkse én die regse argumente. Albei kante het 'n baie goeie saak. Die politiek wat ek in die openbaar bedryf, gaan oor Nasionale Padveiligheid en die anti-dwelmveldtog. Ek praat soms op een oggend by sewe verskillende skole. That's it.

Wat wil jy doen as jy groot is? Waar wil jy oortien jaar wees?

Ek wil elke nou en dan optree wanneer en waar ek wil. Ek wil in verskillende dele van die wêreld optree. Jel, ek droom nou. Ek wil aanvaar word vir die kunstenaar wat ek is. En ek wil nié my vertonings uitwerk volgens die een of ander munisipaliteit of dorpsraad se morele standaarde nie. Ek wil songs compose vir ander groepe en minstens vier local ouens launch. Ek wil verhoog- en TV-stukke skryf en ook boeke.

Boeke? Waaroor wil jy 'n boek skryf?

Wag, dalk nie 'n boek nie. Boeke is bietjie vervelig. Ek kan net goed lees wat in paragrawe opgebreek is - soos *Life of John Wayne* en *Redistribution of Wealth in South Africa* - daai goed is kort. Soms lees ek boeke, maar dan is dit die laaste 20 bladsye van Agatha Christie.

Hoe hanteer jy negatiewe kritiek?

Dit het die regte effek op my. Dit maak my de moer in. Maar mense moet maar dink en glo soos hulle wil. Ek't nie probleme nie.

RUSTLERS MOUNTAIN MUSIC EXPERIENCE

musiekfees in die berge

Paasaweek is vir wit paaseiers met tsjoklits binne-in en musiek en herfson. En daar's seker nie 'n beter plek om dié jaar te gaan paaseiers eet as in Rustler's Valley nie. Lewers tussen Ficksburg en Fouriesburg in die Vrystaat tussen die kosmosse en veld en die berg met die bloekom wat lyk soos 'n ruit op sy perd, lê Rustler's Valley se dooie mielieveld wat eersdaags uitgespit gaan word om plek vir 'n verhoog te maak.

Wat eers net 'n twee-jarige verjaarsdagpaartie sou wees, het groter en groter geword en dié paasaweek (vanaf 16 tot 19 April) gaan minstens 85 musikante (20 verskillende bands) oor die vlaktes op dié verhoog sing.

En, sê die eienaar Frik Grobbelaar, die volmaan is gereël vir die geleentheid. "Ons het eers gedink om maar net 'n lekker verjaarsdagpartytjie vir ons gereelde gaste te hou - so ongeveer 200 mense. En toe bel nog mense en ander bands en ons besluit toe sommer om 'n drie dae-lange musiekfees te hou," vertel Frik.

Groepe sal net hul eie musiek speel en die tema van dié naweek is net om partytjie te hou met baie vars en buitelig en musiek wat vir ure aanhou.

Frik en die ander organiseerder, Rennie Clarke, is nie bekommerd oor sy veld waar die fees gehou gaan word nie. "Daar is geen inheemse plante daar nie. Die dam, waar mense sal kan kamp, is diep en biologies-vergaanbare seep, sjampoo en opwasmiddels sal uitgedeel word." En "Groen" polisiemanne sal ook 'n oog hou.

Rustler's Valley is ongeveer drie en 'n half uur se ry buite Johannesburg. Die bands was optree is: Ella Mental, George Lee & Anansi, Steve Fataar & In-Formation, Tony Cox, Syd Kitchen, Steve Newman, Archie Pellago, Back Water Blues Band, A Couple of Radio Rats, The Electric Petals, Robin Auld & The Mambas, The Guines, Wired to the Floor, Streaks, Bernoldus Niemand, Baxtop, Surf City Big Beat Combo, The Live Jimi Presley, Earthlings, The Radiators, Mr Nobody, Blue Chameleon, Gas Mask Culture, Mystery Roach, The Harley Davidson Band.

Kaartjies is R100 (R120 by Computicket). Kinders onder 14 betaal net halfprys en onder vyf jaar oud, kan verniet ingaan. Dié prys sluit klomp verrassings in en daar sal ook 'n "special guest appearance" wees.

Daar sal genoeg kos wees - mense moet net hul eie drank saambring. Die organiseerders praat ook van vlooiemarkte, wild and wonderful speletjies en workshops en so aan.

Dié fees word ter herhinnering aan Chris McGregor gehou en ter ondersteuning van The Spirits Rejoice Foundation. - PEARLIE JOUBERT

onafhanklike theaters

JOHANNESBURG
MINI CINE - Pretoriastraat 49, Hillbrow. (011) 642-8915

The Mini Cine seems to have a new lease on life and is now showing scores of movies each week. This week The Doors, The Long Walk Home, Cinema Paradiso, Pink Floyd The Wall, Cha Cha, Salaam Bombay, Wild at Heart, Reggae by Bus, How to Get Ahead in Advertising, Phantom of the Paradise, A Clockwork Orange, The Unbearable Lightness of Being, The Lair of the White Worm, Heavy Metal, A Woman in Flames, Salome's Last Dance, Jesus of Montreal, Jesus Christ Superstar, The Addams Family and The Rocky Horror Picture Show are showing.

Those interested in these films should acquire a programme at the cinema.

SEVEN ARTS - Grant Ave, Norwood. (011) 483-1680
 A Paper Wedding

KAAPSTAD
LABIA - Oranjestraat 68. (021) 24-5927
 'n Keur van roiprente. Bel gerus.

Val Kilmer as Jim Morrison in The Doors.

NU METRO-KAAPSTAD

NU METRO THEATRES 3-9 April BOOK AT COMPUTICKET EXCEPT MAIN EVENING PERFORMANCE ALL SHOWS R7,00 EXCEPT MAIN EVENING PERFORMANCE	
NU METRO CLAREMONT 1-6 THE ATRIUM 683-1123 THE LAST BOY SCOUT Bruce Willis, Damon Wayans (2-19) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	NU METRO STUTAFORDS 1-3 TOWN SQUARE 26-1818 THE LAST BOY SCOUT Bruce Willis, Damon Wayans (2-19) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
PETER PAN A Walt Disney Animated Adventure (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15	CURLY SUE James Belushi, Alison Porter (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
THELMA & LOUISE Susan Sarandon, Geena Davis (2-18) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15	THE HITMAN Chuck Norris, Michael Parks (2-19) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
FRITZ THE CAT Adults Only - Animation Sensation (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	HOOK Dustin Hoffman, Julia Roberts (A) DAILY: 9.15, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.45
CURLY SUE James Belushi, Alison Porter (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	THE LAST BOY SCOUT Bruce Willis, Damon Wayans (2-19) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
FATHER OF THE BRIDE Steve Martin, Diane Keaton (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	FATHER OF THE BRIDE Steve Martin, Diane Keaton (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
NU METRO SEA POINT 1-4 MAIN ROAD 434-7951	NU METRO BRACKENFELL 1-4 CHECKERS CENTRE 981-8100
HOOK Dustin Hoffman, Julia Roberts (A) DAILY: 9.15, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.45	THE LAST BOY SCOUT Bruce Willis, Damon Wayans (2-19) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
THE LAST BOY SCOUT Bruce Willis, Damon Wayans (2-19) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	THE HITMAN Chuck Norris, Michael Parks (2-19) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
CURLY SUE James Belushi, Alison Porter (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	FATHER OF THE BRIDE Steve Martin, Diane Keaton (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
CAPE FEAR Robert De Niro, Nick Nolte (2-18) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15	CAPE FEAR Robert De Niro, Nick Nolte (2-18) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15
NU METRO OSCAR ADDERLEY STREET 45-2585	STARNET 1-7 N1 CITY GOODWOOD 595-1820
FATHER OF THE BRIDE Steve Martin, Diane Keaton (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	FATHER OF THE BRIDE Steve Martin, Diane Keaton (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
THE MUSIC TEACHER Jose Van Dam (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	THE HITMAN Chuck Norris, Michael Parks (2-19) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
NU METRO 1-2 MITCHELL'S PLAIN 32-2040	THE LAST BOY SCOUT Bruce Willis, Damon Wayans (2-19) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
DOUBLE IMPACT Jean-Claude van Damme (2-16) PLUS THE HITMAN Chuck Norris, Michael Parks (2-19) MON-FRI: 9.30, 2.00, 7.30 SAT: 11.00, 3.30, 8.00 SUN: 12.00, 4.00	ROBIN HOOD PRINCE OF THIEVES Kevin Costner, Morgan Freeman (2-10PG) DAILY: 9.15, 12.15, 2.45, 5.45, 8.45
BILLY BATHGATE Dustin Hoffman, Nicole Kidman (2-16) PLUS CURLY SUE James Belushi, Alison Porter (A) MON-FRI: 9.30, 2.00, 7.30 SAT: 11.00, 3.30, 8.00 SUN: 12.00, 4.00	CURLY SUE James Belushi, Alison Porter (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
PETER PAN A Walt Disney Animated Adventure (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00	CAPE FEAR Robert De Niro, Nick Nolte (2-18) DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15

STER-KINEKOR-KAAPSTAD

SK GOLDEN ACRE 25-2720 DAILY: 9.30 am, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.45 pm DUSTIN HOFFMAN • JULIA ROBERTS • ROBIN WILLIAMS • HOOK Spectacular entertainment from Steven Spielberg DAILY: 9.45, 11.30 am, 1.15, 3.00, 5.15 pm WALT DISNEY'S ANIMATED WONDER... PETER PAN DAILY: 9.45 am, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.30 pm ROBERT DE NIRO • NICK NOLTE • JESSICA LANGE CAPE FEAR (2-18) POUNDINGLY SUSPENSEFUL DRAMA FROM MARTIN SCORSESE DAILY: 7.45, 10.15 pm WARREN BEATTY • ANNETTE BENING BUGSY (2-18) ACCLAIMED AWARD WINNING DRAMA DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 ROBERT DE NIRO • NICK NOLTE • JESSICA LANGE Nominated for 7 Oscars	SK BLUE ROUTE 75-3030 DAILY: 9.30 am, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.45 pm DUSTIN HOFFMAN • JULIA ROBERTS • ROBIN WILLIAMS • HOOK Spectacular entertainment from Steven Spielberg DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm JAMES BELUSHI • KELLY LYNCH • ALISAN PORTER CURLY SUE (A) Fun-filled comedy - Ideal holiday entertainment DAILY: 9.45, 12.00 am, 2.30 pm PETER PAN (A) DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30 pm BINGO (A) A comedy that looks at life through the eyes of a dog DAILY: 9.45 am, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.30 pm ROBERT DE NIRO • NICK NOLTE • JESSICA LANGE CAPE FEAR (2-18) DAILY: 9.45, 12.00, 2.30 pm WARREN BEATTY • ANNETTE BENING BUGSY (2-18) ACCLAIMED AWARD WINNING DRAMA DAILY: 9.45 am, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.40 pm BARBRA STREISAND • NICK NOLTE THE PRINCE OF TIDES SUPERB AWARD WINNING DRAMA (2-16) NIGHTLY: 9.30 pm OLIVER STONE'S AWARD WINNING DRAMA J.F.K. Kevin Costner (2-16) DAILY: 9.15, 7.45, 10.15 pm JODIE FOSTER • ANTHONY HOPKINS THE SILENCE OF THE LAMBS Nominated for 7 Oscars (2-18)	SK PAROW 92-5125 DAILY: 9.30 am, 12.15, 2.45, 5.30, 8.30 pm DUSTIN HOFFMAN • JULIA ROBERTS • ROBIN WILLIAMS • HOOK Spectacular entertainment from Steven Spielberg DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm JAMES BELUSHI • KELLY LYNCH • ALISAN PORTER KLARA VILJEE ANNA-WANT W MEETS • REBEKAH W DE BRU (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 STELLENBOSCH! (023) 51-2454 DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 LAST BOY SCOUT ACTION PACKED DRAMA (2-19) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 PRINCE OF PRETORIA ROMANTIC COMEDY (Afrikaans) (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 CURLY SUE (A) Fun-filled comedy - Ideal holiday entertainment DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 THE PRINCE OF TIDES SUPERB AWARD WINNING DRAMA (2-16) NIGHTLY: 9.30 pm OLIVER STONE'S AWARD WINNING DRAMA SOMERSET WEST (024) 51-5581 DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 PRINCE OF PRETORIA ROMANTIC COMEDY (Afrikaans) (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 HOOK Spectacular entertainment from Steven Spielberg DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 pm BRUCE WILLIS • DAMON WAYANS LAST BOY SCOUT ACTION PACKED DRAMA (2-19) DAILY: 10.00 am, 12.00, 2.00, 3.45 pm WALT DISNEY'S ANIMATED WONDER... PETER PAN (A) DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 pm ROBERT DE NIRO • NICK NOLTE • JESSICA LANGE CAPE FEAR (2-18) POUNDINGLY SUSPENSEFUL DRAMA FROM MARTIN SCORSESE DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 pm STEVE MARTIN • DIANE KEATON FATHER OF THE BRIDE FUN-FILLED COMEDY (ALL) NIGHTLY: 10.15 pm KEN WAHL • KEN WAHL • TYGER VALLEY 944-6710 DAILY: 9.30 am, 12.15, 2.40, 5.30, 8.15, 11.00 pm DUSTIN HOFFMAN • JULIA ROBERTS • ROBIN WILLIAMS • HOOK Spectacular entertainment from Steven Spielberg DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 pm PHILIP MOOLMAN • ILSE ROOS PRINCE OF PRETORIA ROMANTIC COMEDY (Afrikaans) (A) DAILY: 9.45, 11.30 am, 1.15, 3.00 pm PETER PAN (A) NIGHTLY: 10.15 pm KEN WAHL • KEN WAHL • TAKING OF BEVERLY HILLS ACTION PACKED THRILLER (2-16) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm ROBERT DE NIRO • NICK NOLTE • JESSICA LANGE CAPE FEAR (2-18) POUNDINGLY SUSPENSEFUL DRAMA FROM MARTIN SCORSESE DAILY: 12.15, 5.15, 10.30 pm WARREN BEATTY • ANNETTE BENING BUGSY (2-18) ACCLAIMED AWARD WINNING DRAMA DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 pm BARBRA STREISAND • NICK NOLTE THE PRINCE OF TIDES (2-16)
SK MAYNARD MALL WYNBERG 761-0131 DAILY: 9.30 am, 12.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 pm DUSTIN HOFFMAN • JULIA ROBERTS • ROBIN WILLIAMS • HOOK Spectacular entertainment from Steven Spielberg DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm BRUCE WILLIS • DAMON WAYANS LAST BOY SCOUT ACTION PACKED DRAMA (2-19) DAILY: 9.45, 12.00, 2.00 pm WALT DISNEY'S ANIMATED WONDER... PETER PAN (A) DAILY: 9.45 am, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.30 pm ROBERT DE NIRO • NICK NOLTE • JESSICA LANGE CAPE FEAR (2-18) POUNDINGLY SUSPENSEFUL DRAMA FROM MARTIN SCORSESE DAILY: 9.45, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm WARREN BEATTY • ANNETTE BENING BUGSY (2-18) ACCLAIMED AWARD WINNING DRAMA DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm ROBERT DE NIRO • NICK NOLTE • JESSICA LANGE THE SILENCE OF THE LAMBS Nominated for 7 Oscars (2-18) NIGHTLY: 9.30 pm OLIVER STONE'S AWARD WINNING DRAMA MICHEL PICCOLI • MIU-MIU • MILOU EN MAI French: English Subtitles (2-14) DAILY: 9.45 am, 12.15, 2.45, 5.15 pm FISHER KING (2-14)	SK CLAREMONT 61-7979 DAILY: 9.30 am, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.40 pm DUSTIN HOFFMAN • JULIA ROBERTS • ROBIN WILLIAMS • HOOK Spectacular entertainment from Steven Spielberg DAILY: 9.45 am, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.30 pm BRUCE WILLIS • DAMON WAYANS CAPE FEAR (2-18) POUNDINGLY SUSPENSEFUL DRAMA FROM MARTIN SCORSESE DAILY: 12.15, 5.15, 10.40 pm THE PRINCE OF TIDES SUPERB AWARD WINNING DRAMA (2-16) NIGHTLY: 9.30 pm OLIVER STONE'S AWARD WINNING DRAMA PROTEA CLAREMONT 61-7979 DAILY: 9.30 am, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.40 pm DUSTIN HOFFMAN • JULIA ROBERTS • ROBIN WILLIAMS • HOOK Spectacular entertainment from Steven Spielberg DAILY: 9.45 am, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.30 pm BRUCE WILLIS • DAMON WAYANS CAPE FEAR (2-18) POUNDINGLY SUSPENSEFUL DRAMA FROM MARTIN SCORSESE DAILY: 12.15, 5.15, 10.40 pm THE PRINCE OF TIDES SUPERB AWARD WINNING DRAMA (2-16) NIGHTLY: 9.30 pm OLIVER STONE'S AWARD WINNING DRAMA PROTEA CLAREMONT 61-7979 DAILY: 9.30 am, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.40 pm DUSTIN HOFFMAN • JULIA ROBERTS • ROBIN WILLIAMS • HOOK Spectacular entertainment from Steven Spielberg DAILY: 9.45 am, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.30 pm BRUCE WILLIS • DAMON WAYANS CAPE FEAR (2-18) POUNDINGLY SUSPENSEFUL DRAMA FROM MARTIN SCORSESE DAILY: 12.15, 5.15, 10.40 pm THE PRINCE OF TIDES SUPERB AWARD WINNING DRAMA (2-16) NIGHTLY: 9.30 pm OLIVER STONE'S AWARD WINNING DRAMA PROTEA CLAREMONT 61-7979 DAILY: 9.30 am, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.40 pm DUSTIN HOFFMAN • JULIA ROBERTS • ROBIN WILLIAMS • HOOK Spectacular entertainment from Steven Spielberg DAILY: 9.45 am, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.30 pm BRUCE WILLIS • DAMON WAYANS CAPE FEAR (2-18) POUNDINGLY SUSPENSEFUL DRAMA FROM MARTIN SCORSESE DAILY: 12.15, 5.15, 10.40 pm THE PRINCE OF TIDES SUPERB AWARD WINNING DRAMA (2-16) NIGHTLY: 9.30 pm OLIVER STONE'S AWARD WINNING DRAMA PROTEA CLAREMONT 61-7979 DAILY: 9.30 am, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.40 pm DUSTIN HOFFMAN • JULIA ROBERTS • ROBIN WILLIAMS • HOOK Spectacular entertainment from Steven Spielberg DAILY: 9.45 am, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.30 pm BRUCE WILLIS • DAMON WAYANS CAPE FEAR (2-18) POUNDINGLY SUSPENSEFUL DRAMA FROM MARTIN SCORSESE DAILY: 12.15, 5.15, 10.40 pm THE PRINCE OF TIDES SUPERB AWARD WINNING DRAMA (2-16) NIGHTLY: 9.30 pm OLIVER STONE'S AWARD WINNING DRAMA PROTEA CLAREMONT 61-7979 DAILY: 9.30 am, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.40 pm DUSTIN HOFFMAN • JULIA ROBERTS • ROBIN WILLIAMS • HOOK Spectacular entertainment from Steven Spielberg DAILY: 9.45 am, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.30 pm BRUCE WILLIS • DAMON WAYANS CAPE FEAR (2-18) POUNDINGLY SUSPENSEFUL DRAMA FROM MARTIN SCORSESE DAILY: 12.15, 5.15, 10.40 pm THE PRINCE OF TIDES SUPERB AWARD WINNING DRAMA (2-16) NIGHTLY: 9.30 pm OLIVER STONE'S AWARD WINNING DRAMA PROTEA CLAREMONT 61-7979 DAILY: 9.30 am, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.40 pm DUSTIN HOFFMAN • JULIA ROBERTS • ROBIN WILLIAMS • HOOK Spectacular entertainment from Steven Spielberg DAILY: 9.45 am, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.30 pm BRUCE WILLIS • DAMON WAYANS CAPE FEAR (2-18) POUNDINGLY SUSPENSEFUL DRAMA FROM MARTIN SCORSESE DAILY: 12.15, 5.15, 10.40 pm THE PRINCE OF TIDES SUPERB AWARD WINNING DRAMA (2-16) NIGHTLY: 9.30 pm OLIVER STONE'S AWARD WINNING DRAMA PROTEA CLAREMONT 61-7979 DAILY: 9.30 am, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.40 pm DUSTIN HOFFMAN • JULIA ROBERTS • ROBIN WILLIAMS • HOOK Spectacular entertainment from Steven Spielberg DAILY: 9.45 am, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.30 pm BRUCE WILLIS • DAMON WAYANS CAPE FEAR (2-18) POUNDINGLY SUSPENSEFUL DRAMA FROM MARTIN SCORSESE DAILY: 12.15, 5.15, 10.40 pm THE PRINCE OF TIDES SUPERB AWARD WINNING DRAMA (2-16) NIGHTLY: 9.30 pm OLIVER STONE'S AWARD WINNING DRAMA PROTEA CLAREMONT 61-7979 DAILY: 9.30 am, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.40 pm DUSTIN HOFFMAN • JULIA ROBERTS • ROBIN WILLIAMS • HOOK Spectacular entertainment from Steven Spielberg DAILY: 9.45 am, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.30 pm BRUCE WILLIS • DAMON WAYANS CAPE FEAR (2-18) POUNDINGLY SUSPENSEFUL DRAMA FROM MARTIN SCORSESE DAILY: 12.15, 5.15, 10.40 pm THE PRINCE OF TIDES SUPERB AWARD WINNING DRAMA (2-16) NIGHTLY: 9.30 pm OLIVER STONE'S AWARD WINNING DRAMA PROTEA CLAREMONT 61-7979 DAILY: 9.30 am, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.40 pm DUSTIN HOFFMAN • JULIA ROBERTS • ROBIN WILLIAMS • HOOK Spectacular entertainment from Steven Spielberg DAILY: 9.45 am, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.30 pm BRUCE WILLIS • DAMON WAYANS CAPE FEAR (2-18) POUNDINGLY SUSPENSEFUL DRAMA FROM MARTIN SCORSESE DAILY: 12.15, 5.15, 10.40 pm THE PRINCE OF TIDES SUPERB AWARD WINNING DRAMA (2-16) NIGHTLY: 9.30 pm OLIVER STONE'S AWARD WINNING DRAMA PROTEA CLAREMONT 61-7979 DAILY: 9.30 am, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.40 pm DUSTIN HOFFMAN • JULIA ROBERTS • ROBIN WILLIAMS • HOOK Spectacular entertainment from Steven Spielberg DAILY: 9.45 am, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.30 pm BRUCE WILLIS • DAMON WAYANS CAPE FEAR (2-18) POUNDINGLY SUSPENSEFUL DRAMA FROM MARTIN SCORSESE DAILY: 12.15, 5.15, 10.40 pm THE PRINCE OF TIDES SUPERB AWARD WINNING DRAMA (2-16) NIGHTLY: 9.30 pm OLIVER STONE'S AWARD WINNING DRAMA PROTEA CLAREMONT 61-7979 DAILY: 9.30 am, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.40 pm DUSTIN HOFFMAN • JULIA ROBERTS • ROBIN WILLIAMS • HOOK Spectacular entertainment from Steven Spielberg DAILY: 9.45 am, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.30 pm BRUCE WILLIS • DAMON WAYANS CAPE FEAR (2-18) POUNDINGLY SUSPENSEFUL DRAMA FROM MARTIN SCORSESE DAILY: 12.15, 5.15, 10.40 pm THE PRINCE OF TIDES SUPERB AWARD WINNING DRAMA (2-16) NIGHTLY: 9.30 pm OLIVER STONE'S AWARD WINNING DRAMA PROTEA CLAREMONT 61-7979 DAILY: 9.30 am, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.40 pm DUSTIN HOFFMAN • JULIA ROBERTS • ROBIN WILLIAMS • HOOK Spectacular entertainment from Steven Spielberg DAILY: 9.45 am, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.30 pm BRUCE WILLIS • DAMON WAYANS CAPE FEAR (2-18) POUNDINGLY SUSPENSEFUL DRAMA FROM MARTIN SCORSESE DAILY: 12.15, 5.15, 10.40 pm THE PRINCE OF TIDES SUPERB AWARD WINNING DRAMA (2-16) NIGHTLY: 9.30 pm OLIVER STONE'S AWARD WINNING DRAMA PROTEA CLAREMONT 61-7979 DAILY: 9.30 am, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.40 pm DUSTIN HOFFMAN • JULIA ROBERTS • ROBIN WILLIAMS • HOOK Spectacular entertainment from Steven Spielberg DAILY: 9.45 am, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.30 pm BRUCE WILLIS • DAMON WAYANS CAPE FEAR (2-18) POUNDINGLY SUSPENSEFUL DRAMA FROM MARTIN SCORSESE DAILY: 12.15, 5.15, 10.40 pm THE PRINCE OF TIDES SUPERB AWARD WINNING DRAMA (2-16) NIGHTLY: 9.30 pm OLIVER STONE'S AWARD WINNING DRAMA PROTEA CLAREMONT 61-7979 DAILY: 9.30 am, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.40 pm DUSTIN HOFFMAN • JULIA ROBERTS • ROBIN WILLIAMS • HOOK Spectacular entertainment from Steven Spielberg DAILY: 9.45 am, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.30 pm BRUCE WILLIS • DAMON WAYANS CAPE FEAR (2-18) POUNDINGLY SUSPENSEFUL DRAMA FROM MARTIN SCORSESE DAILY: 12.15, 5.15, 10.40 pm THE PRINCE OF TIDES SUPERB AWARD WINNING DRAMA (2-16) NIGHTLY: 9.30 pm OLIVER STONE'S AWARD WINNING DRAMA PROTEA CLAREMONT 61-7979 DAILY: 9.30 am, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.40 pm DUSTIN HOFFMAN • JULIA ROBERTS • ROBIN WILLIAMS • HOOK Spectacular entertainment from Steven Spielberg DAILY: 9.45 am, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.30 pm BRUCE WILLIS • DAMON WAYANS CAPE FEAR (2-18) POUNDINGLY SUSPENSEFUL DRAMA FROM MARTIN SCORSESE DAILY: 12.15, 5.15, 10.40 pm THE PRINCE OF TIDES SUPERB AWARD WINNING DRAMA (2-16) NIGHTLY: 9.30 pm OLIVER STONE'S AWARD WINNING DRAMA PROTEA CLAREMONT 61-7979 DAILY: 9.30 am, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.40 pm DUSTIN HOFFMAN • JULIA ROBERTS • ROBIN WILLIAMS • HOOK Spectacular entertainment from Steven Spielberg DAILY: 9.45 am, 12.15, 2.45, 5.15, 8.00, 10.30 pm BRUCE WILLIS • DAMON WAYANS CAPE FEAR (2-18) POUNDINGLY SUSPENSEFUL DRAMA FROM MARTIN SCORSESE DAILY: 12.15, 5.15, 10.40 pm THE PRINCE OF TIDES SUPERB AWARD WINNING DRAMA	

3-9 April (BOOK AT COMPUTICKET)

ALL SHOWS R7,00
EXCEPT MAIN EVENING PERFORMANCE R11,00 (Between 7.30 and 8.30 p.m.)

NU METRO OSCAR
Jeppe Street, Sunnyside 341-7682

Curly Sue
Comedy (A)
James Belushi, Alison Porter
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

NU METRO SUNNYSIDE
Esselen Street 44-9867

THE LAST BOY SCOUT
Action (2-19)
Bruce Willis, Damon Wayans
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

NU METRO VILLAGE 1-2
Sunnyside 44-6096

Cape Fear
Suspense Thriller (2-18)
Robert De Niro, Nick Nolte
DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15

FATHER OF THE BRIDE
Comedy (A)
Steve Martin, Diane Keaton
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

NU METRO 1-7
Menlyn Park 348-8611

Peter Pan
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30 (A)
THE LAST BOY SCOUT
DAILY: 5.15, 7.45, 10.00 (2-19)

THE LAST BOY SCOUT
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30 (2-19)

Peter Pan
DAILY: 5.15, 7.45, 10.00 (A)

ROBIN HOOD
PRINCE OF THIEVES
The Action Adventure of the Year (2-10PG)
Kevin Costner, Morgan Freeman
DAILY: 9.15, 12.15, 2.45, 5.45, 8.45

Cape Fear
Suspense Thriller (2-18)
Robert De Niro, Nick Nolte
DAILY: 9.30, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15

THE HITMAN
Action (2-19)
Chuck Norris, Michael Parks
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

FATHER OF THE BRIDE
Comedy (A)
Steve Martin, Diane Keaton
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

Curly Sue
Comedy (A)
James Belushi, Alison Porter
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

THE HITMAN
Action (2-19)
Chuck Norris, Michael Parks
MON-FRI: 7.00, 9.00, SAT: 5.00, 7.00, 9.00

PROBLEM CHILD 2
Comedy (A)
John Ritter, Michael Oliver
MON-FRI: 7.00, 9.00, SAT: 5.00, 7.00, 9.00

NU METRO NELSPRUIT
1-13 The Promenade (01311) 25767

HOOK
Action Adventure (A)
Dustin Hoffman, Julia Roberts
DAILY: 9.15, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.45

Problem Child 2
Comedy (A)
John Ritter, Michael Oliver
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

SHOWDOWN IN LITTLE TOKYO
Action (2-18)
Dolph Lundgren, Brandon Lee
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

3 APRIL - 9 APRIL
TOEGANGSPRYSSE
R7,00 ALLE VERTONINGS BEHALWE
R11,00 VIR HOOF-AANDVERTONING
(TUSSEN 19H30 & 21H00)
R2,50 VIR PENSIONARISSE (4 DAG VERTONINGS MAAN-DON)

ROLPRENTGIDS VIR DIE
GROOT SKERM

Alle Rolprenters en Inlye is oop op Maandag 6 April.
SKAKEL STER-KINEKOR SE FLIEKLYN VIR MEER INLIGTING
Nuwe vrystellings - 0872008626. Kunsrolprent vrystellings - 0872008628.
Oproepe kos R2,20 per minuut!

SENTRAAAL

SK KINE ENT CENTRE
1-10 331-3841/2/3
Koorles: R7,00 ALLE VERTONINGS BEHALWE R9,00 VIR HOOF-AANDVERTONING (TUSSEN 19H30 & 21H00)

Daaglik: 9.15, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.45 nm
HOOK (A)

Daaglik: 9.45, 11.30, 1.30, 3.30, 5.30, 7.45 nm
PETER PAN (A)

Daaglik: 10.00 nm
RICOCHET (2-19)

Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
THE LAST BOY SCOUT (2-19)

THE HITMAN (2-19)

BOYZ N THE HOOD (2-18)

NEW JACK CITY (2-19)

DOUBLE IMPACT (2-16)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.15, 7.50, 10.30 nm
THE PRINCE OF TIDES (2-16)

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
CAPE FEAR (2-18)

Daaglik: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.50, 10.30 nm
BUGSY (2-18)

VOLGENDE AANBIEDINGS
17 Apr - SWEET TALKER (A)
24 Apr - DEAD AGAIN (2-16)
24 Apr - ARTICLE 99 (2-16)

ONDERDAK PARKERING BESKIKBAAR
BY VOORSTE INGAANG NA KING CENTRE
NA 4 NM MAAN-VRY, SAT, HELE DAG

SK CARLTON
1-5 331-2332
Koorles: R7,00 ALLE VERTONINGS BEHALWE R9,00 VIR HOOF-AANDVERTONING (TUSSEN 19H30 & 21H00)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30 nm
BINGO (A)

Maan-Don: 7.45, 10.00 nm
Vry-Sat: 8.00, 10.30 nm
THE END OF INNOCENCE (2-18)

Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
THE SILENCE OF THE LAMBS (2-18)

CURLY SUE (A)

THE TAKING OF BEVERLY HILLS (2-14)

THE PRINCE OF TIDES (2-16)

NOORD

SK SANDTON CITY
1-9 783-4430/1

Daaglik: 9.15, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.45 nm
HOOK (A)

Daaglik: 9.45, 11.30, 1.30, 3.30, 5.30, 8.00, 10.15 nm
PETER PAN (A)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
THE END OF INNOCENCE (2-18)

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 nm
CAPE FEAR (2-18)

Daaglik: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.50, 10.30 nm
BUGSY (2-18)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30 nm
BINGO (A)

Daaglik: 5.10, 7.50, 10.30 nm
SHINING THROUGH (2-12)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30 nm
THE ADDAMS FAMILY (VV2-12)

Daaglik: 5.30, 8.00, 10.30 nm
THE DOCTOR (2-10)

Daaglik: 10.00, 12.15 nm
MY GIRL (A)

Daaglik: 5.30, 8.00, 10.30 nm
THE PRINCE OF TIDES (2-16)

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
FRANKIE & JOHNNY (2-16)

SK CRESTA RANDBURG
1-3 476-3802

Daaglik: 9.15, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.45 nm
HOOK (A)

Daaglik: 9.45, 11.30, 1.30, 3.30, 5.30, 7.45 nm
PETER PAN (A)

Daaglik: 10.00 nm
THE PRINCE OF TIDES (2-16)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30 nm
BINGO (A)

Daaglik: 5.15, 7.50, 10.30 nm
BUGSY (2-18)

SK RANDBURG
1-2 787-5446

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
DIE PRINCE VAN PRETORIA (A)

OOS

SK EAST RAND MALL
1-5 823-3091

Daaglik: 9.15, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.45 nm
HOOK (A)

Daaglik: 9.45, 11.30, 1.30, 3.30, 5.30, 7.45 nm
PETER PAN (A)

Daaglik: 10.00 nm
BUGSY (2-18)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
THE LAST BOY SCOUT (2-19)

Daaglik: 9.45, 11.30, 1.30, 3.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
FATHER OF THE BRIDE (A)

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
CAPE FEAR (2-18)

SK GOLDEN WALK
1-4 GERMISTON 825-8326

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
THE LAST BOY SCOUT (2-19)

Daaglik: 9.45, 11.30, 1.30, 3.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
PETER PAN (A)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
CURLY SUE (A)

THE TAKING OF BEVERLY HILLS (2-14)

SK EASTGATE
1-6 622-3617/8

Daaglik: 9.15, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.45 nm
HOOK (A)

Daaglik: 9.45, 11.30, 1.30, 3.30, 5.30, 7.45 nm
PETER PAN (A)

Daaglik: 10.00 nm
BUGSY (2-18)

Daaglik: 9.30, 12.15, 2.30 nm
BUGSY (2-18)

Daaglik: 5.15, 8.00, 10.15 nm
THE SILENCE OF THE LAMBS (2-18)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30 nm
BINGO (A)

Daaglik: 5.15, 7.50, 10.30 nm
THE SILENCE OF THE LAMBS (2-18)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30 nm
BINGO (A)

OOS

SK SPROUITVIEW
1-3 866-9211

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 nm
THE LAST BOY SCOUT (2-19)

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.30, 8.30 nm
CRY FREEDOM (2-19)

Daaglik: 10.00, 2.30, 7.45 nm -
DUBBEL VERTONING!
TOTAL RECALL (2-19)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
MARTIAL LAW (2-16)

Sat 4 Apr - 10.00, 12.15
ALL DOGS GO TO HEAVEN (A)

SK ALBERTON CITY
1-4 907-7275/6

Daaglik: 9.15, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.45 nm
HOOK (A)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
DIE PRINCE VAN PRETORIA (A)

Daaglik: 9.45, 11.30, 1.30, 3.30, 5.30, 7.45 nm
PETER PAN (A)

Daaglik: 10.00 nm
THE PRINCE OF TIDES (2-16)

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
CAPE FEAR (2-18)

SK WESTGATE
1-6 764-2530

Daaglik: 9.15, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.45 nm
HOOK (A)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
DIE PRINCE VAN PRETORIA (A)

Daaglik: 9.45, 11.30, 1.30, 3.30, 5.30, 7.45 nm
FATHER OF THE BRIDE (A)

Daaglik: 10.00 nm
PETER PAN (A)

Daaglik: 10.00 nm
THE PRINCE OF TIDES (2-16)

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
CAPE FEAR (2-18)

SK WESTGATE
1-6 764-2530

Daaglik: 9.15, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.45 nm
HOOK (A)

PRETORIA

SK STERLAND
1-13 341-7568/9

Daaglik: 9.15, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.45 nm
HOOK (A)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
DIE PRINCE VAN PRETORIA (A)

THE LAST BOY SCOUT (2-19)

CURLY SUE (A)

THE TAKING OF BEVERLY HILLS (2-14)

FATHER OF THE BRIDE (A)

MARTIAL LAW (2-16)

DIE STORIE VAN KLARA VILJEE (A)

Daaglik: 9.30, 12.15, 2.30, 5.15, 7.50, 10.30 nm
CAPE FEAR (2-18)

BUGSY (2-18)

Daaglik: 10.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm
THE PRINCE OF TIDES (2-16)

SHINING THROUGH (2-12)

Daaglik: 10.00, 2.15, 5.15, 8.00, 10.30 nm
ROBIN HOOD - PRINCE OF THIEVES (VV2-10)

VOLGENDE AANBIEDING
17 Apr - SWEET TALKER (A)

SK SUNNYPARK
1-3 44-4069

Daaglik: 9.30, 11.15, 1.00, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
PETER PAN (A)

Daaglik: 10.00, 12.15, 2.30 nm
BINGO (A)

Daaglik: 5.30, 7.45, 10.00 nm
THE SILENCE OF THE LAMBS (2-18)

Daaglik: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
THE DOCTOR (2-10)

SK BROOKLYN
1-5 346-3435

Daaglik: 9.15, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.45 nm
HOOK (A)

Daaglik: 9.30, 11.15, 1.00, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
PETER PAN (A)

VROÛE BESPREKINGS BY COMPUTICKET - NAVRAE
JHB (011) 331-9991 PTA (012) 322-7460

Altyd beter op die groot skerm! SK

vrye keuse

Dyan Cannon's *The End of Innocence* concerns a woman growing up and grappling with everyday issues. The actress wrote, directed and stars as the adult Stephanie. She is the first woman ever nominated for an Oscar for work on both sides of the camera.

- ***** VOORTREFLIK
- **** STERK AANBEVEEL
- *** SIEN GERUS
- ** SO-SO
- * VERMY AS JY NUGTER IS

ROLPRENTE SONDER STERRE IS NOG NIE BEOORDEEL NIE
HIERDIE IS NIE 'N VERGELYKENDE SKAAL NIE; DIT IS ONMOONTLIK OM ROLPRENTE IN VERSKILLENDE GENRES MET MEKAAR TE VERGELYK

HOOK
 Stephen Spielberg's epic fairytale with the best cast ever to appear in a Little People's film: Robin Williams, Julia Roberts and Dustin Hoffman, who had some much-needed fun as a pirate.

PETER PAN
 An animated children's film from the Walt Disney studio based on James Barrie's classic.

MY FATHER'S GLORY
 Marcel was born in Aubagne at the end of the 19th century. His mother Augustine is a dressmaker, his father a teacher. Very quickly Marcel learns how to read. Augustine is worried. Joseph is delighted. The family goes to the hills for the holidays, where Marcel discovers friendship with Lili and that holidays have an end. Director Marcel Pagnol's opus to childhood fulfillment in provincial France. It is on at the Rosebank Mall.

CAPE FEAR
 Disappointing mainstream urban-paranoia-suspense-drama from one's favourite maverick. Astounding camera work, editing and directing, but the story goes down the tubes. Full of the fright gimmickry found in the Amityville Horrors, Murders on Elm Street and Psychos of the schlock horror world. Robert de Niro wit a phoney Southern accent thinks he's still in Taxi Driver. Great work from Jessica Lange and sensual newcomer Juliette Lewis. ANDREA VINASSA

CURLY SUE
 It's school holiday time. This one's about an enfant terrible with curly hair. Obnoxious James Belushi competes with diminutive Alison Porter for laughs. Directed and written by John Hughes.

A THOUSAND PIECES OF GOLD
 In Chinese culture the expression A Thousand Pieces of Gold is a father's term of endearment for a daughter. Ironically, the spirited Lulu (Rosalind Rao) is such a daughter until her destitute father sells her to a marriage broker who sends her to America. Based on a true story and directed by San Francisco Bay area's Nancy Kelly and produced by Kenji Yamamoto.

THE TAKING OF BEVERLY HILLS
 A truck crashes, toxic chemicals escape, a city

is evacuated and suddenly every multimillion dollar home, glossy store and exclusive business establishment in Beverly Hills is empty and defenceless against an army of high-tech thieves. With Ken Wahl. Directed by Sidney Furie who has not made anything worth mentioning except *The Lady Sings the Blues*.

RHAPSODY IN AUGUST
 Hierdie is Akira Kurosawa se dertigste rolprent. Dit handel oor die somervakansie van die 80-jarige Kane en haar kleinkinders in Hawaii. Liriese herinneringe, angswekkende herinneringe...

IRON MAZE
 Die Amerikaners leer deesdae die Japanees aan en die Japanees kolonialisering van Hollywood is al te duidelik. In 1940 het staalwerkers in die fabriek van Pennsylvania wapens gemaak om die Japanners mee te verslaan... vandag is dit 'n ander storie. Iron Maze is die verhaal van 'n Japanees entrepreneur, sy Amerikaanse vrou en 'n werklose staalwerker. Oliver Stone is een van die vervaardigers van die riller.

HOMICIDE
 David Mamet se jongste rolprent is 'n stemmingsvolle polisie-drammet met Joe Mantegna as 'n Joodse cop wat gedwing word om sy "Joodsheid" in ag te neem wanneer 'n Joodse vrou in 'n krotbuurt vermoor word. Sy morele dilemmas is ons almal s'n - die konflik tussen rassisme, etniese agtergrond, nasionalisme en persoonlike morele verpligting word dubbelsinnig ondersoek. AV

FATHER OF THE BRIDE
 Diane Keaton is die ma van die bruid en almal weet hoe gaan dit met bruilofte... veral in movies. Mal Martin Short is die koördineerder, Steve Martin is die pa van die bruid, Kimberly Williams is die bruid.

BUGSY
 Barry Levinson's rather dull and earnest style of directing brings a certain "realism" to the non-prototypical gangster story. Bugsy Siegel, once known as the most dangerous man in America, is portrayed as a buffoonish casanova with a hell of a temper. Movie clichés are subverted to effect a scathing attack on Hollywood values. The congruence of violence and idealism in Bugsy's life, and the expression of jealousy, passion and betrayal evinces a fascinating, if disturbing, comment on "romantic love". AV

A PAPER WEDDING
 'n Komedie oor 'n uitgeweke Suid-Amerikaanse aktivis in Kanada wat gedwing word om te trou met 'n Kanadese inboorling om 'n paspoort te kry. Mense wat dit gesien het, sê dit is heelwat beter as *Green Card*, wat oordieselfde onderwerp handel. Met Genevieve Bujold en Manuel Aranguiz.

SOAP DISH
 Facile, but fun. Whoopi Goldberg plays a scriptwriter, the only real person amongst a collection of vamps, aging soap queens and seedy actors. It's a silly sendup of what goes on behind the scenes of an American daytime soap opera. If you need something which won't tax you... Kevin Kline is mildly funny.

QUEENS LOGIC
 One of those irritating movies about The Nineties Man in which sensitive men confess their weaknesses, cry and wonder whether they should marry the tarts they are engaged to. Covers the same territory as *The Fisher King*, but not nearly as comprehensively. AV

THE DOCTOR
 William Hurt gets a taste of his own medicine in this drama about a respected San Francisco surgeon who gets cancer. He once was an evil yuppie... now he's a nice guy.

THE BUTCHER'S WIFE
 Demi Moore is die heldersende vrou van 'n Greenwich Village slagter (Jeff Daniels) in 'n netjiese klein rolprent oor die magiese van gewone mense en die gewoone van magiese in die alledaagse lewe. Veral Moore se karakterspel van die onskuldige Marina is afgerond en geskakeerd. Op die subteks-vlak gaan dit oor die botsing tussen die wetenskap en primitiewe kennis en op die ou einde verskil die twee nie veel nie. CHARL-PIERRE NAUDÉ

PURE LUCK
 'n Aksie-komedie met Martin Short (hy speel die wêreld se ongelukkigste rekeningkundige) en Danny Glover ('n konserwatiewe polisieman). Mense sê hulle is die nuwe Laurel and Hardy. Dis 'n liefdesverhaal met regie deur Nadia Tass, 'n Griekse regisseur wat in Australië woon en wat haar Amerikaanse debuut maak.

SHAKING THE TREE
 'n Goedgemaakte, maar minder belangrike prent oor die wel en weë van 'n vriendekring na die tradisie van *Class of '62* of *Small Circle of Friends*; 'n "praat-prent" soos sex, lies and videotape, maar sonder om enige diep snitte te maak na die aard van seksuele en sosiale moraliteit soos laasgenoemde. Duane Clark se rolprent gee 'n bra konserwatiewe, simplistiese ou kykie op dié sake, bv: wat is die oplossing vir die botsing tussen getrouheid in die liefde en die drang na 'n one night stand met iemand anders? Antwoord: staan op en loop net voor jy dit doen. Vir mense wat bevestiging soek vir goeie opvattinge uit hul kinderdae, sonder om die boom enigins te skud. En dit sloer gans te veel in die begin. CPN.

LONELY IN AMERICA
 'n Drama oor die wel en weë van immigrante in Amerika.

THE PIANIST
 As jy die voorprent gesien het, weet jy waarskynlik waarom die prent gaan. Dis 'n erotiese fantasie wat handel oor die verhouding van twee tienerjarige susters met 'n "eksotiese" Japanees pianis - gegron op Ann Ireland se roman *A Certain Mr. Takahashi*. 'n Ondersoek na die aard van Jean se obsessie met Yoshi, die pianis, en die sibling rivalry tussen die susters. 'n Stemningsprent, 'n bietjie té stemmig met tjellospelende vader op die patio en die alleenlopende Yoshi by lae ligte voor sy klavier. Hier en daar wou ek 'n gheitoblaster deur die doek gooi. En ja, dis nie maklik om 'n nuwe soort liefdestoneel te skep in 'n wêreld waarin alles al gedoen is nie. Maar in *Pianist* is daar een... CPN

SHINING THROUGH
 Dis 1940 en Linda Voss, 'n half-Joodse working girl van Queens, New York, doen 'n dapper ding: sy bied aan om as agent vir die Amerikaners in Duitsland op te tree. Sy word gespeel deur Melanie Griffiths, wat ook dapper is om haar loopbaan op die spel te plaas deur in 'n romantiese drama oor die Tweede Wêreld-oorlog te speel.

FRANKIE AND JOHNNY
 Waarom is Hollywood so fantasies? Omdat Michelle Pfeiffer en Al Pacino (met sakke onder hulle oë) kan maak of hul armoedige lede van die New York-werkersklas is en hulle dan na hulle apartments-on-Central-Park kan onttek. Dis nogal vreemd om te sien hoe twee bekende movie-sterre gewone mense speel... en hulle is oortuigend, hoor. Dié is 'n liefdesverhaal oor gewone mense met 'n gelukkige einde. Dis goed geskryf deur die dramaturg Terrence McNally en Garry Marshall slaag daarin om New York regtig seedy en onaangenaam te maak. Buiten 'n paar comy oomblikke (soos die soen voor die blommetrek), roer Frankie and Johnny. ANDREA VINASSA

THE PRINCE OF TIDES
 Ou bitterbek moet al weer 'n soetsappige prent afskryf: Barbra Streisand het 'n belangrike onderwerp (die verhouding tussen 'n psigiater en haar pasiënt) getrivialiseer. Nick Nolte red die

prent met kragtige spel (hy werk egter só hard om 'n emosioneel gestremde man uit te beeld dat hy eintlik heel gesond voorkom). Streisand se spel is aaklig en haar regie amateuragtig. AV

THE LONG WALK HOME
 Groot omwentelings begin dikwels met beuselagtige gebeure: die Burgerregte-beweging had sy begin met die Montgomery-busboikot in die Alabama van 1955. Dis 'n ragfyn uitbeelding van rassisme en hoe dit in die alledaagse lewe daar uitsien. Die onsigbare, beëefde dade van rassisme wat in die prent verbeeld word, vertel meer daaroor as enige protes-statement of ideologiese traktat. Hierdie is sonder twyfel Whoopi Goldberg se beste rol en haar treffendste prent sedert *The Color Purple* - dis nou die soort boeiende, minimalistiese spel (en dié van Michelle Pfeiffer in *Frankie and Johnny*) wat ek vir 'n Oscar sou benoem. AV

BOYZ 'N THE HOOD
 Die 24-jarige John Singleton is meer van 'n formule-filmmaker as grootboetie Spike Lee, maar dit doen geensins afbreuk aan die emosionele krag van dié "cautionary tale" oor die sinloosheid van geweld nie. Dié prent is 'n eerlike ontleding van die etiologie van geweld in verarmde swart gemeenskappe in Los Angeles. Die onderwerp van manlikheid, verloopte vaders en verlore seuns word openhartig aangepak en beeld 'n swart gemeenskap in sy eie terme uit - en nie in vergelyking met die wit gemeenskap nie. Jy word ook nie die hele tyd daaraan herinner dat jy na 'n "swart" prent kyk nie, en Singleton is ook nie bang om voor vroue te huil nie. 'n Seldsame prent. AV

HARLEY DAVIDSON AND THE MARLBORO MAN
 Mickey Rourke met sy nuwe tande. Nog 'n ondersoek van die siel van die cowboy waarvan Rourke so baie hou. Sy smaak raak egter al hoe erger.

DIE STORIE VAN KLARA VILJEE
 Katinka Heyns is sonder twyfel 'n goeie filmmaker, maar sy het 'n swaarkheid vir blonde dogtertjies in witrokies... dws sy pak 'n gewigtige saak aan en dan oor-romantiseer sy hom. Die hoofemas en gebruik van simboliek stem nogal ooreen met 'n prent soos *Babette's Feast* - 'n vrou se soeke na persoonlike vervulling en haar morele oorwinning. Hierdie is 'n kitsch, soetsappige prent met talle ongelooftwaardige onderdele. Daar word deurgaans gepoog om die insinkings in die draaiboek met moole kamerawerk te verdoes. Die toneelspel - veral van Regardt van den Berg en Anna-Mart van der Merwe - is egter uit die boonste rakke. AV

JFK
 Oliver Stone se omstreden prent oor die sluipmoord op die president van Amerika is 'n voorbeeld van hoe om propaganda te pleeg sonder dat jou gehoor weet jy doen dit. Sy argument - dat die Kennedy-sluipmoord eintlik 'n militêre-industriële coup d'état was - word oortuigend uitgebeeld, maar 'n mens is nooit seker hoe betroubaar die inligting, wat hy as "feite" voorgee, is nie. Hy gebruik CNN-taktieke om sy teorie te bewys en verdedig sy metodes só: "The importance of a historical episode is not just its factual content, but its emotional and ethical significance." AV

OBJECT OF BEAUTY
 Slim, snaaks en vol ironiese kwinkslae oor twee verlore yuppies wie se lewens in duie stort wanneer hul Henry Moore-bronsbeeld gesteel word. Object of Beauty is 'n lekker klug. Jake (John Malkovich) en Tina (Andie MacDowell) is gestrand in 'n duur Londense hotel, Jake se sake-ondernemings het lelik skeefgeloop. AV

DECEIVED
 Hemel, die yuppies kry swaar. Goldie Hawn speel 'n vrou met 'n liefdevolle man, 'n suksesvolle werk in die kunstewêreld en 'n pragtige dogter. Skielik besef sy iets skort - wanneer haar man vermoor word, ontdek sy 'n klomp skokkende waarhede. 'n Psgio-riller.

SHATTERED
 Greta Scacchi voeg nog 'n villain by haar versameling karakters. Shattered is 'n taamlik spanningsvolle ontvlugtingsprent oor 'n man wat aan geheueverlies ly ná 'n byna noodlottige ongeluk. Dis in die klas van 'n prent soos *Jagged Edge* en *A Kiss Before Dying*, 'n middelmatige riller waarvan die sukses afhang van die gehoor se vermoë om enigiets te glo wat die regisseurs en die draaiboekskrywer opdis. AV

MEETING VENUS
 Betowerende spel deur 'n voorheen onbekende Hongaarse akteur en die teenwoordigheid van Glenn Close, wat weer haar man kwyt is, red dié prent. Die liefdesverhouding tussen 'n getroude opera-dirigent en 'n diva tydens 'n multi-nasionale opera-produksie is die sentrale verhaal. Politiek word aan dié hare bygesleep in die vorm van vakbonde, groen-fanatiese en teater-bestuurders wat hul ideologie werk toe bring. Te veel operastereotipes belemmer 'n liriese prent. AV

Frans Marx se jongste prent, **DIE PRINS VAN PRETORIA**, begin vandag draai. Dit is 'n romantiese komedie wat gegrond is op 'n ware verhaal: 'n jong man tree skielik op die voorgrond in Pretoria as die Kroonprins van Lichtenstein. Die Administratiewe Hoofstad gooi sy deure oop vir die innemende kêrel. Hy word vir 14 dae getraakteer op alles wat Pretoria kan bied. Die mooi skakelbeampte van die deftigste hotel in die stad is die enigste een wat verseker weet wie hy is - en dis nie 'n prins nie. Die "ware" prins, Glendon McGregor, en Philip Moolman, die akteur wat hom speel.

andrea moet wéér gaan kyk

In haar resensie van Die storie van Klara Viljee (VWB 7 - 13 Februarie), het Andrea Vinassa dié rolprent met 'n Pears-advertensie vergelyk. Een leser (wat ongelukkig onder 'n skuilnaam skuil) stem nie met Andrea se siening of kritiese vermoëns saam nie

SJOE, as ek darem dink aan ons ou volkie se narrow escape! Wat sou geword het van ons as daar nie Wagters op die Mure soos Andrea Vinassa was nie? (Sy weet glad van oorsese fiekts!)

Ek meen, die Neefs sou seker nou nog by Bloedrivier se laer sit en koeëls giet en wielvellings herstel het, terwyl die Niggies perdepis op 'n flennielappie vir Ant Soufie se asmabors aangedra het. Ons is net betyds gered van 'n fate worse than death (ssht! nie voor die kinders nie!). Ons was ampertjies gehijack deur aliens uit die ander tyd (wait till Mrs Klarer hears this, ek sê) so hitte-te of ons was ge-oorrofantiseer ook nog!

Ja, wie anders sou ons van goete soos "genres" en "method school" vertel, en teen uitmergelende take met voorspelbare morele oorwinnings gewaarsku het? Andrea het gekom of sy ons, alste ware eiehandig, kom uitlei uit onse Egipte van kultuurslawemy. En hier is ons in die Beloofde Land van insig en openbaring. Ons het at last ge-arrive.

Nou kan ons saampraat oor die liresie, idilliese, onrealistiese Miss Pears - oftewel Klara Viljee. Die jargon van intrige, teks, karakterontwikkeling, cliché, old takkie. Nou sien ons déur die oppervlakkige pretensie van 'n boereraat-brousel van 'n lokettreffer; kyk die donker dieptes van die menslike boosheid 'n barshou sonder om te flinch.

Die naïewe blyheid oor Klara se nostalgiese "heppie ending" het ons deeglik leer onderdruk - ons val nie meer vir sulke verstommend lukrake truiks nie.

Ree-e-tig? Nee wag, lady. Get real. Destyds (voor me Vinassa se geboorte) toe Jimi Hendrix in sy eie drug-propelled kotsel versuip het, het ek gehoop die troubled soul sindroom sal uit die mode raak. Ek meen, dis aangrypend - maar dis soos 'n "loop" in 'n klankbaan: wanneer verdomp gaan die "tune" weer voort? Sal die bobbejaan wat geskiet is dan nooit besef sy derms lyk soos al die ander s'n, en die goed ophou uitryg nie? Wanneer kom die leser tot insig, help iemand hom, word hy waarlik mens, kies hy koers na 'n sinvolle bestaan?

Die kultureel-korrekte kritici soos me Vinassa verwag dat die res van ons (onder wie hulle produk van 'n evergrowing population of deeply harrowed souls) die "heppie ending" van Klara Viljee met contempt moet discard en disregard. Maar by die god van tragedie (soos telkens af te lei uit Vinassa se resensies) moet ons in reverence ter knieë daal, en dit boonop sonder die benefit van 'n enkele Kleenex. Ja, completely cold turkey.

Want ons is intellektueel bo al daardie emosionaliteit verhewe. Stoicism/cynicism rules.

Boemeef vertel van die weird gewoonte van duiwe om 'n plas water met die snawel te roer tot dit troebel is, voordat hulle drink. So is daar mense ook - never happy unless they're miserable. Sorry om hulle high hopes te disappoint: Klara Viljee is nie 'n tragedy queen nie. Sy's nie eens (skandel) 'n feminis nie. Hel, sy's geen mode-tipenie! Sy is in fact (ek bloos om te erken) 'n taamlik together mens. Maar vir diegene wat 'n tragedie soek - hier is wel 'n baie diep een: die passielose onsensitiwiteit van 'n resensent wat Klara resent (engels) en 'n goeie movie probeer afmaak as 'n stukkie soetsappigheid. Wat Klara 66k nie is nie.

So, kom ons "out" die bliksems wat nog nie bygekome het nie. Ons frogmarch hulle in Eloffstraat af met 'n kartonborslap wat sê: "Ek het Klara Viljee enjoy. Mea culpa."

Ja, hulle moet confes.

Ek confes ook: ek is 'n unrepentant supporter van 'n goeie storie met 'n heppie ending. What's more, die Here lyk of Hy ook een kan wees. After all was dit 'n classic case van 'n heppie ending toe Jesus uit die dood opstaan, of was dit?

So, ek het darem die vredevolle troos van great company in my "kleinburgerlike naïwiteit". Die Here se aanbeveling is dat ons liever die "good stuff" bedink.

It works for me And for Klara Viljee.

Andrea moet wéér kyk na Klara - en dié keer luister ook. - **IT WORKS FOR ME** van Linden.

fynproe

NETTIE PIKEUR

MIELIES EN MARMELADE

met nog kwepers en roosbottel

EK wed dis net die taal-indoenas bo in Pretoria (hulle wat die onbruikbaarste woordelys en spelreëls in die geskiedenis van die taalkunde uitgee) wat sal weet wat roosbottel is.

Dis naamlik rose-hips, die bessie-agtige vrug van rose. Ons sien hulle selde in stede, want roostelers is demoniese snoeiers en hulle knip al wat hip is, af. Maar nou die dag sien ek in Barrydale 'n verloopte roosboom in die pad staan, stowwerig en slordig, selfs sy blomme afferig, maar hy is reeds vol hips.

Toe gaan lees ek op oor hips, want dis nie ons wat van sulke dinge weet nie, dis die Ingilse. Hips of roosbottels is volop in die herfs, veral by rose wat wild in struik en bosse groei. Die vruggie is ryk aan vitamien C, en die Ingilse maak 'n outydse rose-hip stroop vir oumatjies en babatjies teen winterverkoues.

As ek weer Barrydale toe gaan, pluk ek die res van die rose-hips en maak die stroop, wat klink, vir my altans, so eksoties soos granaatstroop, maar seker vir die Ingilse so bekend is soos Fortnis of Lucozade.

Maar ek is darem lus om iets stroperigs te maak. Laatsomer doen dit aan 'n mens. Toe onthou ek van vrind Jan Gideon se marmelade-resep uit Holland. Ek het nie gedink die Hollanders eet marmelade nie, maar JG se smaak is kosmopolities, en dié marmelade is vinnig en glad nie tricky om te maak nie.

Ek is nog altyd 'n voorstander van kinders leer kook, en die klein hoeveelheid marmelade is net reg vir hulle.

JG SE MARMELADE

Sny 1 lemoen, 1 pomelo, 1 suurlemoen en een bitterlemoentjie, as jy kan kry (anders nog 'n lemoen) in fyn stukkie, skil en al, en gooi in 'n diep bak. Gooi bo-oor sowat 1 kilo suiker en laat oornag staan. Gooi uit in 'n pot (nie aluminium nie, dit sal die metaal opvreet) en voeg by 1 liter water. Kook 20-40 minute en toets of dit reg is: Skep 'n lepelvol in 'n piering, laat 30 sekondes koel word, en hou die piering skuins. As die marmelade effens styf is en traag afloop, is dit reg. Dit maak min marmelade. Skep uit in 'n fles, en hou in die yskas, tensy jy weet hoe om flesse te steriliseer en seker te maak die produk sal nie muf nie.

DIE MEESTE MENSE gebruik kwepers om jellie te maak, maar ons verkies konfyt, want die tekstuur is beter, growwerig en smaaklik. Ons koop nie kwepers nie (ook nie moerbeie, vye of opgesnyde kruie nie), want ons pluk hulle in tuine waar hulle dié tyd van die jaar die wêreld vol groei.

KWEPERKONFYT

Dis beter om jou kwepers te weeg ná jy hulle geskil en opgesny het, want die perdebye kom die vrugte altyd by, en daar is baie vermorsing.

Vryf die kwepers se wollerigheid af, skil en sny in fyn stukkie sowat 8 kwepers, sodat jy op die ou end 2 kg skoon vleis het. Hou die klokhuise en skille. Plaas die vleis in 'n pot met 2,3 liter water en die sap van 1 van 3 suurlemoene wat jy sal benodig. Bind die skille en klokhuise toe in 'n sakkie saam met die pitte van 3 suurlemoene. Plaas die sakkie in die pot, en druk dit onder in die vloeistof. Kook sowat 25 minute.

Nou roer en druk jy liggies aan die vrugte ('n aartappel-masher is uitstekend hiervoor) en hou aan prut, tot die vrugte sag word en die vloeistof effens verminder het.

Haal die sakkie uit, squeeze hom om die geurige sappe in die pot te laat uitloop, en gooi weg. Voeg 3kg suiker by die pan, plus die sap van die ander 2 suurlemoene. (Suurlemoen bevat pektien wat jou konfyt laat set.)

Roer oor lae hitte tot die suiker opgelos is, en kook dan vinnig tot die bogenoemde setpunt, of gebruik 'n konfyt termometer.

(Nee dominee, vra die suster by die kerkbasaar hoe gebruik sy een.)

MIELIES LYK DALK of hulle nie vandag hier hoort nie, maar onthou, hulle is ook herfsgoed, en ek het dié lieflike klein reseppie vir 'n mieliepot opgespoor.

MIELIE-COCOTTE

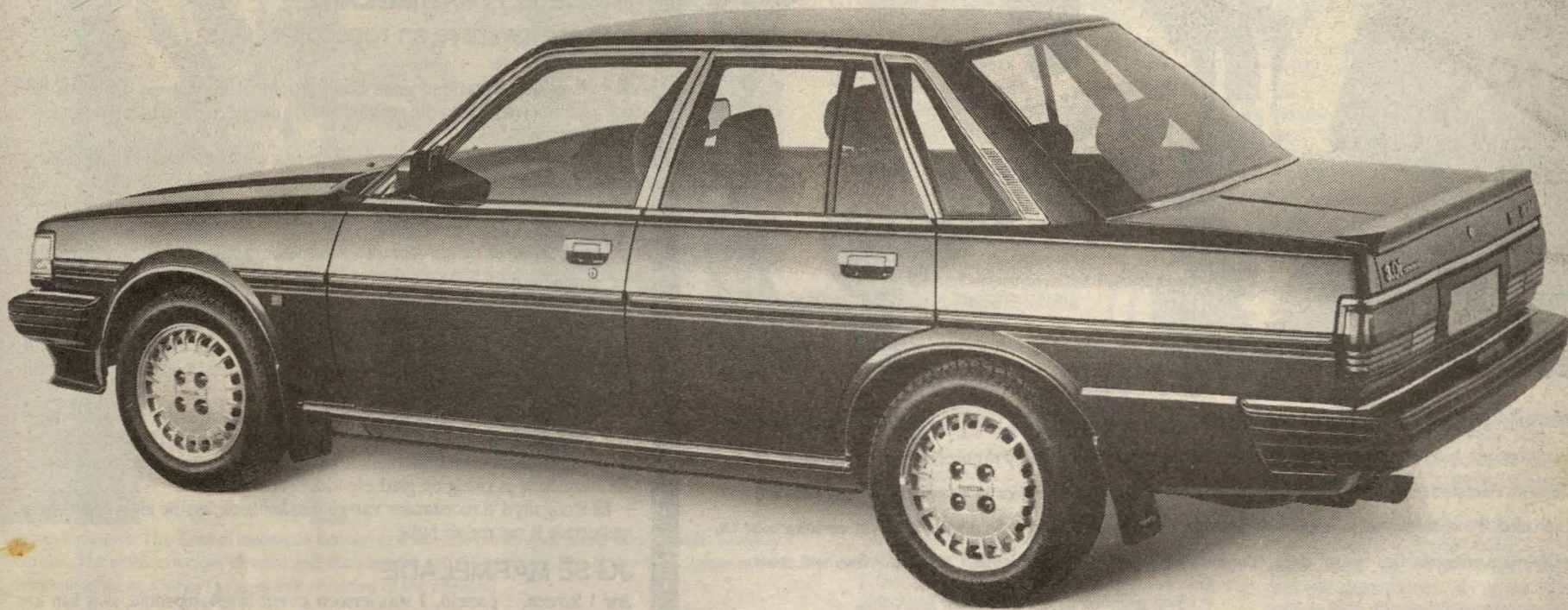
Pak in 'n mooi oondpotjie of ramequin: Die vars pitte van een mielie, verkieslik wit, 1 eetlepel Parmesan-kaas, swartpeper en 'n knypie suiker. Meng goed en giet dik room oor tot die potjie halfvol is. Plaas 'n paar vlokke botter bo-oor en bak die potjie vir 30 minute in die oond tot warm en goudbruin bo-op.

Harridan's is hosting a chef from Italy in conjunction with the Market's Italian festival from 7 to 14 April. Giampiero Gemignani, will be assisted by Harridan's staff. Italian dishes will be presented at lunch and dinner (Sunday 12 and Monday 13 included). Booking essential 838-6960.

HARRIDAN'S

AT THE MARKET, BREE STREET, NEWTOWN

Ná nege jaar
bewys
Toyota Cressida
onderhandeling
is oorbodig.

Omdat jy weet
wat jy wil hê.

As 'n motor in die mark presteer kan jy sê hy is gewild. Vir nege jaar, tussen 1982 en 1991, het mense wat weet wat hulle wil hê eerder Cressidas gekoop.*

Ontdek die luuksheid en dan die krag.

Luukse leerafwerking, lugversorging, elektriese vensters, sentrale sluit-

stelsel, kragstuur en stereo. Saam met Cressida se 3 liter multiklepkragbron met brandstofinspuiting word dit 'n ryervaring soos min.

Kry die Cressida wat jy wil hê.

Watter Cressida jy ook al kies, van die kragtige 3.0i tot die ekstra ruim stasiewa, kry jy wat jy wil hê.

Wat natuurlik bewys dat onderhandel-

ing op hierdie vlak werklik oorbodig is.

Gesels sommer gou met jou handelaar.

Prysenswaardige beste Naverkoopdiens.

Jy kry Toyota betroubaarheid en die opsie van 'n verlengde een-, twee- of driejaarwaarborg.

Dan het onafhanklike navorsing

bewys dat Toyota sonder twyfel die voorloper is as dit kom by naverkoopdiens. Werklik gerusstellend om te weet.

Alles loop reg, altyd reg

 TOYOTA

C R E S S I D A

Die Cressida reeks: 2,0 liter GS en GSE; 2,4 liter GL en GLE, sedan en stasiewa; 2,0 liter 24-klep dubbelbonokas GLi-6 en GLi-6 Executive; 3,0 liter 24-klep dubbelbonokas GLS en 3.0i.